

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANA BİLİM DALI**

**İNOVATİF DÜŞÜNMEYİ GELİŞTİRME PROGRAMI
(IDGEP)'NİN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YENİLİKÇİ
YAKLAŞIMLARI, ELEŞTİREL DÜŞÜNCELERİ VE
YETERLİLİK ALGILARI ÜZERİNE ETKİSİ**

Doktora Tezi

Ayla HENDEKÇİ

Danışman
Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI

SAMSUN
2021

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANA BİLİM DALI**

**İNOVATİF DÜŞÜNMEYİ GELİŞTİRME PROGRAMI
(IDGEP)'NİN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YENİLİKÇİ
YAKLAŞIMLARI, ELEŞTİREL DÜŞÜNCELERİ VE
YETERLİLİK ALGILARI ÜZERİNE ETKİSİ**

Doktora Tezi

Ayla HENDEKÇİ

Danışman

Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI

SAMSUN
2021

TEZ KABUL VE ONAYI

Ayla HENDEKÇİ tarafından, Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI danışmanlığında hazırlanan “İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)’nın Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçi Yaklaşımları, Eleştirel Düşünceleri ve Yeterlilik Algıları Üzerine Etkisi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 12.04.2021 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunarak Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan Prof. Dr. Zeynep GÜNGÖRMÜŞ Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret
Üye (Danışman) Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret
Üye Doç. Dr. Birsen ALTAY Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret
Üye Dr. Öğr. Üyesi Şener ŞENTÜRK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret
Üye Doç. Dr. Hacer GÖK UĞUR Ordu Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

... / ... / ...

Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım yüksek lisans/doktora/sanatta yeterlik tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

12 / 04 / 2021
Ayla HENDEKÇİ

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)'nin Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçi Yaklaşımları, Eleştirel Düşünceleri ve Yeterlilik Algıları Üzerine Etkisi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 03.03.2021 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 7

Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

12 / 04 / 2021
Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI

ÖZET

İNOVATİF DÜŞÜNMEYİ GELİŞTİRME PROGRAMI (IDGEP)'NİN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLARI, ELEŞTİREL DÜŞÜNCELERİ VE YETERLİLİK ALGILARI ÜZERİNE ETKİSİ

Ayla HENDEKÇİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Hemşirelik Ana Bilim Dalı

Doktora, Nisan/2021

Danışman: Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI

Amaç: Bu çalışma, İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)'nin hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve metot: Çalışma nonrandomize, kontrol gruplu ön test-son test deneysel araştırma desenindedir. Çalışmanın evrenini 2019/2020 yılı akademik takvimi içerisinde benzer özellikteki iki fakültenin hemşirelik bölümündeki 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur (deney grubu: 55, kontrol I grubu:54, kontrol II grubu:55). Çalışmada deney grubundaki öğrencilere araştırmacı tarafından geliştirilen İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı uygulanmıştır. Çalışmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu, Bireysel Yenilikçilik Ölçeği, Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği, Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen Başarı Testi ile online olarak toplanmıştır. Verilerin analizinde, bağımlı örneklem t testi, Kruskal Wallis, Wilcoxon testleri kullanılmıştır. Çalışma için kurum izinleri ve etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 22.2 ± 1.7 ve deney grubunun %83.6'sı, kontrol I grubunun %81.5 ve kontrol II grubunun %80.0'i kadındır. Deney grubunda bireysel yenilikçilik ölçeği fikir önderliği alt boyutu ve ölçek toplam puanı eğitim sonrasında farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği akıl yürütme ve açık fikirlilik alt boyutları ortanca puanları eğitim sonrasında farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Öz etkililik yeterlilik ölçeği davranış tamamlama alt boyutu ortanca puanı eğitim sonrasında farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Deney grubuna uygulanan IDGEP sonrası bireysel yenilikçilik puan ortalaması kontrol gruplarına göre yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Deney grubundaki öğrencilerin inovatif düşünme başarı testi eğitim öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sonuç: İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı'nın hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımlarını olumlu yönde geliştirdiği bulunmuştur. Bu yönüyle Türkiye'deki tüm hemşirelik bölümleri için uygulanabilir özelliktedir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin inovatif düşünmeyi geliştirmesine yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: hemşirelik eğitimi; eleştirel düşünme; inovatif düşünme; yaratıcılık; yenilikçilik; yeterlilik.

ABSTRACT

EFFECT OF THE INNOVATIVE THINKING DEVELOPMENT PROGRAM (ITDP) ON THE INNOVATIVE APPROACHES, CRITICAL THINKING AND PERCEIVED COMPETENCE OF NURSING STUDENTS

Ayla HENDEKÇİ

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Nursing

Ph.D., April/2021

Supervisor: Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI

Objective: This study was conducted to determine the effect of the Innovative Thinking Development Program (ITDP) on the innovative approaches, critical thinking and perceived competence of nursing students.

Method: The study has a non-randomized, control group pre-test-post-test interventional research design. The study population consisted of senior students in the Nursing Department of two similar faculties in the academic calendar 2019-2020 (intervention group: 55, control group I: 54, control group II: 55). In the study, the ITDB developed by the researcher was applied to the students in the interventional group. The research data were collected online using a Personal Information Form, Individual Innovativeness Scale, Marmara Critical Thinking Trends Scale, Self-Efficacy Scale and the Success Test developed by the researcher. Paired samples t test, Kruskal Wallis, Wilcoxon tests were used in the analysis of the data. Institutional permissions and ethics committee approval was obtained for the research.

Results: The average age of the students participating in the study was 22.2 ± 1.7 , and 83.6% of the interventional group, 81.5% of the control group I and 80.0% of the control group II were female. In the interventional group, the individual innovativeness scale total score and the idea leadership sub-scale score was found to differ after the training ($p < 0.05$). Marmara critical thinking trends scale reasoning and open-mindedness sub-scale median scores was also found to differ after the training ($p < 0.05$). There was also a difference between the median values of the self-efficacy scale completing behavior sub-scale scores ($p < 0.05$). The average individual innovativeness score after ITDP applied to the interventional group was found to be high compared to the control groups ($p < 0.05$). A significant association was found between the scores of students in the interventional group before and after the innovative thinking achievement training ($p < 0.05$).

Conclusion: The Innovative Thinking Development Program was found to positively improve the innovative approaches of nursing students. In this aspect, it is applicable to all nursing departments in Turkey. It is recommended to organize training programs for nursing students to develop innovative thinking.

Keywords: competence; creativity; critical thinking; innovative thinking; innovativeness; nursing education.

TEŞEKKÜR

Doktora eğitim sürecimde ve tez çalışmamın başından sonuna kadar sadece rehberim ve danışmanım olmakla kalmayıp beni kişisel olarak her alanda destekleyen, sevincimi ve hüznümü paylaşan, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum çok değerli hocam Sayın Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI' ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Doktora sürecimde önemli katkılar sunan sayın hocalarım Doç. Dr. Birsen ALTAY'a, Dr. Öğr. Üyesi Nuran MUMCU'ya, tezimin gelişme aşamalarında beni yönlendiren ve desteklerinin esirgemeyen Doç. Dr. Şener ŞENTÜRK'e, tez savunma sınavım için zamanlarını ayıran değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Zeynep GÜNGÖRMÜŞ ve Doç. Dr. Hacer GÖK UĞUR'a tüm katkıları için teşekkür ederim.

Bu süreci birlikte yaşadığım, yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Arş. Gör. Özge ÖZ YILDIRIM, Arş. Gör. Dilek ÇELİK EREN ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı'ndaki arkadaşlarım; başım sıkıştığında yardımına koşan sevgili arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Türkan KADİROĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül SARIOĞLU KEMER ve Arş. Gör. Gülnaz ATA sizlere ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tez çalışmama katılımlarından dolayı sevgili hemşirelik bölümü öğrencilerimize ayrıca teşekkür ederim.

İyi ve kötü günlerimin hepsinde yanımda olan, çok şey paylaştığımız sevgili arkadaşım Hemşire Fatma KOLDERE, en önemlisi de beni desteklemekten vazgeçmeyen, her zaman bana inanan ve güvenen canım annem, babam ve kardeşlerim iyi ki varsınız.

Ayla HENDEKÇİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ.....	10
1.1. Problemin Tanımı Ve Önemi	10
1.2. Çalışmanın Özgün Değeri	12
1.3. Çalışmanın Amacı	14
1.4. Çalışmanın Hipotezleri.....	14
1.5. Çalışmanın Varsayımları.....	14
1.6. Kavramlar.....	15
2. GENEL BİLGİLER	15
2.1. İnovasyon (Yenilikçilik).....	15
2.2. İnovasyon Çeşitleri.....	17
2.3. Sağlık Hizmetleri Ve İnovasyon	17
2.4. Hemşirelik Ve İnovasyon.....	20
2.5. Hemşirelikte İnovasyon Örnekleri	21
2.6. Hemşirelik Eğitiminde İnovasyon.....	23
2.7. Yenilikçi Yaklaşımlar.....	25
2.8. Hemşirelikte Yenilikçi Yaklaşımlar Ve Yenilikçi Roller	26
2.9. Yenilikçilik İle İlişkili Kavramlar	28
2.9.1. Yaratıcılık.....	28
2.9.2. Liderlik	29
2.9.3. Girişimcilik.....	30
2.10. Eleştirel Düşünme	31
2.10.1. Hemşirelik Ve Eleştirel Düşünme.....	32
2.11. Öz Etkililik ve Yeterlilik	33
2.11.1. Hemşirelikte İnovatif Düşünmeye Yönelik Yeterlilik Algısı	34
2.12. Hemşirelikte İnovasyon, Eleştirel Düşünme Ve Yeterliliğin Önemi	35
3. YÖNTEM.....	37
3.1. Çalışmanın Türü	37
3.2. Çalışmanın Yeri Ve Zamanı.....	37
3.3. Çalışmanın Evren Ve Örneklemi	37
3.4. Veri Toplama Araçları Ve Verilerin Toplanması.....	38

3.5. Çalışmanın Etik Yönü	41
3.6. İstatistiksel Değerlendirme	41
3.7. Çalışmanın Sınırlılıkları	41
3.8. Girişimler.....	41
3.8.1. İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (Idgep) Program Geliştirme Süreci.....	41
4. BULGULAR	50
5. TARTIŞMA	57
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	62
KAYNAKLAR	65
EKLER.....	75
Ek 1 - Anketler	75
Ek 2 - Etik Kurul Onayı	82
Ek 3 - Ölçek İzinleri	83
Ek 4 - Kurum İzinleri	85
Ek 5 - Idgep Örnek Eğitim Haftası.....	87
Ek 6 - Eğitim Etkinlerinden Örnekler	91
Ek 7 - Özgeçmiş	95

SİMGELER VE KISALTMALAR

ANA	: Amerikan Hemşireler Birliği
BYÖ	: Bireysel Yenilikçilik Ölçeği
HUÇEP	: Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı
ICN	: Uluslararası Hemşireler Konseyi
IDGEP	: İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı
MEDEÖ	: Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği
ÖEYÖ	: Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
Ss	: Standart Sapma
T	: t testi
TDK	: Türk Dil Kurumu
$\bar{X}$	: Ortalama

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 4.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Bazı Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı.....	50
Tablo 4.2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri.....	50
Tablo 4.3. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Yenilikçilik İle İlişkili Özellikleri.....	51
Tablo 4.4. Deney Grubu Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının Ön Test Son- Test Değerlerinin Karşılaştırılması	52
Tablo 4.5. Deney Grubu Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarının Ön Test- Son Test Değerlerinin Karşılaştırılması.....	53
Tablo 4.6. Deney Grubu Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği Puanlarının Ön Test- Son Test Değerlerinin Karşılaştırılması	53
Tablo 4.7. Deney ve Kontrol Grupları Arasında Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	54
Tablo 4.8. Deney ve Kontrol Grupları Arasında Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	54
Tablo 4.9. Deney ve Kontrol Grupları Arasında Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	55
Grafik 4.1. Deney Grubu Başarı Testi Puanlarının Ön Test-SonTest Değerlerinin Karşılaştırılması	56

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Toplumsal gelişim, yeni bilgi akışları ve teknolojik gelişmelerin artması sonucunda neredeyse her disiplinde bireylerden beklentiler değişmiştir. Bu disiplinlerden biri olan hemşirelikte de bu değişimin yansımaları görülmektedir. Hemşirelik bilimsel bir disiplin olarak, veri toplama, bilgi kullanımının artması ve teknolojik gelişmeler sayesinde büyük bir değişim ve yenilik süreci yaşamaktadır (Kulikowski ve ark., 2012; Cansoy, 2018). Yenilik düşüncesi inovasyonları açığa çıkarır. İnovasyonlar çoğu kez bir gereksinimi karşılamak ya da boşluğu doldurmak amacıyla ortaya çıkmaktadır. Hemşirelik mesleğinde yenilik süreci, problemin saptanması ile başlar ve birey ya da hastaların yararını gözetmek amacıyla yenilikçi yolların bulunması ile sona erer. Bakımdan birinci derecede sorumlu olan hemşireler, zaman içinde yeni roller kazanmış, yenilikçi bakış açısını mesleklerinde daha fazla kullanmaya başlamıştır (Kaya, Turan, Aydın, 2015; Kelley, 2019). Özellikle kronik hastalıkların artması ile sağlık maliyetlerinde yaşanan artış, gelişen bilgi ve teknoloji çağı ile birleşince çözüm olarak görülen inovasyon, sağlıkla ilişkili her alanda gerekli bir hal almaktadır (Kartal ve Kantek, 2018).

Hemşirelikte yenilikçi fırsatların ele alınması, inovatif ürünleri ortaya çıkarmıştır. Uluslararası Hemşireler Konseyi (ICN) inovasyonu ‘bir gereksinimi farklı şekillerde karşılayan, ürün ya da hizmetle sonuçlanan yaratıcılık gerektiren ve problem çözme yetisine ihtiyaç duyulan durum’ olarak tanımlar (ICN, 2009). Sosyoloji kuramcılarının biri olan ve yenilikle ilişkili geliştirdiği kuramı sıklıkla kullanılan Rogers’ın ‘Yeniliklerin Yayılımı Teorisi’ndeki tanımına göre inovasyon, ‘bir fikir, ürün ya da proje için yeni olarak algılanan ve adaptasyon gerektiren süreç’ olarak ifade edilir (Rogers, 2003). Hemşirelik disiplini için yenilikler çoğu zaman avantaj olarak görülmektedir. Hemşireler, inovasyonların ölçülebilir, güvenilir ve bakımın kalitesini artırmaya yönelik olması gerektiğini düşünürler. Yenilik bir süreç olarak kabul edilir ve bu süreçte meslek üyelerinin yeni fikirlere açık olma, problem çözme, eleştirel düşünme becerilerine sahip olması ve işbirliği içinde hareket etmeleri beklenmektedir (Messick ve ark., 2019).

Değişen yaşam koşulları, bilim ve teknolojik gelişmeler ile eğitim alanı başta olmak üzere birçok alanda eleştirel düşünme önem kazanmaktadır. Eleştirel

düşünme, sorun analiz yöntemi olarak kabul edilmekte aynı zamanda hemşirelik eğitimi açısından önemli bir gereksinim olarak görülmektedir. Eleştirel düşünme becerisi ise her türlü bilginin sorgulanarak değerlendirilmesi, alternatif yollar geliştirilerek uygun kararlar alınması durumudur (Akça ve Taşçı, 2009; Dikmen ve Usta, 2013). Eleştirel düşünme becerisi bireylere geniş bir bakış açısı sağlar. Hemşirelik gibi hızlı ve doğru kararlar alınması gereken bir meslekte akılcı ve uygulanabilir kararların alınmasında, eleştirel düşünme becerilerinin kullanımı kaçınılmazdır. Eleştirel bakış açısına sahip olan hemşireler, toplumun beklentilerine cevap vermekte zorluk çekmeyecektir. Mesleki disiplini artacak, konulara bakış açısı değişecek ve analiz-sentez becerisi gelişecektir. Bu sayede hemşirelik bakımının kalitesi artırılabilecektir (Akça ve Taşçı, 2009; Kantek ve Yıldırım, 2019). Türkiye’de yapılan çalışmalarda hem hemşirelerin hem de sağlık profesyonellerinin düşük ve orta seviyede eleştirel düşünme becerisine sahip oldukları görülmektedir (Kanbay ve ark., 2017; Afşar, Özkan ve Arslanoğlu, 2018; Ugurluoğlu, Erdem, Kıyıcı, 2019). Hemşirelerin yeniliklere uyum sağlamasında, eleştirel düşünce becerilerinin geliştirilmesi önemli olup mesleki yeterliliğin sağlanması açısından büyük bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yeterlilik, sağlık profesyonellerinde olması gereken önemli kriterlerden biridir. Hemşirelerin görevlerini doğru ve kanıta dayalı şekilde yerine getirebilmesindeki ön koşul yetkin ve yeterli olmalarıdır. Yetkin olmak, bir işi en doğru şekliyle gerekli bilgi, beceri ve kapasite ile yapabilme durumudur (Karahana ve Kav, 2018). Öz etkililik yeterlilik ise bir durum ya da olayı planlarken kişinin kendi becerilerinin farkında olması ve meydana gelecek sonuçları kestirebilme durumudur (Türe ve Akkoç, 2019). Hemşirelerin yeterli olabilmesi için belli başlı bazı bilgi ve beceri birikimine sahip olması beklenir (Gedük, 2018). Yapılan çalışmalar mesleki olarak yetkin ve yeterli olarak kabul edilen hemşirelerin bütüncül bakış açısına sahip, etkili ve kaliteli bakım verebilen, kanıta dayalı uygulamalar yapan ve fonksiyonel yeterliliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Hsieh ve Hsu, 2013; Lin ve ark., 2017; Nilsson ve ark., 2018). Hemşirelikte öz etkililik ve yeterliliğin yenilikçi bakış açısından etkilendiği düşünülmektedir. Nitekim yapılan çalışmalarda öz yeterlilik ile yenilikçi yaklaşımlar, girişimcilik ve bazı bireysel özelliklerin birbiri ile ilişkili olduğu görülmüştür (Arslan, 2019; Türe ve Akkoç, 2019).

Hemşirelik eğitiminde kaliteyi sağlayabilmek için öğrencilerin asgari düzeyde yeterli beceriye sahip olması, bakımda fark yaratabilmeleri için gelişen bilim ve teknolojiye hakim olması, yeniliklere açık olmaları ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir (Hsu ve Hsieh, 2013; Darvish ve ark., 2014). Yükseköğretim eğitimi için yayımlanan 21. yüzyıl becerileri ortaklığı (P21) çerçevesinde belirlenen 4 temanın içerisinde yenileşim ve inovasyon, eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve işbirliği başlıkları olduğu görülmektedir (Guo ve Woulfin, 2016). Sağlıklı ya da hasta tüm bireylerin iyiliği üzerinde karar verme sürecine katılan hemşirelerin de bu becerilere sahip olarak yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Hemşirelerin etkili bir bakım sağlaması, mevcut becerilerini geliştirilmesi ve kanıta dayalı uygulamalarda bulunabilmesi için yenilikçi fikirlere ve ürünlere, eleştirel bir bakış açısına ihtiyaç duyduğu bilinmektedir (Özbey ve Başdaş, 2018). Fakat literatür incelendiğinde hemşireler ve hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünce ve yeterliliklerini ortaya koyan araştırma sayısı kısıtlıdır (Afşar, Özkan, Arslanoğlu, 2018; Keskin ve Özcan, 2018; Özpulat ve Karakuzu, 2018). Bu nedenle, İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)'nin hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları üzerine etkisini belirlemek amacıyla bu araştırmaya gereksinim duyulmuştur.

1.2. Çalışmanın Özgün Değeri

Bu deneysel nitelikteki çalışma ile araştırmacı tarafından geliştirilen ve alana kazandırılacak olan İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP) ile hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları artırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada yeni bir yaklaşım olarak inovatif düşünmeyi geliştirme eğitim programı geliştirilmiştir. Literatürde farklı disiplinlerde inovasyon, eleştirel düşünme, öz yeterliliği değerlendiren modellere dayalı eğitim programları bulunmaktadır (Oturakçı, 2016; Keleşoğlu, 2017). Ayrıca hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçi düşüncelerini ölçen, eleştiren düşünme düzeylerini belirleyen ve yeterliliklerini ortaya koyan tanımlayıcı türde çalışmalar mevcuttur (Denat, Başaran, Filiz, 2016; Ertuğ ve Kaya, 2017; Oktay ve ark., 2019). Bununla birlikte hemşirelik eğitimi temel alan inovatif düşünmeye ilişkin kapsamlı bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bu durum çalışmanın özgünlüğünü ortaya çıkarmaktadır.

Hemşirelik insanı konu alan, bakım odaklı bir disiplindir. Hemşirelikte eğitim hedefleri; sağlıklı ya da hasta bireyleri gereksinimleri doğrultusunda değerlendirmek,

en kaliteli bakımı sunabilmek, eleştirel düşünebilmek ve çözüm yolları geliştirebilmek, psikomotor beceriler ile uygulamalarda bulunabilmek şeklindedir (İbrahimoglu, Mersin, Kılıç, 2019). Hemşirelik eğitiminde yalnızca bu hedefler değil yaratıcılık, yenilikçilik, girişimcilik faaliyetlerinin öneminin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Hemşireler, geçmişten beri sürekli olarak yenilikçi yaklaşımları kullanmakta, hem sağlıklı hem hasta bireyler üzerinde deneyimlemekte ve yeniliklerin gelişimine katkı sağlamaktadırlar. Yaratıcılık ve yenilikçilik öğrencilik yıllarında kazandırılması gereken becerilerdendir. Hemşire öğrencilere eğitim yıllarında sahip oldukları yetenekleri artırma, eleştirel bakış açısı ile problem çözme bilinci aşılmalı ve inovatif bakış açısının meslek için önemi kavratılmalıdır. Böylece mesleki yeterliliklerinin artması, duruma uyum sağlama, özgüven ve motivasyonun artması sağlanarak bakımda üstün kaliteye ulaşmak için katkıda bulunulması hedeflenmelidir. Hemşireler, inovatif düşüncelerinin gelişebilmesi için öğrencilik yıllarından başlanarak bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, mesleğe katkı sunabilecek ve mesleği sürekli geliştirecek bireyler olmaları konusunda desteklenmelidirler. Uluslararası Hemşireler Konseyi (ICN), dünya çapında vizyonundan bahsederken sağlık için savunucu olmak, hemşireliği geliştirmek ve teşvik etmek temaları üzerinden hareket eder. Stratejik hedeflerinde ise ‘yenilikçi gelişme’ den bahseder (ICN, 2019). Bu durum hemşirelik mesleği için yenilikçi bakışın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Dünya genelinde hemşirelik müfredatları ve ders içerikleri sürekli güncellenmektedir. Türkiye’de durum hemşirelik eğitiminin verildiği üniversiteden üniversiteye değişiklik göstermekte ve bazı farklılıklar olduğu görülmektedir (Özkütük, Orgun, Akçakoca, 2018). Özellikle ders içeriği ve uygulamalarda oluşan bu farklılıklar evrensel bir eğitim içeriği oluşumunu yavaşlatmaktadır. Dünyada hemşirelik eğitim programlarında yeni yeni inovasyona ilişkin müfredatlar geliştirilmektedir (Phillips ve ark., 2013; Shao, 2019). Türkiye’deki eğitim programlarında ise çok az üniversitede hemşirelik bölümü için inovasyon, yaratıcılık ya da girişimcilik konularının yer aldığı seçmeli dersler verilmektedir. Bu çalışma ile hemşirelik bölümlerinde inovatif düşünceyi geliştirmeye yönelik bir program geliştirilerek uygulanmıştır

Çalışmada Tyler Modeli temeline dayandırılan bir eğitim programı geliştirilmiştir. Eğitim programları geliştirmede sıklıkla kullanılan bu model, yeni bir

kavramı öğretmek ve kabul etmek için gerekli tüm adımları içermektedir (Unlu, 2018). İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)'nda, bilginin davranışa dönüştürüleceği interaktif bir eğitim içeriği oluşturulmuştur. Bu modelin geniş çaplı olarak bir hemşirelik eğitim programı geliştirilmesinde kullanılmadığı görülmekte olup alandaki açığı kapatacağı düşünülmektedir.

Geliştirilen IDGEP içeriği, hem eğitim ortamı hem de uygulamada kullanımı açısından alanında bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu eğitim programı yeni çalışmalar ve geliştirilecek yeni eğitim programları için örnek teşkil edecektir. Bu programla birlikte hemşirelik öğrencileri, inovasyon karar sürecine katılma yeteneklerini geliştirerek, eleştirel bakış açısında sahip olacak böylece mesleki yeterliliklerini geliştireceklerdir.

1.3. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)'nın hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları üzerine etkisini belirlemektir.

1.4. Çalışmanın Hipotezleri

H0 Hipotezi: IDGEP'e dahil olan hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünme eğilimleri ve yeterlilik algıları değişmemektedir.

H1 Hipotezi:

H1a: IDGEP'e dahil olan deney grubundaki hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, kontrol grubundaki hemşirelik öğrencilerine göre değişecektir.

H1b: IDGEP'e dahil olan deney grubundaki hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri, kontrol grubundaki hemşirelik öğrencilerine göre değişecektir.

H1c: IDGEP'e dahil olan deney grubundaki hemşirelik öğrencilerinin yeterlilik algıları, kontrol grubundaki hemşirelik öğrencilerine göre değişecektir.

H1d: IDGEP'e dahil olan deney grubundaki hemşirelik öğrencilerinin başarı testi puan ortalamaları artacaktır.

1.5. Çalışmanın Varsayımları

- Eğitim ile inovatif düşünme geliştirilebilir.
- İnovatif düşünme becerileri hemşirelik eğitiminde aktif olarak kullanılabilir.

1.6. Kavramlar

İnovasyon: İnovasyon kavramı yenilik, yenileşim, yenilikçilik gibi kavramlar ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Rogers, 1995). Genel olarak, yeni süreçlerin, ürünlerin ya da hizmetlerin üretilmesi, kabul edilmesi ve uygulanması için sosyal ve örgütsel bir değişim olarak tanımlanır (Joseph, 2015).

İnovatif düşünme: Temeli yaratıcı düşünmeye dayanan inovatif düşünme, belli bir problemi çözmede fırsatlara odaklanan, yeni, farklı deneyimlere açık ve sürekli gelişime odaklı düşünme şekli olarak tanımlanır (Buhl ve ark., 2019).

Eleştirel düşünme: Bireylerin gözlem ve mevcut bilgilerine dayalı olarak sorular sorması, derin düşünmesi ve sonuca ulaşması olarak tanımlanır (Saleh, 2019).

Yeterlilik: Yeterlilik, Türk Dil Kurumu (TDK) tanımına göre, bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet ya da görevini yerine getirme gücüdür (TDK, 2019).

Öz etkililik yeterlilik: Öz etkililik yeterlilik, kişinin belli bir iş için gerekenleri planlayabilme ve gerçekleştirme konusunda duygu, düşünce ve davranışlarına yön vererek harekete geçmesi için güdüleyen; karşılaştığı sorunlara çözüm getirebileceği inanç durumu olarak tanımlanır (Dikmen, Denat, Başaran, Filiz, 2016; Tuğrul ve Denat, 2019).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. İnovasyon (Yenilikçilik)

Türk Dil Kurumu inovasyonu yenileşim olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Genel olarak kabul gören tanımlarda inovasyon; yeni süreçlerin, ürünlerin ya da hizmetlerin üretilmesi, kabul edilmesi ve uygulanması için sosyal ve örgütsel bir değişim olarak tanımlanır (Joseph, 2015). Geliştirmiş olduğu ‘Yeniliğin Yayılması Teorisi’nde inovasyona değinen Rogers inovasyonu, ‘birey ya da örgüt tarafından yeni olarak algılanan bir fikir, uygulama ya da nesne’ olarak ifade etmiştir. Hurt ve arkadaşları inovasyonu ‘değişim yapmak ya da değişime istek duyan, risk almayı seven bir kişilik yapısı’ şeklinde tanımlamıştır. Bu kavram yenilik, yenileşim, yenilikçilik gibi kavramların yerine de kullanılmaktadır (Hurt, Joseph, Cook, 1977; Rogers, 1995).

İnovasyon, mevcut olan kaynakların azalması, değişim ve gelişimin artması ile her alanda önemli bir zorunluluk haline gelmiştir. İnovasyonu inşa eden ve sürdüren insanlardır. Teknolojinin ve bilimsel bilginin yaygınlaşması ile insanlar inovasyona daha açık bir hale gelmiştir (Hacıfazlıoğlu, 2018). İnovasyon temel olarak insan, genel olarak ise toplum ve ülkelere refah ve yaşam kalitesinin kazandırılmasında araç konumundadır (Kara, 2016). İnovasyonların hangi sektöre ait olursa olsun problemleri çözmesi, mesleği daha ileri taşıması, bireysel ve toplumsal ihtiyaçları karşılaması beklenmektedir. İnovasyon, bireysel ve toplumsal düzeyde;

- Mevcut organizasyonun etkinliğini artırır.
- Bireylerin becerilerini artırarak, yeni ve yaratıcı fikirlere açık hale getirir.
- Öğrenme ve paylaşmayı teşvik eder.
- Bireye özgürlük verirken kişisel gelişim, eleştirel bakış açısı ve problem çözme yetisini geliştirir (Merih, 2018).

İnovasyonlar bir süreç gerektirir. Bu süreç, yeni fırsatların yakalandığı ve yeni değerlerin yaratıldığı önemli bir süreçtir (Süt ve Çetin, 2018). İnovasyon süreci, fikir üretme ile başlar, ticarileştirme ile sona erer. Fikirler bir problem odağında geliştirilebileceği gibi talep ve ihtiyaç odağında da ortaya çıkabilir. Daha sonra fikir geliştirilerek hedef kitleye uygunluğu değerlendirilir. Fikir ile ilgili nelerin hayata geçirilip nelerin geçirilemeyeceği belirlendikten sonra ticarileştirme (hedef kitleye sunma/pazarlama) ile süreç tamamlanır (Dziallas ve Blind, 2019).

İnovasyonlar belli süreç gerektirdiği gibi değer, niyet, yargı ve kişisel bilinç ile ilişkilendirilir. İnovasyonların hayata geçirilebilmesi için uzmanlaşmış bir insan gücüne ihtiyaç vardır (Zuber ve Weberg, 2020). Bireyin yenilikçilik konusunda desteklenmesi, toplumun dolayısıyla da bir ülkenin gücünü artıracaktır. İnovasyonların toplum ve ülkeler için fayda, etkinlik ve verimliliği getirmesi beklenmektedir. Küresel olarak organizasyon ve ülkelerin süreci doğru yönetmesi, eğitim, sağlık, ekonomi gibi temel alanların güçlenmesini ve refahın artmasını sağlayacaktır (Akhmetshin ve ark., 2018). Birçok açıdan fayda sağlayan inovasyonlar tek bir çeşitten oluşmamaktadır. Bulundukları alanlara ve kullanımlarına özgü olarak değişmekte ve çeşitlenmektedirler (Edwards-Schachter, 2018).

2.2. İnovasyon Çeşitleri

İnovasyon disiplinler arasında farklı şekilde çeşitlendirilmektedir. Literatürde yaygın olarak 4 şekilde ele alınmaktadır. Bunlar; ürün inovasyonu, süreç inovasyonu, örgütsel inovasyon ve pazarlama inovasyonudur (Demircioğlu, Audretsch, Slaper, 2019).

Ürün İnovasyonu: Yeni ya da mevcut ürünün geliştirilmesi durumudur. Bu alandaki yeniliklerin çoğu teknoloji temellidir.

Süreç İnovasyonu: Mevcut hizmetle ilgili aksayan yönlerin düzeltilmesi, yeni bir üretim ya da dağıtım durumudur. Bilginin daha hızlı ve geniş yayılımını sağlar.

Örgütsel İnovasyon: Mevcut sistemin daha üretken hale gelmesini sağlayan yeniliklerdir. Maliyet etkin, memnuniyetin yüksek olduğu tasarımlardır.

Pazarlama İnovasyonu: Ürünün yeni tekniklerle yeniden kullanıma sunulması durumudur. Müşteri sayısını artırma ve yeni pazarlar açma imkanı sağlar (Edwards-Schachter, 2018; Merih, 2018).

2.3. Sağlık Hizmetleri ve İnovasyon

İnovasyon, insan yaşamının temel özellikleri arasında yer alır. İnsanların en zorlu ortamlara adapte olmasına ve gelişmesine olanak sağlar. Sağlık sistemi içindeki organizasyonların gelişimi ve hayatta kalmasında kritik bir faktördür. Aynı zamanda hasta bakımını iyileştirmek için politika yapıcılar açısından da önemli bir konudur (Proksch, Busch-Casler, Haberstroh, Pinkwart, 2019). Sağlık hizmetlerindeki kalite, maliyet etkin yaklaşım, kanıt temelli uygulamaların artmasında inovasyonların büyük katkısı vardır. Sağlık alanında yaşanan gelişmeler (ilaçlar, aşılar, iyileştirilmiş sanitasyon) ve daha birçok etken ile insan hayatı uzamıştır. Bu uzun yaşamın destekleyicilerinden biri inovasyonlardır (Reader, Morand-Ferron, Flynn, 2016).

Sağlık hizmetlerinde yaşanan nüfus ve artan harcamalarla birlikte inovasyonun önemi ortaya çıkmıştır. İnovasyon sağlık sistemi için kritik bir faktördür. Sağlıkta inovasyon geliştirmek ve yaygın olarak uygulamak önemli fırsatları açığa çıkarmaktadır (Proksch, Busch-Casler, Haberstroh, Pinkwart, 2019). Bu fırsatların değerlendirilmesinde bazı kolaylaştırıcı faktörler olduğu kadar engelleyici faktörler vardır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- İnovasyonun yaygın kullanılabilirliği,

- İnovasyonun işlevselliği,
- İnovasyona karşı olumlu ve olumsuz görüşler,
- Maliyet etkinliği,
- Kanıta dayalı olması,
- Kaliteli olması,
- Etik olması (Leonard, Kock, Bam, 2020).

Sağlık ekibinin kurum ve organizasyonlarda özellikle inovasyonun işlevselliği ve kullanılabilirliği açısından açık fikirli olması beklenir (Leonard, Kock, Bam, 2020). Kurum ve organizasyonların destekleyici olması engellerin azalmasına yardımcı olur. Literatürde inovasyonla ilgili olarak, kurallar ve prosedürler, karmaşık eğitim dokümanları, ticari kaygılar, fikri mülkiyet sorunları, yasa ve mevzuatlar, sağlık hedefleri ile uyumsuz politikalar gibi bazı kurumsal engeller olduğu ifade edilmektedir (Spicer ve ark, 2018).

Sağlık hizmetlerinin geleceği yenilikçi yaklaşımlara bağlıdır. Gelişmiş toplumlarda inovasyon kurum ve örgütlerin hayatta kalabilmesinde büyük önem taşımaktadır. Sağlık hizmetlerinde yenilik yapılabilmesi için eğitim, araştırma ve uygulamada işbirliklerinin sağlanması, mevcut sistemdeki karmaşıklıkların en aza indirgenmesi gerekmektedir. Dinamik bir sistem olarak kabul edilen sağlık hizmetlerinde inovasyon yolu ile en etkili yöntemlerin tercih edilmesi her zaman ön plandadır (Obiora ve Okpu, 2015; Joseph ve ark., 2019). Sağlık hizmetlerinde çoğu zaman yeni ve kanıtlanmamış uygulamalardan kaçınılmaktadır. Gün geçtikçe sayıları artan ve denemeye değer olarak görülebilecek yenilikleri de görmezden gelmek mümkün değildir (Zuber ve Weberg, 2020).

Sağlık hizmetleri, teknoloji ve güncel bilginin yoğun olarak kullanıldığı ve inovasyon potansiyelinin yüksek olduğu sektörlerdendir (Şengün, 2016). Sağlık hizmetlerinde güncel yaklaşımların çoğu birer inovasyon örneğidir. Dünyadan ve Türkiye’den bazı örnekler şu şekildedir:

- Giyilebilir ve implante edilebilir teknolojiler aracılığıyla gerçek zamanlı, hasta tarafından oluşturulan verilerin çok çeşitli mevcut sağlık bilgileri ve veri kaynakları ile entegre edildiği sistemler bulunmaktadır (Bhavnani ve ark, 2017). Kablosuz iletişim ve bulut bilişimi kullanılan giyilebilir sağlık sistemleri birçok ülkede etkin olarak kullanılmaktadır. Bu sistemde yer alan sensörlerce ölçülen gerçek zamanlı

verilere doğrudan erişen uzmanlar, hastaların durumlarına göre en kısa sürede geri dönüş sağlamaktadır (Jiang ve ark., 2017).

- Sağlık alanındaki en güncel yeniliklerden biri nanoteknoloji ürünlerdir. Gelecekte nanoteknolojinin sağlık hizmetlerinde kullanımının yaygınlaşması ile topluma üstün kalitede hizmet sağlanması beklenmektedir. Maddenin atomik olarak kontrol edilmesi ilkesine dayanan nanoteknoloji ürünleri ilaçlar, sağlık robotları, çeşitli yazılım ve yapay zeka ürünleri olarak karşımıza çıkacaktır. Kanser gibi çeşitli hastalıkların tedavisinde nano-ilaçlar kullanılmaya başlanmış ve etkinliği kanıtlanmıştır (Di Sia, 2017).

- Sağlık Bilgi ve Yönetim Sistemleri Topluluğu (HIMMS) tarafından gerekli kriterleri sağlayan hastaneler uluslararası düzeyde dijital hastane olarak tanımlanmaktadır. Dijital hastaneler, tüm bilgi sistemlerinin bilişim teknolojisi ile entegre olduğu, güvenilir veri akışı standartlarının belirlendiği, sağlık profesyonellerinin daha az zaman ve enerji harcadığı, el ile işlem yapılmayan, tüm işlemlerin tam otomasyon sistemi ile yapıldığı hastane sistemleridir (Sullivan ve ark., 2016). Bu hastaneler seviyelerini belirlemek amacıyla 1 ve 7 arasında derecelendirilmektedir. Türkiye’de 7. derecede olan 3 hastane bulunmaktadır (T.C Sağlık Bakanlığı, Dijital Hastane, 2020).

- Hasta ve doktor odaklı mobil sağlık araçları, kişilerin sağlıklarını kesintisiz izleme üzerine oluşturulmuştur. Koruyucu sağlık hizmetlerinin denetiminde, sağlık eğitiminde, öğrenci yetiştirilmesinde yaygınlaştırılmaya çalışan mobil sağlık entegrasyonları arasında artırılmış gerçeklik, telefon uygulamaları, erken uyarı sistemleri bulunmaktadır. Dünya ve Türkiye’de sıklıkla kullanılan Teletıp sistemi en önemli örneklerindendir. Teletıp Sistemi sayesinde hekimler hastaların radyolojik görüntülerine zaman ve mekandan bağımsız olarak ulaşabilmekte, rapor yazabilmekte ve görüş bildirebilmektedir (TUSAP, Sağlık Hizmetlerinin Sunumunda İnovasyon, 2018).

Sağlık hizmetlerinde insan ve bakım merkezli yeniliklerin gelecek için değerli olduğu ve deneyimlerle geliştirilebileceği bilinmektedir. Bu sebeple örgütlerin, örgüt liderlerinin ve sağlık profesyonellerinin inovasyon yeteneklerine odaklanılmalıdır. Böylece sağlık hizmetlerinde inovasyon kapasitesi artacak ve daha fazla başarı elde edilecektir (Zuber ve Weberg, 2020). Sağlık disiplinlerinin hepsi için inovasyon

önemlidir. Bu disiplinlerden biri olan hemşirelikte özelde bakım kalitesini artırmaya yönelik, genelde ise toplum sağlığını geliştirmeye yönelik olarak inovasyonun kullanımı ve teşvik edilmesine son yıllarda daha fazla ağırlık verilmiştir (Chen ve ark., 2017).

2.4. Hemşirelik ve İnovasyon

Hemşirelik disiplininde yenilikçilik, klinik uygulama içindeki eğitim ortamlarında ve örgütsel ortamlardaki yeni süreçlerin, ürünlerin veya hizmetlerin üretilmesi, kabul edilmesi ve uygulanması için sosyal etkileşimler olarak tanımlanmaktadır (Joseph, 2015). Değişen ve yenilenen sağlık bakım hizmetleri kanıta dayalı bir sistem oluşturmak, bakımda kalitenin artırılması ve hasta güvenliği gibi unsurlar etrafında şekillenmektedir. Sağlık alanında çağın gereklerini sağlanabilmesi için sağlık profesyonellerinin yeniliğe açık olması bir zorunluluk haline gelmiştir (Gedük, 2018). Hemşireler, hastalarla en fazla etkileşim halinde olan grup olarak yenilikçi yaklaşımları hayata geçirecek olan sağlık profesyonellerinin başında gelirler (Omachonu, 2010).

Sağlık ekibinin önemli bir parçası olan hemşireler, teknoloji ve bilişimi etkin kullanarak yeni rol ve sorumluluklar edinmişlerdir. Güncel yaklaşımda hemşirelik rolleri çoğunlukla liderliğe dayandırılmaktadır. Özellikle hemşirelerin lider konumda olması gerektiği, bunun için de bazı yeni roller olduğu ifade edilmektedir. Bu yeni roller 5 başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar; inovasyon, meslekler arası bağlılık ve saygı, enformatik, iç görü, bütünlük şeklindedir (Kelley, 2019).

İnovasyon, hemşirelerin güncel rol ve sorumluluklar arasına girmiştir. Hemşirelikte inovasyonu ortaya çıkaran başlıca nedenler vardır. Bunlar, sağlık bakım sistemlerinin güncellenmesi ve bakım kalitesini artırma yoluyla hasta güvenliğini en üst düzeye çıkarma anlayışıdır (Joseph ve Huber, 2015; Thomas ve ark., 2016). Hemşireler çoğu zaman yenilikçi olmuştur. Fakat bu durum genel olarak tanınmamakta ya da göz ardı edilmektedir. Sağlık sistemlerinde değişim çok hızlı olmaktadır. Bu değişim doğal olarak sağlık disiplinleri içinde yer alan hemşireliği de etkilemektedir. Bu değişim yeni fırsatların oluşmasına, yeni fikir ve ürünlerin gelişimine öncü olmaktadır. Bu sebeple hemşirelikte yenilikçilik (inovasyon) kavramının bilinmesi büyük önem taşımaktadır (Özbey ve Başdaş, 2018).

Hemşirelik literatüründe yenilikçilik, Marta Rogers tarafından en iyi şekliyle tanımlanmıştır. Rogers'a göre yenilikçilik, 'öngörülemeyen ve birden bire ortaya çıkan durumlar'dır. Rogers hemşireleri geleceğin yenilikçi güçleri olarak görmüş ve sağlık bakım hizmetlerinde büyük bir etkiye sahip olduklarını öne sürmüştür (Rogers, 1992). Bakımı planlamak, kontrol etmek ve yönetmek için geleneksel beceriler artık yeterli değildir. Sürekli değişen koşullar; kalite, güvenlik, hata payının azaltılması ve maliyet etkin politikalar hemşirelik mesleğinin yenilikçi yanlarını ortaya koymasına gerektiğini göstermektedir (Barton, 2020).

Yenilikçi hemşireler sağlık bakımında öncüdürler. İletişim düzeyleri yüksek, kalite odaklı çalışan, değerli fikirleri olan, yenilikleri hem amaç hem de araç olarak kullanan hemşireler yeniliğe giden süreçte; eksiklerin fark edilmesi, özgür düşünme, ekip üyeleri arasında işbirliği, örgütsel destek sağlama, kanıta dayalı uygulama ve bilginin gücünden yararlanma yollarını izlemelidirler. Geçmiş yıllarda kıdemli ve lider konumundaki hemşireler bu yenilik sürecinde yer alırken, günümüzde bütün meslek üyelerinin yenilikçi olması ve bu sürece dahil olması beklenmektedir (Williams ve ark., 2015; Gad, 2018).

2.5. Hemşirelikte İnovasyon Örnekleri

Hemşireler uzun yıllar boyunca yenilikçi olmuşlardır. Dünya genelinde hemşirelerin, araştırmalar, klinik uygulama alanları, eğitim, teknoloji ve politikalar konusunda yenilikçi oldukları bilinmektedir (Şendir ve Kabuk, 2020). Hemşirelikte inovasyonun geçmişi Florence Nightingale'e dayanır. Nightingale doğum sonu görülen puerperal ateşin ortamla ilişkisini bulmuş ve yenilikçi çözümler üretmeye çalışmıştır. Kırım savaşında yaralı askerlerin bakımında ilklere imza atmıştır. Türkiye'de ise Perihan Velioğlu ilk inovatif hemşire olarak nitelendirilmektedir. Velioğlu yeşil ameliyathane tekstili kullanımını sağlamış, bazı ameliyathane araç gereçlerinin kullanımına öncü olmuştur (Merih, 2018). Dünyadan ve ülkemizden hemşirelikte inovasyon örnekleri artmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Dünyadan Örnekler

- Sanal Hemşire Karakteri: Hastaların taburculuk işlemlerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilen sanal hemşire karakteri, hemşirelik inovasyonu için oldukça önemli bir adımdır. Online bir program ile ortaya çıkarılan bu karakter, hastaların verilerinin toplama, hastalara gerekli bilgiyi sağlama, sağlık durumunu

değerlendirme, taburculuk talimatlarını yönetme gibi hemşirelik becerilerini vermektedir (Abbott ve Shaw, 2016)

- Simülasyon Temelli Öğrenme: Simülasyon temelli eğitim, ‘gerçek deneyim kazanmak için rehberlerin deneyimlerinden faydalanma ve eğitimi güçlendirmek’ amacıyla kullanılan bir eğitim öğretim yöntemidir. Hemşirelik lisans eğitimlerinde simülasyon kullanımı sadece eğitim için değil uygulama alanları için kullanılmakta, pratik ve güvenli bir yol olduğu için gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Bu yenilikçi eğitimin hemşirelikte yaygın kullanımı; bilgiye ulaşma, davranışa dönüştürme, öz yeterlilik ve eleştirel düşünme açısından büyük bir fayda sağlamaktadır (Aebersold, 2018).

- Hasta Bakım Cihazı (Telerobotik Hemşirelik Asistanı): Yeni bilgi ve bakış açıları ile ortaya koyulan robot ve mobil cihaz uygulamaları genel olarak hasta bakım cihazı olarak ifade edilmektedir. Karmaşık sağlık sorunlarının disiplinler arası işbirlikleri ile çözümlendiği bu teknolojik tabanlı inovasyon, hemşirelerin yaratıcı çözümleri ve kullanım kolaylığı ile karakterizedir. Telerobotik akıllı hemşirelik asistanı, bulaşıcı hastalıkları olan hastalara bakan sağlık hizmeti sağlayıcılarının riskini azaltan insan temasına bir alternatif olarak hizmet eder. Ara yüzü geliştirilen bu cihaz gelecekte hemşirelerin ve hastaların en önemli yardımcılarında biri olma yolundadır (Glasgow, Colbert, Viator, Cavanagh, 2018).

Türkiye’den Örnekler

- Giyilebilir Askı Sistemleri: Dr. Yeliz Doğan Merih tarafından geliştirilen askı sisteminde amaç, invaziv işlemler için kullanılan araçların hastaya yük olmasından ziyade kolaylık olması ve refakatçi gereksinimi olmaksızın kendi başına giymesini sağlamaktır. Kişinin öz bakım becerisini artırmasının yanı sıra sağlık bakım vericilerinin iş yükünü azaltma avantajı vardır (Merih, 2018).

- Nefes Öğretici Yatak: Hemşire Hanife Aysune tarafından geliştirilen bu yatağın amacı, ventilatöre bağlanmış bebeklere rutin solunum desteği sağlamaktır. Solunumu hatırlatan yatak, ventilatör kullanımı sonrası bebeklerin normal solunuma dönmesine büyük katkı sunmaktadır (Merih, 2018).

- Stomakit: Uzman Hemşire Özlem Bektaş Oktay tarafından geliştirilen ürünün amacı, stomalı hastaların bakım ve pansumanlarını kolaylaştırmayı sağlamaktadır.

Stomakitin kolay kullanım ve oldukça hijyenik olması gibi çeşitli avantajları bulunmaktadır (Merih, 2018).

2.6. Hemşirelik Eğitiminde İnovasyon

Bilgi, üretiminde kullanımında aktif ve nitelikli insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu insanlar kaliteli bir eğitim ile yetişmekte ve mesleklerinde profesyonel hale gelmektedir (Çonoğlu, Özkütük, Orgun, 2020). Hemşire, bilgiyi nasıl kullanacağını bilmekle yükümlüdür. Bu sebeple hemşirelik eğitiminde öğrenme faaliyetleri oldukça değerlidir. Yeni fikirler ortaya atmak, mevcut gelişmeleri gözlemleyebilmek ve yenilik anlayışı ile değişimler ortaya çıkarmak ancak eğitim öğretim faaliyetleri ile mümkündür. Çağdaş eğitimlerde olduğu gibi hemşirelik eğitimi içeriğinde de bazı yenilikçi yaklaşımlar yer edinmeye başlamıştır (Carnegie Foundation, Evidence for Improvement, 2020). Tüm bunların yanı sıra, Amerikan Hemşireler Birliği (ANA) hemşirelik eğitimindeki müfredatların ‘inovasyon’ çerçevesinde şekillenmesi gerektiği vurgulamıştır. Uluslararası Hemşireler Konseyi, stratejik hedef başlıkları arasında ‘inovasyon’un gerekliliğine değinmiştir. Sağlık hizmetlerinin geleceği, ülkelerde verilen bu inovasyon odaklı yaklaşımların hemşirelik eğitimlerine yansıtılması ile sağlam bir hal alacaktır (Machon, Cundy, Case, 2019).

İngiltere’de teori, uygulama ve profesyonellik başlıkları altında geleneksel bir hemşirelik eğitimi vardır. Amerika ve Kanada’da klinik hemşirelikten toplum hemşireliğine uzanan geniş ve geleneksel bir eğitim ağı vardır. Avusturalya’da hemşirelik eğitiminde yenilikçi düşünce ve yetenek geliştirme anlayışı hakimdir. Çin’de son yıllarda hemşirelik eğitimlerine girişimcilik, liderlik ve inovasyon odaklı dersler eklenmiştir Afrika’da öncelikli müdahale alanlarına yönelik hemşirelik gücü yetiştirme ve bağımsız eğitim kurumlarının sunduğu oldukça temel ve yetersiz düzeyde hemşirelik eğitimi vardır. Farklı hemşirelik müfredatlarından oluşan ülkelerde temelde bilginin kabulü ve pratikte ise kullanımı esas alınmakta, her ülkenin kendine özgü bir hemşirelik eğitimi olduğu görülmektedir (Deng, 2015; Bvumbwe ve Mtshali, 2018; Shao, 2019).

Türkiye’de hemşirelik eğitimi, sürekli geliştirme ve iyileştirmeye yönelik müfredat programları ile devam etmektedir. Hemşirelik lisans programlarında temel dersler, seçmeli ve uygulamalı dersler yer almaktadır. Hemşirelik eğitim

programlarının hedef ve çıktılarında farklılıklar olmasına karşılık ortak bir payda ile birleşme sağlanması büyük önem taşımaktadır (İbrahimoglu, Mersin, Saray Kılıç, 2019). Ulusal ve uluslararası olarak hemşirelik eğitiminde bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanlarda temel bilgilerin verilmesi hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra güncel olarak yenilik, girişimcilik, liderlik odaklı bilgilerin de eğitim müfredatlarında yer almaya başladığı bilinmektedir (Devadas, 2016). Örneğin; Hamidiye Hemşirelik Bölümünde hemşirelikte inovasyon dersi, Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Bölümünde girişimcilik dersi, Gazi Üniversitesi Hemşirelik Bölümünde liderlik dersi seçmeli ders olarak müfredatlara eklemiştir (Hamidiye Hemşirelik Bölümü Ders Müfredatı, Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Bölümü Ders Müfredatı, Gazi Üniversitesi Hemşirelik Bölümü Ders Müfredatı, 2020).

Hemşirelik eğitimi, öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi, elde ettikleri bilgi ve becerileri en üst düzeyde sorumlu oldukları bireyin bakımına yansıtmayı amaçlamaktadır (Björkström ve ark., 2008). Öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerde son bilişim teknolojilerin kullanımı gibi inovatif yaklaşımlara önem verilmeye başlanmıştır. İnovasyonlar doğası gereği risk taşır. Bu risk alma süreci sonunda gelişen fırsatların kullanımı ile ortaya çıkar. Eğitim müfredatları için de bu durum geçerlidir. Hemşirelik eğitiminde değişim kaçınılmazdır (Yıldırım ve Dündar, 2017).

Hemşirelerin inovasyon yeterliliklerine ilişkin temel bir bilgi eksikliği olduğu ve bu eksikliğin kapatılması gerektiği görülmektedir. Bu eksikler ancak eğitim yıllarında kapatılabilir. Bu nedenle hemşirelik eğitiminde inovasyon sürecini desteklemek için resmi olan ya da olmayan eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Geliştirilen ve yaygın olarak kullanılan bu eğitim programları sayesinde inovasyona ait temel bilgi, beceri ve tutumlar daha anlaşılır hale gelecektir. Böylece hemşirelik disiplini içinde daha fazla tutarlılık ve ortak paydada buluşma sağlanacaktır. Eğitim yoluyla yeniliğin benimsenmesi ise ilk adımdır (Kelley, 2019). Hemşirelik eğitimi müfredatında yenilikçi bakış açısıyla eğitim modelleri geliştirme, stratejik işbirliklerinin yapılması, öğrencilerin aktif öğrenmeleri için yaratıcı ve yenilikçi yolların teşviki büyük önem taşımaktadır (Halstead, 2020). Hemşirelik eğitiminde inovasyona yer verilmesi sayesinde mesleki süreçlerin neredeyse tamamında yenilikçi yaklaşımların kullanımı ve yaygınlaştırılması için de bir temel hazırlanmış olacaktır (Chen ve ark., 2017).

2.7. Yenilikçi Yaklaşımlar

Yenilikçi yaklaşım için genel bir tanım bulunmamaktadır. Yenilikçi ‘yenilikten yana olan’; yaklaşım ‘bir sorunu ele alış, soruna bakış’ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Yenilikçi yaklaşım, hangi alanda ortaya çıkmış olursa olsun var olan bir durumun farklı şekilde sunulması ya da arz edilmesi ile karakterizedir. Bu yaklaşım tamamıyla farklı olabileceği gibi mevcut durumun bir kısmının farklılaştırılması ile oluşabilir. Yenilikçi yaklaşımlar süreklilik gerektirir. Gelişen dünya ile birlikte tüm disiplinler için gerekli hale gelmiştir. Yenilikçi yaklaşımların bazı avantajları vardır. Bu avantajlar şu şekilde sıralanabilir;

- Kişisel gelişim sağlar,
- Etkililik ve verimlilik getirir,
- Bağımsızlık kazandırır,
- Kişi ya da kuruma saygınlık sağlar,
- Mesleki ve örgütsel olarak kaliteyi beraberinde getirir (Külcü, Çakmak, Eroğlu, 2017).

Fırsatları yakalamak ve değerlendirebilmek için önceden var olan süreçlerin yeniden değerlendirilmesi ve çağa uygun, yenilikçi eylemlere dönüştürülmesi gerekmektedir. Yenilikçi yaklaşım çoğu zaman yenilikçi davranış ile benzer anlamda kullanılmaktadır. Yenilikçi davranış, ‘kişinin bilinçli olarak yeni fikirleri kendi rol ve sorumluluklarına göre benimsemesi ve yaygın olarak kullanması’dır. Bir kişi, ekip ya da örgütün rutinlerin ötesine geçebilmesi ile karakterizedir. Yenilikçi davranışların maliyet etkin olması, kaynak tüketimini azaltması ya da dengelemesi, yaşam kalitesi ve refahı yükseltmesi, üretkenlik ve kalkınma sağlaması beklenir (Masood ve Afsar, 2017; Erpay ve Çakır, 2020).

Küreselleşen dünyada toplumlar, örgütler dolayısıyla ülkeler her alanda bir adım önde olabilmek için yenilik arayışına girmişlerdir. Güçlü ulusal inovasyon sistemlerine sahip ülkeler, güçlü ulusal altyapıya da sahiptirler. Yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi için yeniliklerin neden gerekli olduğu ifade edilmelidir. Bu yaklaşımlar ihtiyaç kaynaklı, geri bildirimler sonucu ya da rakiplerin önüne geçmek amacıyla ortaya çıkabilir. Yenilikçi yaklaşımlar ve uygulamalar alanlara özgü olarak değişmektedir. Alana özgü bu yenilikçi yaklaşımlar, çağa uygun şekilde

revize edilebileceği gibi birden fazla yenilik stratejisi ile kullanılabilir (Yıldırım, 2020).

Eğitim kurumları yenilikçi davranışların kazandırılması açısından oldukça önemlidir. Eğitim kurumları ve buradaki eğitimcilerin yenilik oluşturmadaki kapasiteleri toplumun bu konudaki yeterliliğini doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple özellikle eğitimde yenilikçi yaklaşımlar geleceğe yatırım olarak düşünülmelidir. Eğitimde yenilikçi yaklaşımlar bazı avantajlar sağlar. Değişen topluma uyum sağlamayı kolaylaştırır, yenilikçi bakış açısı kazandırır ve rekabeti ortaya çıkarır (Çimen ve Yücel, 2017).

2.8. Hemşirelikte Yenilikçi Yaklaşımlar ve Yenilikçi Roller

Yenilikçi yaklaşımlar yeni fikir ve ürünlerin hayata geçirilmesi ile mümkündür. Yenilikçi yaklaşımların geliştiği ve devamlılık sağlaması ancak davranışa dönüşmesi ile gözlemlenebilmektedir. Hemşirelikte çoğu zaman yenilikçi yaklaşımlar ve davranışlar birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu kavramların net bir tanımı yoktur. Mühendislik, fen, bilişim, işletme ve eğitim alanında sıkça kullanılan yenilikçi yaklaşımlar her disipline özgü olarak ele alınmaktadır (Erpay ve Çakır, 2020).

Hemşirelikte uygulama, eğitim ve araştırma başlıklarında gün geçtikçe artan düzeyde yenilikçi yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç çağın gereksinimleri ile ortaya çıkmıştır. Eğitim için yeni bir konsept, müfredat, öğretim tekniği kullanımı yenilikçi yaklaşımlara örnek olarak verilebilir. Uygulama için sağlığı geliştirme, hastalıkların erken tanı tedavisi, risk faktörlerini en aza indirme, nitelikli bir bakım verme ve tedavi stratejileri geliştirme yenilikçi yaklaşımların ortaya çıkmasına örnektir. Araştırma için yeni yöntemler, disiplinler arası çalışmalar, dijital ve teknolojik yaklaşımların çoğu yenilikçi yaklaşımlar olarak kabul edilebilir (Merih, 2018; Cusson, Meehan, Bourgault, Kelley, 2020).

Hemşirelik disiplininde yenilikçi yaklaşım kavramı oldukça az kullanılmıştır. Yenilikçi yaklaşımlara benzer şekilde yenilikçi davranışların kullanıldığı görülmektedir. Yenilikçi yaklaşımlar, bir organizasyon içinde yeni ve yararlı fikirlerin kasıtlı olarak üretilmesini ve uygulanmasını amaçlayan bireysel düzeyde davranışlardır. Yenilikçi yaklaşımların ortaya çıkmasında; fikirlerin üretilmesi ve uygulamaya geçirilmesi, engelleri aşma, örgüt kültürü oluşturma, destek ve motivasyon unsurları etkilidir. Ayrıca yenilikçi yaklaşımlar yaratıcılık, inovasyon,

yenilikçi davranış, girişimcilik, liderlik, kişisel özellikler, sorumluluk alma gibi diğer kavramlarla bir arada kullanılmaktadır (Asurakkody ve Shin, 2018).

Hemşirelerin eğitimde kullandığı yenilikçi yaklaşımlara verilebilecek en değerli örnek simülasyon uygulamalarıdır. Bu eğitim modellerinden biri ‘Standart Hasta’ modelidir. Klinik becerilerin öğretilmesi ile hedeflenen bu model yaygınlaştırılmaya çalışılmakla birlikte ülkemizde az sayıda üniversite bünyesinde yer bulabilmiştir. Gerçekçi ve yenilikçi bir öğrenme sağlayan bu uygulama ile öğrenci, eğitici ve hasta birçok açıdan yüksek kalitede karşılık almaktadır (Dil, Çiçeklioğlu, Yıldırım, 2019). Hemşirelik sadece bilgi değil beceri de gerektirmektedir. Bu bakış açısı ile bir başka yenilikçi yaklaşım ortaya çıkmıştır. Hemşirelik eğiticileri ve öğrencilerinin kullanımına açık olan ‘Web Tabanlı Eğitim Programları’ ile sanal hastalarla anemnez alma, klinik deneyimlerin çevirim içi ortamlarda paylaşılması, ileri düzey değerlendirmeler yapılması ve disiplinler arası işbirlikçi uygulamalar sağlanmaktadır. Bu sayede hem eğitici hem öğrenci istediği her yer ve zaman diliminde kaliteli ve etkin bir eğitim içeriği kazanmaktadır. Bu yenilikçi yaklaşımlar ile birlikte; kurumlar arası işbirlikleri artar, ortak hedefler belirlenir, uygulamalar kolaylaşır, iş gücü ve maliyet etkinliği sağlanır, mesleki profesyonellik artar, büyüme ve kariyer gelişimine katkı sağlanır (LeFlore ve Thomas, 2016).

Hemşirelikte yenilikçi rollerin birey, örgüt ve toplum düzeyinde kullanımı hemşire liderler sayesinde mümkündür. Lider hemşirelerin bazı yenilikçi rolleri vardır. Bu roller şu şekildedir;

- Yeniliğe açık olma ve teşvik etme,
- Yenilikçi yaklaşımlara eleştirel bir bakış açısı ile bakma ve çalışma alanlarına nasıl yansıtacaklarını düşünme,
- Yenilikçi fikirleri bulunan hemşireleri destekleme ve ödüllendirme,
- Hemşirelerin örgüt düzeyinde ve kişisel düzeyde gelişmelerine fırsat tanınmalı,
- Projeler desteklenmeli,
- İnovasyonları kurumda kullanarak sonuçlarının örnek olması açısından görünür hale getirilmeli,
- Yenilikçi yaklaşımların paylaşıldığı ortak bir platform oluşturulmalıdır (Cusson, Meehan, Bourgault, Kelley, 2020).

2.9. Yenilikçilik İle İlişkili Kavramlar

2.9.1. Yaratıcılık

Yaratıcılık, düşünme akıcılığı ve düşünme esnekliği, özgünlük, problemlere çözüm üretme gibi çok zengin düşünme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre, insan yaşamının her evresinde yer alan temel bir yetenektir. Hemşirelikte yaratıcılık tanımını ilk kez yapan bilim insanlarından biri Myra Levine'dir. Levine'e göre yaratıcılık 'hemşirelik sanatı ve biliminin birleşmesi' dir. Ona göre herkesin yaratıcı olma potansiyeli vardır. Bu potansiyel bireysel ve örgütsel olarak değişiklikler göstermektedir (Ma, Yang, Wang, Zang 2018).

Yaratıcılık, yeni düşüncelerin oluşturulması halidir. Bu yeni düşüncelerin faydalı hale getirilmesi ise inovasyonları açığa çıkarmaktadır. İnovasyonların açığa çıkması için mutlaka yaratıcı fikirlerin olması gerekir. Bu iki öge, yaratıcılık ve inovasyon birbirini tamamlayan ögelerdir. Yaratıcı olmanın bazı gerekleri vardır. Sorunlara duyarlı olma, özgün olma, yenilikçi ve girişimci olma, dinamik ve eleştirel düşünebilme bunlardan bazılarıdır. Yaratıcılık aynı zamanda bir beceridir. Bu becerinin geliştirilebilmesi için kişilerde yaratıcılık konusunda farkındalık oluşturulması gerekir. Yaratıcılık sadece doğuştan gelen bir yetenek değildir. Bu yeteneğin çeşitli teknikler yardımıyla (beyin fırtınası, yanal düşünme, metaforik düşünme) açığa çıkarılması mümkündür. Hemşirelerin deneyim ve gözlem yetenekleri bu tekniklerle birleşirse ortaya büyük öneme sahip işler çıkacaktır (Merih, 2018; Liu, Chang, Wang, Chao, 2020).

Değişen çalışma ortamları hemşirelerin beklenmedik olaylarda hızlı yaklaşımlar sergilemesi gerektiğini göstermektedir. Bu karmaşık ve beklenmedik olaylarla başa çıkılabilmesi için esnek ve yaratıcı düşünmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında yaratıcılığın geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca eğitim programlarının en büyük eksiklerinden biri, öğrencilerin yaratıcılıklarını teşvik etmemeleridir. Bu sebeple, hemşireler ve hemşirelik öğrencileri arasında yaratıcılık gelişimini izlemek, uygulamaya yansımaları sağlamak eğiticilerin en önemli rol ve sorumluluklarından biridir. Hemşirelikte yaratıcılığın kullanımı için hemşirelerin bir takım sorular sorması gerekir. Bu sorular;

- Belirlenen sorun nedir?

- Bu sorun neden kaynaklanıyor?
- Sorun tam olarak nerededir?
- Soruna nasıl çözüm üretilebilir? şeklindedir.

Bu sorular cevaplandığında yaratıcılık süreci de başarılı bir şekilde sonlandırılmış olur (Merih, 2018; Liu, 2020).

2.9.2. Liderlik

Lider, kişileri hedefleri benimseten ve ortak hedeflere yönelten, güç ve bilgiyi bir araya toplayıp değişim yapabilen kişidir. Liderlik, kişilerin davranışlarını istenilen yönde etkilemek ve bunu yaparken yol göstermek, aydınlatmak, öğretmek, ileriye görmek ve birlikte çalışılan kişilerin istek ve ihtiyaçlarını zamanında öngörebilme becerisidir. Liderlik 4 ana unsurla tanımlanır. Liderlik bir süreçtir, etki gerektirir, grup ortamı gerektirir ve ortak vizyona ait hedeflere ulaşmayı içerir. Liderlerin bazı önemli sorumlulukları vardır. Liderlerin krizleri yönetebilmesi, kendilerini takip eden kitleyi teşvik etmesi, bir vizyon sunması, yeniliklere açık olması beklenir (Cummings ve ark., 2018).

Sağlık sistemi sürekli bir dönüşüm ve yenilik içindedir. Bu sebeple sağlık alanındaki her disiplin için liderlere ihtiyaç vardır. Yeniliklerin başarılı şekilde üretilmesi ve benimsenip kullanılması hemşire liderler sayesinde gerçekleşebilmektedir. Hemşirelikte liderlik, ‘kişi, aile ve toplumu etkileyerek ortak amaç ve vizyonu gerçekleştirmeyi sağlayacak güç ve bu gücün kullanılması’ şeklinde tanımlanır. Hemşirelikte liderlik ile kişisel ya da örgütsel başarıyı yakalamak için özgür, girişimci ve yenilikçi yaklaşımların kullanımı ortaya çıkmıştır (Masood ve Afsar, 2017; Avcı ve Başer, 2019). İyi bir hemşire liderin ekip anlayışını geliştirmesi, risklere açık olması, yenilikleri teşvik etmesi, problem çözme ve eleştirel bakış açısını yaygınlaştırması, öğrenme ve öğretme ortamı oluşturması beklenir. Lider hemşireler; yeniliği kurumda temel bir amaç ve uygulama tarzı haline getirebilir, sahip olduğu yenilikçi vizyonu kişi ve kuruma aktarabilir, örgütün bakış açısını ve değer yargılarını değiştirebilir ve kaliteli bir çalışma ortamı sağlayabilirler (Harvey ve ark., 2019).

Hemşirelikte yenilikçiliğin en önemli öncüllerinden biri liderliktir. Hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında liderlik önemli bir ilerleme aracıdır. Hemşirelerin vizyon ve misyonları arasında sorunların çözülmesi, ortak hareket edilmesi ve akademi ile

uygulama arasındaki boşlukları kapatma yer alır. Bu vizyon ve misyonların yerine getirilebilmesi için hemşirelikte yeni yaklaşımların artırılması ve liderlik kapasitesinin kullanılması gereklidir (Joseph ve ark., 2019).

2.9.3. Girişimcilik

Girişimcilik, proje, hizmet ve işletmelerin koordinasyonu ve performansı yoluyla başarıya ulaşmak için ortaya çıkan bir eylem olarak tanımlanır. Yaratıcılık gerektiren bir faaliyettir ve bir organizasyonu kurma, harekete geçirmeyi sağlar. Girişimcilik yeniliklere temel hazırlar. Ayrıca değişime açık, risk almayı seven, motivasyonları yüksek olan kişiler bu kişisel özellikleri sebebiyle girişimci olmaktadır (İspir, Elibol, Sönmez, 2019).

Hemşirelikte girişimcilik, çok çeşitli ortamlarda bilim, teknoloji ve yenilik olarak mesleğin görünürlüğünün genişletilmesi ve pekiştirilmesi açısından önemlidir. Hemşirelerin yeni mesleki gelişim ve yeterlilikleri sağlamasında girişimcilik önemli bir rehberlik sunar. Lider hemşirelerin girişimci özelliklere sahip oldukları ifade edilir (ICN, 2012). Hemşirelikte girişimcilik kavramı, ekonomik altyapı ve politikalarla ilişkilendirilmesine karşılık daha çok kişisel özellikler ile ilişkilidir. Hemşirelikte girişimcilik ile birlikte; yeni bakım şartları ve fırsatlar gelişir, bağımsız ve esnek hemşireler yetişir, yenilikçi, kendine güvenen, iletişime açık hemşireler ortaya çıkar, meslek toplum gözünde değer kazanır, ülke ekonomisi gelişir ve geleceği şekillendirme gücü açığa çıkar (Copelli, Erdmann, Santos, 2019).

Değişimin çok hızlı olduğu günümüz şartlarında hemşirelerin girişimcilik becerisi kazanması kaçınılmazdır. Uluslararası Hemşireler Konseyi'ne göre girişimci hemşire, 'danışmanlık yapan, sağlığın geliştirilmesine yönelik proje üreten, sağlık ürünleri tasarlayan, örgütsel olarak yönetim becerisine sahip, hemşirelik bakımı veren hemşire' olarak tanımlamaktadır (ICN, 2012). Hemşirelikte girişimcilik, hasta bakımında yaratıcı ve yenilikçi yöntemlerin kullanım becerisini kazandırır. Modern hemşirelik eğitiminde geliştirilmesi beklenen beceriler arasında da yer alır. Girişimcilik, hemşirelerin kendilerini ve yeni olan her şeyi keşfetmesini sağlar. Hemşireye özgü rol ve sorumluluklar kazandırır. Girişimci hemşirelerin; bakım verici, eğitici, danışmanlık, araştırmacı ve vaka yöneticisi olarak çok çeşitli rolleri bulunmaktadır. Girişimci ruha sahip hemşire aynı zamanda yenilikçidir. Yenilikçi

yaklaşımları uygulama, eğitim ve araştırmalarında sıklıkla kullanır (Bahar, Kocaçal Güler, Arslan, İnem, Çimen, 2019).

2.10. Eleştirel Düşünme

Eleştiri, bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, sınama ve yargılama olarak ifade edilmektedir (TDK, 2020). Eleştirel düşünme, verilen ifadelerin doğruluğunun sınındığı zihinsel bir değerlendirme süreci, analiz etme ve yargı oluşturma sürecidir. Hemşirelikte eleştirel düşünme farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları; ‘yaratıcı düşünme, akılcı düşünme, yüksek kaliteli ve derin düşünmenin bir sentezi, klinik kararlar verme ve değerlendirme süreci, bilgiyi kullanarak rasyonel kararlar alabilme becerisi ve bilgiyi arama, keşfetme, değerlendirme, analiz etme, karar vermesi ve kullanma becerisi’ şeklindedir (Çıtak ve Ünsal, 2012).

Yükseköğretim kurumlarının çoğu ulusal ve uluslararası hedefleri arasına ‘eleştirel düşünebilen öğrenci yetiştirmek’ başlığını eklemiştir. Eleştirel düşünmenin eğitim ortamlarında ve müfredatlar yolu ile geliştirilmesi gerekmektedir (Ennis, 2018). Bilgi çağı ve bu çağıdaki teknolojik gelişmeler, bağımsız bir düşünme ve eleştirel bir bakış açısı kazanılması ve beceri haline getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Eleştirel düşünme hem beceri hem de tutum olarak 5 başlıkta incelenmektedir;

- Sorunu tanılama,
- Sorunun çözümü için uygun bilginin kullanımı,
- Varsayımları açıklama,
- Varsayımları formüle etme,
- Sonuç bulma ve bu sonuçların geçerliliğini tartışma (Kurnaz, 2019).

Eleştirel düşünme sadece bir beceri değildir aynı zamanda bazı eğilimlerden oluşmaktadır. Bu eğilimlerin içinde bilişsel ve davranışsal bir basamak vardır. Bu eğilimler; neden arama, güvenilir kaynaklar bulma, seçenekler sunma, bağımsız düşünme ve karar verme, kesinlik ve kanıt odaklı olma, başka fikirlere açık ve duyarlı olma ve konuyu bir bütün halinde ele alma şeklindedir (Rashid ve Qaisar, 2017).

Eleştirel düşünme becerilerinin öğretilmesi; mantıklı karar verme, sosyal olayları bir bütün olarak görebilme, kalıplaşmış ve ezber bilgilerin yerine yorum gücü ile bilgiyi kullanma, sağlıklı ve objektif bilgi üretme faydaları sağlamaktadır. Eleştirel düşünmenin tutum boyutu ise unutulmamalıdır. Eleştirel düşünmenin kazanılma süreci kadar tutum haline gelme süreci de önemlidir. Eleştirel düşünme sürecinin tutum haline gelmesi, isteklilik, mücadele ve gerçeği arama isteği ile ilişkilidir. Bu durum eleştirel düşünmede kişisel kaynakların kullanımının değerini göstermektedir (Kurnaz, 2019).

Eleştirel düşünme, bilgi kazanımı, karar verme ve özerklik ile sonuçlanmaktadır. Kişinin eleştirel düşünme yoluyla kendi özerkliğini kazanması sayesinde güçlenmesi, yaptığı işlerde profesyonelleşmesi, yeni fikirler üretmesi, hızlı ve net sonuçlara ulaşması mümkündür. Eleştirel düşünme; kişiye farklı bakış açıları, kavram karmaşalarından uzak kalma ve bütünlükçü bir çerçeve sunar. Bu sebeple hayatın her alanında gereklidir (Karaboğa, 2019).

2.10.1. Hemşirelik ve Eleştirel Düşünme

Hemşirelerin eleştirel düşünme yeteneği kazanması önemlidir. Bu yetenek, öğrencilik yıllarında kazanılırsa profesyonel olarak mesleğe başlandığında gerekli hemşirelik becerileri en iyi şekliyle uygulamalara yansıyacaktır (Orgun ve Karaoz, 2014). Kanıta dayalı uygulamalar artacak ve kaliteli bir bakım verme anlayışı gelişecektir. Formal ya da informal eğitimlerin amacı, öğrencilerin uluslararası alanda günümüz ihtiyaçlarına uygun yetişmesi ve üst düzey düşünme becerilerine sahip olmalarıdır. Yaratıcı, yenilikçi ve eleştirel düşünme bu düşünme becerilerinden yalnızca birkaçıdır (Şenyıldız, 2020).

Hemşirelerin profesyonel bir meslek üyesi olabilmesi için öğrencilik yıllarından itibaren eleştirel düşünebilen, problem çözme yeteneği olan kişiler olarak yetişmesi gerekir. Bu önemli beceriler yükseköğrenim kurumlarında eğitim sürecinde kazandırılmaktadır. Öğrencilerin bu becerileri kazanarak mezun olması beklenmektedir (Özkütük, Orgun, Akçakoca, 2018). Sadece sağlık disiplinlerince değil tüm seviye ve düzeyde yükseköğrenimde eğitim alan öğrencilerin bu becerileri kazanması, analiz, sentez, değerlendirme, çıkarım yapmaları gerekmektedir. Bu eleştirel düşünme becerisinin kazanılmasında kişilerin fırsatlar yakalaması ve bu

fırsatları değerlendirmesi düşünme sürecinin devamlılığı için önemli bir şarttır (Boso, van der Merwe, Gross, 2020).

Hemşirelikte fırsatların açığa çıkması hızla gelişen sağlık hizmetleri sunumunda eskiden olduğundan çok daha mümkündür. Özellikle bireyselleştirilmiş bakım verme ve duruma özgü problem çözme ile eleştirel düşünme becerisi gelişim göstermektedir. Eleştirel düşünme becerisinin öğrenciye kazandırılması hemşirelik eğitiminin ana hedeflerinden biridir. Öz yeterlilik geliştiren, yeni bilgileri kullanıp yorumlayabilen hemşirelik öğrencileri daha fazla eleştirel düşünme becerisine sahip olmaktadır. Eleştirel düşünme becerileri, hemşirelik öğrencilerinin başarılı mesleki performansında en önemli yetkinliklerden biri olmasına karşılık yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin düşük ya da orta düzeyde eleştirel düşünme becerisi ve eğilimlerine sahip oldukları görülmüştür (Gholami ve ark., 2016; Hasanpour, Bagheri, Heidari, 2018; Shirazi ve Heidari, 2019). Eleştirel düşünme, hemşirelik eğitimi için hayati bir öneme sahiptir. Bunun en önemli nedeni, hemşirelerin sağlıklı ya da hasta bireylerin ihtiyaçlarını belirleme, güvenli ve etkili hemşirelik bakımı sağlayacak donanımda olması ve mesleki bilgilerini kullanmalarını sağlamasıdır (Kanbay ve Okanlı, 2017).

2.11. Öz Etkililik ve Yeterlilik

Öz etkililik yeterlilik, kişinin kendini tanıması, bir konudaki yeteneklerinden ziyade kendine olan inancı olarak tanımlanır. Yeterlilik ise TDK'nın tanımına göre, bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet ya da görevi yerine getirme gücüdür (TDK, 2019). Bir bireyin yeterli olarak tanımlanabilmesi için herhangi bir işte başarılı olması, mantıklı riskler alarak etkili sonuçlara ulaşması beklenir. Öz etkililik yeterlilik kavramı, Sosyal Bilişsel Kuram'da öz etkililik yeterlilik inancı şeklinde ifade edilmiş ve birçok kuramda yer bulmuştur. Bu inanç, kişinin davranışları ile ilişkilendirilmiştir. Sosyal Bilişsel Kuram'a göre öz etkililik yeterlilik inancı, olası durumlarla başa çıkabilmek için gerekli eylemlerin ne kadar iyi yapabildiğine dair yargılardır (Özpulat ve Özvarış, 2019; Sezgin ve Düşükcan, 2020). Öz etkililik yeterlilik inancı 4 bilgi kaynağına dayanır. Bu bilgi kaynakları şu şekildedir;

- Tam, doğru ve başarılı deneyimler: Kişinin kendine ait başarılı deneyimleridir.
- Dolaylı deneyimler: Başka insanların deneyimlerinin gözlenmesi ile oluşur.
- Sözel ikna: Kişinin sosyal yolla ikna edilmesi ve cesaretlendirmesidir.

- Fizyolojik ve duygusal durumlar: Kişinin içsel olarak deneyimlediği pozitif ya da negatif duyguların tamamıdır (Antczak ve Sypniewska, 2017).

Eğitim süreci, öğrencilerin bilgi kazandığı ve kullandığı etkileşimli bir süreçtir. Öz etkililik yeterlilik, kişinin eğitim sürecinde bilgiyi nasıl işlediğini ve kullandığını etkiler. Davranışı başlatır ve devam etmesinde rol oynar. Kişinin öz etkililik yeterlilik durumu davranışı benimseme, davranışa başlama ve sürdürmede çok önemli bir rol alır. Öz yeterlilik, başarı, motivasyon, iş tatmini ve bir meslekte kalma niyeti ile ilişkilendirilir. Öz etkililik ve yeterliliği yüksek bireylerin zor görevleri tercih ettikleri, bu hedeflere ulaşmak için kendilerini motive edebildikleri ve daha iyi eleştirel düşünme becerilerine sahip oldukları bilinmektedir (Aboshaiqah, Qasim, 2018; Rambod, Sharif, Khademian, 2018). Öz etkililik yeterliliğin öğrencilere kazandırılması kendilerine verilen görevlerde başarılı olmalarını sağlayacağı gibi seçimlerinde özgür olmalarını ve kendilerini daha iyi tanımlarını sağlayacaktır (Gözüm ve Aksayan, 1998; Tuğrul ve Denat, 2019).

2.11.1. Hemşirelikte İnovatif Düşünmeye Yönelik Yeterlilik Algısı

Yeterlilik algısı, bireyin belli durumları başarabilmek üzere izlenmesi gereken yolu belirleyebilme ve uygulayabilme becerisidir. Yeterlilik algısının oluşmasında kişinin performansının ya da ustalık deneyiminin değerlendirilmesi önemlidir. Yeterliliği yüksek olan bireyler eleştirel düşünür, problemleri çözmek için etkili yollar kullanırlar. Yeterlilik algısının oluşması hayati öneme sahip meslek üyeleri için temel bir gerekliliktir. Sağlık hizmeti sunan her disiplin için yeterlilik durumu ve algısının oluşması gerekir (Çetinkaya, Özmen, Fadiloğlu, 2014). Sağlık alanındaki disiplinlerde 5 temel yeterlilik alanı vardır. Bu yeterlilik alanları; hasta odaklı ve bütüncül bakım, disiplinler arası çalışma, kanıt temelli uygulamalar, kaliteyi artırma, bilgi teknolojilerini kullanma şeklinde sıralanır (Fan ve Ark, 2015).

Hemşirelikte yeterlilik, ‘belirli bir hastaya, gruba veya topluluğa bakım verirken birden fazla bilgi kaynağı edinme, değerlendirme ve uygulama amacıyla klinik olarak ilgili sorular sorma yeteneği’ şeklinde tanımlanmaktadır. Mesleki yeterlilik ise, klinik kararları belirli klinik durumlarla ilgili önceki deneyimlere dayandırma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Hemşirelerin yeterlilik alanları profesyonellik, hasta merkezli bakım, liderlik, iletişim, kanıta dayalı uygulamalar, sistem temelli uygulamalar, güvenlik, bilişim, kalitenin geliştirilmesi, ekip çalışması

ve işbirliği etrafında şekillenmektedir (Laibhen-Parkes, 2014; DeGrande, Liu, Greene, Stankus, 2018).

Ulusal ve uluslararası olarak hemşirelerin temel yeterliliklerin hasta odaklı ve kaliteli bir bakım verme, disiplinler arası işbirlikleri, kanıta dayalı uygulamalar, yenilikçi yaklaşımların kullanılabilmesi olduğu kabul edilmektedir (Herdman ve Korkmaz, 2011). Hemşirelik öğrencilerinin temel yeterlilikleri benzer şekilde olmakla birlikte, öğrencilerin meslekte yeterlilik kazanabilmesi için teorik bilgiler ile uygulamaların birleştirilmesi ayrıca yenilikçi yaklaşımların yaygın olarak kullanılması önem taşımaktadır (Akalın ve Şahin, 2018). Hemşirelerde yeterlilik algısının artmasının klinikteki uygulamalar ve yönetim becerilerinin gelişmesine, çağdaş rol ve sorumluklara olumlu yansıdığı bilinmekte, yeterliliğin artmasını sağlamak için öğrencilik yıllarında öz yeterliliğin desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir (Ubas-Sumagasyay ve Oducado, 2020).

Hemşirelik eğitimi ve öğretimi, hemşirelik öğrencilerinin yeterlilik kazanması açısından oldukça önemlidir. Klinik kararlar alırken, kanıta dayalı uygulamalarda, mevcut araştırmaların geliştirilmesinde, problem çözme ve yenilikçi yaklaşımlarda uzmanlığa ihtiyaç duyulmaktadır. Hemşirelikte yetkinliğin belirlenmesi ve yeterliliğin ölçülmesi zor olmasına karşılık bu uzmanlık yeterlilik ile ilişkilendirilmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin bilgi ve becerilerinin artırılması kendi öz etkililik yeterlilik algılarını olumlu olarak etkileyecektir (Hsieh ve Hsu, 2013; Labrague ve ark., 2019).

2.12. Hemşirelikte İnovasyon, Eleştirel Düşünme ve Yeterliliğin Önemi

Hemşireler, dünya çapında en büyük profesyonel sağlık hizmeti işgücünü oluşturmaktadır. Hemşirelerin sağlıklı ya da hasta bireyler, aile üyeleri, toplum grupları ve diğer bakım profesyonelleriyle çok sayıda etkileşimi vardır. Bu etkileşim bilgi çağı olarak görülen günümüzde daha da artmaktadır. Hasta sayısında ve iş yükündeki artış, maliyetlerin artması, araştırmaların güçlenmesi ve kanıt odaklı olması, güvenilir uygulamaların çoğalması gibi hem olumlu hem olumsuz gelişmeler ile süreç karmaşık bir hal almıştır. Bu karmaşık süreç yenilikçi yaklaşımlar ile kolaylaşabilmektedir. Bu sebeple hemşireler için inovasyon kültürünün gelişmesi ve yaygınlaşması gerekmektedir. Bu gereklilik, inovatif bakış açısının hemşirelik eğitiminin ilk yıllarına entegre edilmesi ile mümkündür (Giordano ve ark., 2020).

Geleneksel hemşirelik programları, artan hasta yükü, karmaşık sağlık sorunları ve hızlı bilgi akışı karşısında eksik kalmaktadır. Bu şartlarda sağlık hizmetlerindeki hemşire sayısı yetersiz kalmaya başladığı için inovasyon içeren yaklaşımlar meslek için vazgeçilmez hale gelmiştir. Geleceğin lider ve yenilikçi hemşirelere ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç ancak yeni eğitim programları ya da mevcut programların güncellenerek inovatif beceriler, eleştirel düşünme, problem çözme dolayısıyla mesleki anlamda yeterliliği artıracak anlayış etrafında oluşabilir (Phillips, 2013). Mevcut hemşirelik eğitiminde öğrencilerin öğrendikleri ve nasıl uygulayacakları arasındaki ilişkinin farkında olmalarını sağlamak için yeni öğretme ve öğrenme stratejilerine, inovasyon eğitimine açık bir ihtiyaç vardır (Fan ve ark, 2015).

Amerikan hemşireler derneği, hemşireler için uygulama standartları ve kapsamına dair bir çerçeve yayınlamıştır. Bu çerçevede; hemşireliğin eğitim, uygulama, araştırma aşamalarında yenilikçi fikir ve uygulamaların artırılması, problem çözme becerisinin geliştirilmesi ve bilgi teknolojilerinin yaygın olarak kullanılması gerektiği ifade edilmiştir (Thomas, Seifert, Joyner, 2016). Türkiye’de, hemşirelik eğitimi için program yeterlilikleri belirlenmiştir ve benzer şekilde ifadeler olduğu görülmektedir. Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP)’in belirlediği yetkinlikler arasında, eleştirel düşünme, mesleki yeterlilik ve dolaylı olarak yenilikçi bakış açısından bahseden ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadeler şu şekildedir;

- Mesleki rol ve işlevlerini yerine getirmek için gerekli bilgi ve becerilere sahiptir.
- Mesleki uygulama ve araştırmalarında bilişim ve bakım teknolojilerini kullanır.
- Yaşam boyu öğrenme, sorun çözme ve eleştirel düşünme becerilerini kullanır.
- Profesyonel gelişime katkıda bulunacak etkinliklerde yer alır (HUÇEP, 2014).

Araştırmacı ve yenilikçi çalışmalar yürüten hemşireler mesleğe katkı sunmak, yeni bilgileri yaymak ve sağlık bilgi teknolojilerini ilerletmek için yola çıkarlar. Klinikte çalışan hemşireler ise bir problem ya da eksiklikten yola çıkarak, maliyet ve güvenlik etkili politikalar ışığında hasta bakımını kolaylaştırma amacı güderler. Bu şekilde yenilikçi yaklaşımları sisteme entegre ederler. Hemşireler, örgütleri tarafından desteklendiği sürece gelişimlerine devam edebilmektedirler. Hemşirelikte

inovasyon kültürünün oluşumu ve desteklenmesi, inovasyonu destekleyen çalışmalara yeterli fon ayrılması, motivasyonu artırılacak yarışmalar düzenlenmesi, işbirlikleri yapılması yönünde teşvik edilme önemlidir (Merih, 2018).

Hemşireler için inovatif düşünme, hasta bakımının ve hemşirelik uygulamalarının nasıl yapılacağına dair yeni bakış açıları kazandıracaktır. İnovasyon, yaratıcılık ile ortaya çıkacaktır. Problem çözme becerisi ve girişimci roller ile pekişecektir. Hemşirelik sadece bir bilim değil ayrıca bir sanattır. Bu bilim ve sanattan oluşan önemli disiplinin kendi potansiyelini kullanabilmesi için yaratıcı ve yenilikçi olması, eleştirel düşünebilmesi dolayısıyla mesleki yeterliliğin gelişmesi sağlanmalıdır (Merih, 2018; Çetin ve Eroğlu, 2020).

3. YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Türü

Bu araştırma, İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı'nın hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları üzerine etkisini belirlemek amacıyla nonrandomize, kontrol gruplu ön test-son test deneysel araştırma deseni şeklinde planlanmıştır.

3.2. Çalışmanın Yeri ve Zamanı

Bu çalışma, Giresun ve Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerle 2019/2020 eğitim öğretim yılı içerisinde yürütülmüştür.

3.3. Çalışmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, Giresun Üniversitesi ve Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmada örnekleme yöntemine gidilmemiş olup araştırma grubunun tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. İki şube olan Giresun Üniversitesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinden şubeler kura ile belirlenmiş, deney ve kontrol grubu olarak ayrılmıştır. Aynı şekilde Ordu Üniversitesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinden oluşan II. kontrol grubu kura ile belirlenmiştir. Çalışmanın yapıldığı tarihlerde ilgili fakültelerde öğrenim gören, araştırmaya katılmayı kabul eden 4. sınıf öğrencileri ile çalışma tamamlanmıştır (n=164). Çalışma örnekleminde kayıp yaşanmamıştır (Deney grubu: 55, Kontrol I grubu: 54, Kontrol II grubu: 55). Çalışma için 4. sınıf

öğrencilerinin seçilme nedeni, bu öğrencilerin hemşirelik eğitim programlarındaki ders ve uygulamaların çoğunu almış olmasıdır. Deney ve kontrol gruplarının aynı fakültede eğitim almaları nedeni ile etkileşim olacağı düşünülerek benzer bölge, eğitim müfredatı ve öğrenci profiline sahip olan Ordu Üniversitesi 4. sınıf hemşirelik öğrencileri II. kontrol grubu olarak seçilmiştir. Bu sayede deney grubuna uygulanan girişimin gerçek etki değeri değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Dahil Edilme Kriterleri

- Çalışmaya katılmaya gönüllü olmak,
- İletişime açık olmak,
- Dördüncü sınıf hemşirelik bölümü öğrencisi olmak,
- Ders müfredatında inovasyon ve girişimcilik dersi olmamak,
- Öğrencilerin online erişim imkanlarının olması.

Çalışmanın Dışlanma Kriterleri

- Yatay geçişle gelme ve geldiği fakültede inovasyon ve girişimcilik dersi almış olmak.

Çalışmadan Çıkarılma Kriterleri

- IDGEP girişimlerine devam edemeyecek bir engeli olmak,
- IDGEP devam ederken öğrenim gördüğü fakülteden ayrılmak ya da ara vermek,
- IDGEP girişimlerine birden fazla kez katılmamak.

3.4. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan, ‘Kişisel Bilgi Formu, Bireysel Yenilikçilik Ölçeği, Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği’ ile toplanmıştır. Ayrıca eğitimi alan grup olan deney grubuna program kapsamında geliştirilen ‘Başarı Testi’ uygulanmıştır (Ek 1).

Ön Testlerin Uygulanması

Deney ve kontrol grubunda yer alan hemşirelik bölümü 4. sınıf öğrencilerine ön test olarak; ‘Kişisel Bilgi Formu, Bireysel Yenilikçilik Ölçeği, Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği’ uygulanmıştır. Deney grubuna ayrıca ‘Başarı Testi’ uygulanmıştır. Veriler Google Forms aracılığıyla web tabanlı olarak toplanmıştır. Veri güvenliğini sağlamak amacıyla ön testler için belli bir zaman aralığı belirlenerek bu aralıkta şifreli mail hesapları üzerinden geri

dönüşler sağlanmıştır. Ön testler uygulanmadan önce çalışmadan farklı fakat benzer özelliklerdeki bir fakültede 10 kişilik hemşirelik bölümü öğrencisi ile soru formlarının pilot uygulaması yapılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formu; yaş, cinsiyet, medeni durum, mezun olunan lise, anne-baba eğitim düzeyi, yaşanan aile tipi, meslek tercihi, başarı durumu, sosyal etkinliklere katılım, sağlıkla ilgili herhangi bir araştırma projesinde yer alma, sağlıkla ilgili yenilikçi uygulamaları takip edip etmeme, ailede herhangi bir buluş ya da yenilikçi fikir sahibi olan kişi olup olmadığı, bu kişinin kim olduğu, yenilikçi fikir oluşturmaya yönelik eğitim alıp almadığı, aldıysa nereden aldığı, kendine ait yenilikçi bir fikir geliştirip geliştirmedeği, varsa fikrin ne olduğu, yenilikçi bir fikir oluşturma yönünde ne kadar yeterli hissettiği, yenilikçi bir fikir oluşturma yönünde ne kadar istekli olduğu, yenilikçi uygulamaların hemşirelik mesleği için gerekli olup olmadığına dair 21 sorudan oluşmaktadır (Uğur, Aksu, Hakyemez, 2020; Özen, Özkaptan, Akyar, Terzioğlu, 2020; Thomas, Seifert, Joyner, 2016).

Bireysel Yenilikçilik Ölçeği (BYÖ): Hurt ve arkadaşları (1977) tarafından geliştirilen ölçeğin, Türkçe geçerlilik ve güvenirliliği Sarıoğlu Kemer ve Altuntaş (2014) tarafından yapılmıştır. Hemşireliğe uyarlanan BYÖ değerlendirilmesi; 1=kesinlikle katılmıyorum, 2= katılmıyorum, 3=kararsızım, 4=katılıyorum ve 5=kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıtlanmakta olup 5’li likert şeklindedir. BYÖ, 3 alt boyut ve toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; değişime direnç alt boyutu (6, 7, 10, 13, 15, 17, 20. sorular), fikir önderliği alt boyutu (1, 3, 5, 8, 9, 11, 12. sorular) ve risk alma alt boyutu (2, 16, 18, 19. sorular) şeklindedir. Ölçekten en düşük 18, en yüksek 90 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puana göre; 57 puan ve altı alanlar ‘gelenekselci’, 58-65 puan arası alanlar ‘kuşkucu’, 66-74 arası puan alanlar ‘sorgulayıcı’, 75-82 arası puan alanlar ‘öncü’, 82 puan ve üstü puan alanlar ‘yenilikçi’ olarak sınıflandırılmaktadır. Ölçek Cronbach Alpha değeri 0.82’dir (Hurt ve ark., 1977; Sarıoğlu Kemer ve Altuntaş, 2014). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.94’dür.

Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği (MEDEÖ): Özgenel ve Çetin (2018) tarafından geliştirilen ölçek, 28 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert türünde olup, 1= hiçbir zaman, 2= nadiren, 3= ara sıra, 4= genellikle, 5= her zaman şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçek alt boyutları; akıl yürütme (1, 2, 3, 4, 5,

6. maddeler), yargıya ulaşma (7, 8, 9, 10, 11, 12. maddeler), kanıt arama (13, 14, 15, 16. maddeler), gerçeği arama (17, 18, 19, 20. maddeler), açık fikirlilik (21, 22, 23, 24. maddeler) ve sistematiklik (25, 26, 27, 28. maddeler) şeklindedir. Ölçekten en düşük 28, en yüksek 140 puan alınmaktadır Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyuttaki özelliğe sahip olduğunu göstermekte, ölçekten toplam eleştirel düşünme eğilimleri puanı elde edilebilmektedir. Ölçek Cronbach Alpha değeri 0.91'dir (Özgenel ve Çetin, 2018). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.93'dür.

Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ): Sherer ve Adams (1983) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenirliğini Gözüm ve Aksayan (1999) yapmıştır. Yirmi üç maddeden oluşan 5'li likert tipindeki ölçek; 1= beni hiç tanımlamıyor, 2= beni biraz tanımlıyor, 3= karasızım, 4= beni iyi tanımlıyor, 5= beni çok iyi tanımlıyor şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçeğin 4 alt boyutu vardır. Bunlar; davranışa başlama (2, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 22. maddeler), davranışı sürdürme (4, 5, 6, 7, 10, 16, 19. maddeler), davranışı tamamlama (3, 8, 9, 15, 23. maddeler) ve engellerle mücadele (1, 13, 21. maddeler)'dir. Ölçekten en düşük 23, en yüksek 115 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması genel yeterlilik algısının yüksek, düşük olması ise genel yeterlilik algısının düşük olduğunu göstermektedir. Ölçek Cronbach Alpha değeri 0.81'dir (Sherer ve Adams, 1983; Gözüm ve Aksayan, 1999). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.88'dir.

Başarı Testi: İnovatif düşünme becerilerine uygun olarak geliştirilen test 20 sorudan oluşmaktadır. Bu test, inovatif düşünmeye ilişkin eğitim programının etkililiğini test etmek, öğrencilerin bu konudaki başarılarını değerlendirmek için geliştirilmiştir. Testte; iletişim becerileri, inovasyon, inovatif düşünme, liderlik, girişimcilik, yaratıcılık, kendini tanıma ve yeterlilikleri farketme, eleştirel düşünme olmak üzere toplam sekiz konuya ait çoktan seçmeli sorular yer almaktadır. Testte doğru cevaplar 1 puan, yanlış cevaplar 0 puan olarak kabul edilmiştir. Testin güvenirlik değeri 0.77 olarak bulunmuştur.

Son Testlerin Uygulanması

Çalışma sonunda, öğrencilere verilen eğitimden 3 ay sonra deney ve kontrol gruplarına son test olarak 'Bireysel Yenilikçilik Ölçeği, Marmara Eleştirel Düşünme

Eğilimleri Ölçeği ve Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği' web tabanlı olarak uygulanmıştır. Deney grubuna ayrıca 'Başarı Testi' uygulanmıştır.

3.5. Çalışmanın Etik Yönü

Çalışma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler etik kurulundan 13.11.19 tarih ve 2019/340 karar sayılı onay alınmıştır (Ek 2). Çalışmada kullanılan ölçekler için yazarlardan izin alınmıştır (Ek 3). Çalışma için kurum izinleri Giresun Üniversitesi ve Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi dekanlıklarından alınmıştır (Ek 4). Araştırmaya katılan öğrencilerden aydınlatılmış onam çerçevesinde izinleri alınmıştır.

3.6. İstatistiksel Değerlendirme

Veriler IBM SPSS V23 ile analiz edilmiştir. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov ile test edilmiştir. Verilerin analizinde bağımlı örneklem t testi, Kruskal Wallis, Wilcoxon testleri kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini test etmede Cronbach Alpha değerleri hesaplanmıştır. Nicel verilerin tamamı ortalama $\pm$ standart sapma, kategorik verilerin tamamı ise frekans olarak verilmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

3.7. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, iki devlet üniversitesindeki hemşirelik 4. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Sonuçlar sadece bu çalışma grubuna genellenebilir.

3.8. Girişimler

3.8.1. İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP) Program Geliştirme Süreci

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı'nı geliştirme amacı, inovatif düşünme kapsamında hemşirelik öğrencilerinin yaratıcı ve yenilikçi düşünmesi, eleştirel düşünme eğilimi kazanması ve bireysel gelişimlerini artırarak yeterliliklerini en üst düzeye çıkarmaklarını sağlamaktır. Bu eğitim programı yöntem ve tekniği açısından alanda büyük bir boşluğu dolduracak, gerek teorik çerçevesi gerek uygulama çerçevesinde etkin olarak kullanılacak özelliktedir. Hemşire adaylarının daha donanımlı ve yenilikçi olması yönünde ihtiyaçlara uygun hazırlanan bu programın geliştirilme aşaması; vizyon ve hedeflerin belirlenmesi, program yapısının belirlenmesi, kazanım, içerik, belirtke tablosunun hazırlanması, tema ve

sürelerin belirlenmesi, eğitim etkinliklerinin haftalara ve konulara özgün olarak eğitim durumları şeklinde planlanması, pilot uygulama, hedef gruba yönelik eğitimin uygulanması ve değerlendirme şeklindedir.

Programın Vizyonu

Hemşirelik öğrencilerine yönelik geliştirilen IDGEP'in vizyonu; programa katılan öğrencilerin inovatif düşüncelerini sağlayarak yenilikçi yaklaşımları ve eleştirel düşüncelerini geliştirmek dolayısıyla yeterlilik algıları yüksek öğrenciler yetiştirmektir.

Programın Hedefleri

1. Hemşirelik bölümü öğrencileri için geliştirilen IDGEP'in öğrencilerin yenilikçi yaklaşımlarını artırması hedeflenmektedir.
2. Hemşirelik bölümü öğrencileri için geliştirilen IDGEP'in öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini artırması hedeflenmektedir.
3. Hemşirelik bölümü öğrencileri için geliştirilen IDGEP'in öğrencilerin yeterlilik algılarını artırması hedeflenmektedir.

Programın Uygulanması

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı, haftada bir gün olmak üzere, toplam 14 saatlik bir süreyi kapsamaktadır. Tyler'ın program geliştirme modelinden yararlanarak hazırlanan eğitim içeriği ve çıktılarının oluşturulması için alanında uzman olan kişilerin görüşleri alınmıştır. Altı hafta süren eğitim toplam 6 oturumda gerçekleşmiştir.

Deney grubundaki öğrenci sayısı 55 kişi olduğu için atölye çalışmalarının olduğu hafta etkin bir çalışma sağlamak amacıyla gruplar halinde art arda olacak şekilde oturumlar yapılmıştır. Haftalık oturum süreleri eğitim içeriğindeki konuya uygun olarak değişmiştir. Her eğitim oturumu için ana temalar etrafında olmak üzere farklı alt başlıklar üzerinde durulmuştur. Sunum teknikleri olarak powerpoint sunuları, görsel ve konu odaklı video gösterimleri, işitsel podcastler kullanılmıştır. Tüm oturumlar online olarak tamamlandıktan sonra eğitim içeriğinden oluşan bir kitapçık hazırlanarak öğrencilerle paylaşılmıştır.

Eğitim Sürecinde Kullanılan Online Eğitim Platformu: Eğitim için herkesin kullanımına açık olan ve kolay erişim sağlanan 'Google Meet' platformu

kullanılmıştır. Deney grubunda bulunan öğrencilerin tamamı bir mail hesabı açmıştır. Bu mail hesabı sayesinde bazı etkinlikler paylaşılmış ve yorumlanmıştır. Ortak bir 'Whatsapp' grubu kurulmuştur. Güncel paylaşımlar ve etkileşimler buradan sağlanmıştır. Bu iki platformun tercih edilme sebebi, kişi sayısı ve sürenin etkin kullanımı, ücretsiz, herkese açık ve güvenilir olmasıdır. Ayrıca öğrencilerle yapılan kısa anket sonucunda % 87.2'si Google Meet ve Whatsapp kullanımlarının daha etkin ve kolay olduğunu ifade etmiştir. Kişisel verilerin korunma kanunu kapsamında öğrencilerden online platformların kullanımı hakkında açık rıza alınmıştır.

Programın Yapısı

1. IDGEP içeriği sorun merkezli-çekirdek eğitim yaklaşımından hareketle oluşturulmuştur. Program çalışmasında Tyler'ın program geliştirme modeli kullanılmıştır (Şekil 3.1).

2. Programa ilişkin ihtiyaç analizi araştırmacı tarafından ulusal ve uluslararası çalışmalar taranarak, gelecekte önemli fark yaratacağı düşünülen durumlara ilişkin analiz olarak tanımlanan analitik (varsayımsal) yaklaşım üzerine inşa edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilere uygulanan anket, literatür tarama ve görüşmeler neticesinde toplanan veriler doğrultusunda kazanımlar belirlenmiştir. Temel konuların yaratıcı ve eleştirel düşünebilme becerilerinin geliştirilmesi gerektiği, mesleki görev gereği lateral düşünmenin ve etkili iletişimin önemli olduğu tespit edilmiştir (Başarı Testi geliştirilmiş ve ekte verilmiştir).

3. Kazanımlar, öğrenciye göre düzenlenmiş, bu doğrultuda öğrenme yaşantıları organize edilmiştir. Öğrenme yaşantıları düzenlenirken, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ilkesine göre sıralanmış (sıralama), temel alınıp, programda yer alan diğer öğelerle ilişkilendirilen öğrenme yaşantıları (bütünleştirme) aşamalı tekrarlarla hatırlatılmaya (süreklilik) çalışılmıştır.

4. İçerikler, sarmal öğrenme yaklaşımında olduğu gibi önceki öğrenmelerle ilişkilendirilerek ve ana konu ile bağlantı kurularak işlenmiştir.

5. Eğitim yöntemi olarak her içeriğe uygun katılımcıların aktif olarak katılımlarını sağlayacak stratejiler ve yöntemler kullanılmıştır.

6. Programın değerlendirilmesi, Tyler'ın Hedefe Dayalı Değerlendirme yaklaşımıyla ele alınmıştır.

Tyler Modeli

Birey (Öğrenci)
Hedef Belirleme (İnovatif düşünme becerisi kazandırma)
Süzgeçten Geçirme (Literatür tarama, anket ve bireysel görüşmeler)
Eğitim Felsefesi+ Öğrenme Psikolojisi
Kesinleşmiş Öğretim Hedefleri (Konu odaklı kazanımlar)
Öğrenme Yaşantısının Seçimi, Düzenlenmesi ve Yönlendirilmesi (Konuya uygun materyal ve yöntemler)
Değerlendirmenin Yapılması (Ölçekler ve geri dönütler)

Şekil 3.1. Tyler Modeli (Läänemets, Kalamees-Ruubel, 2013)

I. Kazanımlar

- K1. Etkili iletişimi tanımlar.
- K2. İletişimde dinlemenin önemini fark eder.
- K3. İletişim engellerini açıklar.
- K4. Etkin dinleme becerisi gösterir.
- K5. İletişimde empatinin gücünü açıklar.
- K6. İletişimde ben dilini kullanır.
- K7. İletişimde beden dilinin önemini keşfeder.
- K8. İletişimde beden dilinin gücünü takdir eder.
- K9. İletişimde beden dilini kullanır.
- K10. İnovasyonun anlamını tanımlar.
- K11. İnovasyonun önemini açıklar.
- K12. İnovasyon çeşitlerini, sürecini ve aşamalarını sıralar.
- K13. İnovasyon ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi açıklar.
- K14. İnovasyon ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
- K15. İnovasyon ve girişimcilik arasındaki ilişkiyi açıklar.
- K16. İnovasyon ve girişimcilik arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
- K17. Eğitimde inovasyonun önemini açıklar.
- K18. İnovatif düşünmeyi tanımlar.
- K19. İnovatif düşünmenin önemini açıklar.
- K20. İnovatif düşünmenin yöntem ve tekniklerini kavrar.
- K21. İnovatif düşünmenin avantaj ve sınırlılıklarını açıklar.
- K22. İnovatif düşünmeyi kendine göre yorumlar.
- K23. İnovatif düşünmeyi benimser.
- K24. İnovatif düşüncenin önündeki engelleri belirler.
- K25. İnovatif düşünce ile ilişkili kavramları (Liderlik, Yaratıcılık, Girişimcilik) tanımlar.
- K26. İnovatif bir yöntem geliştirerek bu yöntemi paylaşır ve tartışır.
- K27. Liderliği tanımlar.
- K28. Liderliğin inovatif düşünce için önemini açıklar.
- K29. Bireyin kendini tanımasının inovatif düşüncedeki önemini fark eder.

- K30. Kişisel becerilerinin farkında olur.
K31. Yeterliklerini kabul eder.
K32. Yeterliklerini nasıl arttıracığını listeler.
K33. Yeterliğini nasıl arttıracığına ilişkin düzenleme yapar.
K34. Eleştirel düşünmeyi tanımlar.
K35. Eleştirel düşünmenin önemini açıklar.
K36. Eleştirel düşünme yollarını bilir.
K37. Eleştirel düşünmenin avantaj ve sınırlılıklarını açıklar.
K38. Olaylara ilişkin eleştirel değerlendirmede bulunur.
K39. Hemşirelikte inovatif düşünmenin önemini farkına varır.
K40. Hemşirelikte kullanılan teknikleri inovatif açıdan çözümler.
K41. Hemşirelikte kullanılan teknikleri inovatif becerilere göre yeniden düzenler.
K42. Önerilen tasarımları inovatif özelliklerine göre değerlendirir.
K43. Hemşirelikte kullanılabilecek inovatif tasarımlar önerir.

II. İçerik

- İ1. Etkili iletişim
İ2. Etkin dinleme
İ3. İletişim engelleri
İ4. İletişimde empati ve ben dili
İ5. İletişimde beden dili
İ6. İnovasyonun tanımı ve önemi
İ7. İnovasyon süreci ve aşamaları
İ8. İnovasyon türleri
İ9. İnovasyon ve yaratıcılık
İ10. İnovasyon ve girişimcilik
İ11. Eğitimde inovasyon
İ12. İnovatif düşünce tanımı ve önemi
İ13. İnovatif düşünce yöntem ve teknikleri
İ14. İnovatif düşüncenin avantajları
İ15. İnovatif düşüncenin sınırlılıkları
İ16. İnovatif düşünceyi benimseme/atölye çalışmaları
İ17. İnovatif düşüncenin önündeki engeller
İ18. Kendini tanıma ve önemi
İ19. Yeterlilik
İ20. Yeterliliği artırma yolları
İ21. Liderlik
İ22. Eleştirel düşünme tanımı ve önemi
İ23. Eleştirel düşünme yolları
İ24. Eleştirel düşünmenin avantajları
İ25. Eleştirel düşünmenin dezavantajları
İ26. Hemşirelikte inovatif düşünme ve önemi
İ27. Deneyimler/ seminer

BELİRTKE TABLOSU		Bilişsel Alan																								Duyuşsal Alan										Toplam											
		Bilgi						Kavrama												Uygulama			Analiz		Sentez		Değerlendirme				Alma				Davranım Bulunma		Değer verme			Örgütlenme							
KONULAR		K1	K10	K12	K18	K27	K32	K34	K3	K11	K13	K15	K17	K19	K20	K21	K25	K28	K35	K36	K37	K4	K7	K26	K24	K40	K41	K43	K14	K16	K22	K38	K42	K2	K29	K30	K39	K6	K9	K5	K8	K23	K31	K33			
1	Etkili iletişim	*							*													*											*													3	
2	İletişim engelleri								*																																					1	
3	İletişimde empati ve ben dili																																				*		*							2	
4	İletişimde beden dili																						*															*		*					3		
5	İnovasyon tanımı önemi ve aşamaları		*	*						*																																				3	
6	İnovasyon türleri										*																																			1	
7	İnovasyon ve yaratıcılık											*																		*																	2
8	İnovasyon ve girişimcilik												*																		*																2
9	İnovatif düşünce tanımı ve önemi				*									*																							*				*						4
10	İnovatif düşünce yöntem ve teknikleri														*																																1
11	İnovatif düşüncenin avantajları, sınırlılıkları															*																															1
12	İnovatif düşüncenin önündeki engeller																*								*																						2
13	Kendini tanıma																																		*							*					2
14	Yeterlilik						*																													*								*			3
15	Liderlik				*												*																														2
16	Eleştirel düşünme tanımı ve önemi/Eleştirel düşünme yolları						*											*	*	*																											4
17	Eleştirel düşünmenin avantajları/sınırlılıkları																														*																1
18	Hemşirelikte inovatif düşünme ve önemi																								*							*															2
19	İnovatif düşünce atölye çalışmaları																							*		*	*					*															3
20	Toplam																																														43

Kazanımlardan hareketle İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı altı ana tema etrafında oluşturulmuştur. Bunlardan beşi teorik, biri ise uygulamaya dönüktür. Temalara ilişkin içerik aşağıda sunulmuştur.

IDGEP Tema ve Süreleri

	Tema	Süre	Kazanım Sayısı	Program İçi Yüzdesi
I	İletişim	1 hafta /2 saat	9	20.93
II	İnovasyon	1 hafta /2 saat	8	18.60
III	İnovatif Düşünme	1 hafta /4 saat	9	20.93
IV	Kendini Tanıma ve Yeterliliği Artırma	1 hafta /2 saat	7	16.28
V	Eleştirel Düşünme	1 hafta /2 saat	5	11.63
VI	Hemşirelikte İnovatif Düşünme	1 hafta /2 saat	5	11.63
	Toplam	6 hafta /14 saat	43	100.00

Şekil 3.2. IDGEP Tema ve Süreleri

Çalışma kapsamında geliştirilen İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı aşağıda sunulmuştur.

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı			
Üniteler	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
I. İletişim	1.1.Programın tanıtımı 1.2.Tanışma 1.3.Öneri ve görüşlerin alınması 1.4.Etkin dinleme için ortam hazırlama 1.5.Etkin dinleme	K1-K9	-Programın amacı, süresi, uygulama şekli hakkında bilgiler verilir. -Katılımcıların soruları, öneri ve görüşleri cevaplandırılır. -Katılımcıların tanışması sağlanır. -Eğitimde ve etkili iletişimde aktif dinlemenin etkisi açıklanır.
II. İnovasyon	2.1. İnovasyon ve önemi 2.2. İnovasyon süreci 2.3. İnovasyon çeşitleri	K10-K12	-İnovasyon kavramı tanımlanır. -İnovasyonun önemi vurgulanır. -İnovasyon çeşitleri hakkında bilgi verilir. -İnovasyon süreçleri hakkında bilgi verilir.
III. İnovatif Düşünme	3.1.İnovasyon ve yaratıcılık 3.2.İnovasyon ve girişimcilik	K13-K16	-İnovasyon ve yaratıcılık arasındaki ilişki açıklanır. -İnovasyon ve girişimcilik arasındaki ilişki açıklanır. -İnovasyon, yaratıcılık ve girişimcilikle ilgili örnekler verilir.
	4.1.Eğitimde inovasyon 4.2.İnovatif düşünme ve önemi	K17-K19	-Eğitimde inovasyonun önemi açıklanır. -İnovatif düşünme ve önemi hakkında bilgi verilir.

	5.1. İnovatif düşünmenin yöntem ve teknikleri 5.2.İnovatif düşünmenin avantaj ve sınırlılıkları	K20-K23	-İnovatif düşünme yöntem ve teknikleri kavranır. -İnovatif düşünmenin avantaj ve sınırlılıkları açıklanır. -İnovatif düşünmeyi benimseme sağlanır.
	6.1.İnovatif düşünme ve engeller 6.2.İnovatif düşünme ile ilişkili kavramlar	K24-K25	-İnovatif düşünme ve engelleri açıklanır. -İnovatif düşünme ile ilişkili kavramlar tanımlanır.
	7.1. İnovatif yöntem geliştirme	K26	-İnovatif yöntem geliştirilir.
IV. Kendini Tanıma ve Yeterliliği Artırma	8.1. Liderlik 8.2. İnovatif düşünme ve liderlik	K27-K28	-Liderlik nedir? Sorusuna cevap aranır. -İnovatif düşünme ve liderlik arasındaki ilişki açıklanır.
	9.1. Kendini tanıma ve önemi 9.2.İnovatif düşünme ve kendini tanıma	K29-K30	-Kendini tanıma ve önemi hakkında bilgi verilir. -İnovatif düşünme ve kendini tanıma arasındaki ilişki açıklanır.
	10.1.Yeterlilik 10.2. Yeterliliği artırma yolları	K31-K33	-Yeterlilik nedir? sorusuna cevap aranır. -Yeterliliği artırma yolları hakkında bilgi verilir.
V. Eleştirel Düşünme	11.1. Eleştiri 11.2. Eleştirel düşünme ve önemi	K34-K35	-Eleştirinin tanımı yapılır. -Eleştirel düşünme ve önemi hakkında bilgi verilir.
	12.1. Eleştirel düşünme yolları	K36	-Eleştirel düşünme yolları hakkında bilgi verilir.
	13.1. Eleştirel düşünmenin avantajları 13.2. Eleştirel düşünmenin sınırlılıkları	K37-K38	-Eleştirel düşünmenin avantajları hakkında bilgi verilir. -Eleştirel düşünmenin sınırlılıkları hakkında bilgi verilir.
VI. Hemşirelikte İnovatif Düşünme	14.1.Hemşirelikte inovatif düşünme ve önemi 14.2.Hemşirelikte inovatif tasarımlar	K39-K43	-Hemşirelikte inovatif düşünme ve önemi hakkında bilgi verilir. -Hemşirelikte kullanılan tekniklerle geliştirilen inovatif tasarımlar örneklendirilir. -Eğitim programı hakkında genel bir değerlendirme yapılarak program sürecine ilişkin deneyimler paylaşılır.

Şekil 3.3. İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı

CONSORT ŞEMASI

Hedef Grubun Belirlenmesi

Deney Grubu
(n:55)

Kontrol Grubu
I (n:54)

Kontrol Grubu
II (n:55)

Öntestler

- a. Kişisel Bilgi Formu
- b. Bireysel Yenilikçilik Ölçeği
- c. Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği
- d. Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği
- e. Başarı Testi

Öntestler

- a. Kişisel Bilgi Formu
- b. Bireysel Yenilikçilik Ölçeği
- c. Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği
- d. Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği

Sontestler

- a. Kişisel Bilgi Formu
- b. Bireysel Yenilikçilik Ölçeği
- c. Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği
- d. Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği
- e. Başarı Testi

Sontestler

- a. Kişisel Bilgi Formu
- b. Bireysel Yenilikçilik Ölçeği
- c. Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği
- d. Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği

Verilerin Değerlendirilmesi ve
Raporlama

Eğitim programı bittikten sonra dahil edilmeyen kontrol grubundaki öğrencilere etik olması ve her öğrencinin programdan etkin şekilde faydalanabilmesi amacıyla IDGEP uygulanmıştır

Şekil 3.4. Consort Şeması

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Bazı Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı

	Deney	Kontrol I	Kontrol II	Test İst.	p
Özellikler	Ort (min-max)	Ort (min-max)	Ort (min-max)		
Yaş	22 (20 - 31)	22 (20 - 35)	22 (21 - 27)	$\chi^2=1.235$	0.539
Yenilikçi fikir oluşturma yönünde kendini yeterli hissetme durumu	6 (2 - 10)	5 (2 - 9)	6 (2 - 10)	$\chi^2=4.135$	0.127
Yenilikçi fikir oluşturma yönünde istekli olma durumu	8 (4 - 10) ^a	6.5 (1 - 10) ^a	7 (3 - 10) ^b	$\chi^2=19.103$	<0.001

χ^2 :Kruskal Wallis test istatistiği, ^{a-b}: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yaş ve yenilikçi fikir oluşturma yönünde kendini yeterli hissetme durumu ortanca puanları gruplara göre farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Yenilikçi fikir oluşturma yönünde istekli olma durumu ortanca puanı ise gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.001$). Deney grubu ortanca puanı hem kontrol I grubu hem de kontrol II grubunda farklılık göstermektedir. Kontrol I ile kontrol II grupları arasında ise fark yoktur (Tablo 4.1).

Tablo 4.2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri

	Deney	Kontrol I	Kontrol II	Test ist. p
Cinsiyet				
Kadın	46 (83.6)	44 (81.5)	44 (80)	$\chi^2=0.246$
Erkek	9 (16.4)	10 (18.5)	11 (20)	p: 0.884
Medeni Durum				
Evli	1 (1.8)	6 (11.1)	2 (3.6)	$\chi^2=5.084$
Bekâr	54 (98.2)	48 (88.9)	53 (96.4)	p: 0.079
Mezun olunan lise				
Meslek lisesi	6 (10.9)	4 (7.4)	5 (9.1)	$\chi^2=10.838$
Anadolu Lisesi	46 (83.6)	46 (85.2)	49 (89.1)	p: 0.211
Fen lisesi	3 (5.5)	4 (7.4)	1 (1.8)	
Anne eğitim düzeyi				
Okuryazar değil	1 (1.8)	4 (7.4)	2 (3.6)	$\chi^2=10.904$
Okur-yazar	5 (9.1)	4 (7.4)	3 (5.5)	p: 0.365
İlkokul mezunu	29 (52.7)	21 (38.9)	31 (56.4)	
Ortaokul mezunu	10 (18.2)	13 (24.1)	9 (16.4)	
Lise mezunu	7 (12.7)	7 (13)	10 (18.2)	
Üniversite	3 (5.5)	5 (9.3)	0 (0)	
Baba eğitim düzeyi				
Okuryazar değil	0 (0)	0 (0)	2 (3.6)	$\chi^2=5.483$
Okur-yazar	1 (1.8)	2 (3.7)	1 (1.8)	p: 0.857
İlkokul mezunu	17 (30.9)	13 (24.1)	14 (25.5)	
Ortaokul mezunu	12 (21.8)	15 (27.8)	14 (25.5)	
Lise mezunu	15 (27.3)	15 (27.8)	15 (27.3)	

Üniversite	10 (18.2)	9 (16.7)	9 (16.4)	
Yaşanılan aile tipi				
Çekirdek aile	44 (80)	43 (79.6)	45 (81.8)	$\chi^2=7.116$ p: 0.130
Geniş aile	11 (20)	11 (20.4)	7 (12.7)	
Parçalanmış aile	0 (0)	0 (0)	3 (5.5)	

χ^2 : Fisher exact test istatistiği

Çalışmaya katılan deney grubunun %83.6'sı, kontrol I grubunun %81.5 ve kontrol II grubunun %80.0'i kadındır. Deney grubunun %98.2'si, kontrol I grubunun %88.9'u, kontrol II grubunun %96.4'ü bekadır. Deney grubunun %,83.6'sı, kontrol I grubunun %85.2'si, kontrol II grubunun %89.1'i anadolu lisesi mezunudur. Deney grubunun %52.7'sinin, kontrol I grubunun %38.9'unun, kontrol II grubunun %56.4'ünün anne eğitim düzeyi ilkökuldür. Baba eğitim düzeyi deney grubunun %30.9'u ilkökul mezunu, kontrol I grubunun %27.8'i ortaokul ve lise mezunu, kontrol II grubunun %27.3'ü lisedir. Deney grubunun %80.0'i, kontrol I grubunun %79.6'sı, kontrol II grubunun %81.8'i çekirdek aile tipindedir. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin sosyodemografik özellikleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır (p>0.05) (Tablo 4.2).

Tablo 4.3. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Yenilikçilik İle İlişkili Özellikleri

	Deney	Kontrol I	Kontrol II	Test ist. p
Mesleği isteyerek tercih etme durumu				
İsteyerek	42 (76.4)	43 (79.6)	40 (72.7)	$\chi^2=0.717$ p: 0.699
İstemeyerek	13 (23.6)	11 (20.4)	15 (27.3)	
Fakülte başarı düzeyi				
Çok iyi	6 (10.9)	3 (5.6)	4 (7.3)	$\chi^2=2.110$ p: 0.715
İyi	37 (67.3)	37 (68.5)	34 (61.8)	
Orta	12 (21.8)	14 (25.9)	17 (30.9)	
Sosyal etkinliklere katılma durumu				
Katılan	44 (80)	40 (74.1)	33 (60)	$\chi^2=5.674$ p: 0.059
Katılmayan	11 (20)	14 (25.9)	22 (40)	
Sağlıkla ilgili araştırma projesinde yer alma				
Yer alan	9 (16.4)	16 (29.6)	23 (41.8)	$\chi^2=8.612$ p: 0.013
Yer almayan	46 (83.6)	38 (70.4)	32 (58.2)	
Sağlıkla ilgili yenilikçi uygulamaları takip etme				
Takip eden	44 (80)	39 (72.2)	50 (90.9)	$\chi^2=6.272$ p: 0.043
Takip etmeyen	11 (20)	15 (27.8)	5 (9.1)	
Ailede bir buluş/yenilikçi fikir sahibi olan kişi varlığı				
Olan	12 (21.8)	12 (22.2)	6 (10.9)	$\chi^2=3.021$ p: 0.221
Olmayan	43 (78.2)	42 (77.8)	49 (89.1)	
Ailede buluş/yenilikçi fikir sahibi kişi				
Anne	3 (25)	4 (33.3)	2 (33.3)	$\chi^2=4.885$ p: 0.299
Baba	4 (33.3)	0 (0)	1 (16.7)	
Kardeş	5 (41.7)	8 (66.7)	3 (50)	
Yenilikçi fikir oluşturmaya yönelik eğitim alma				
Alan	0 (0)	1 (1.9)	0 (0)	$\chi^2=2.050$

Almayan	55 (100)	53 (98.1)	55 (100)	p: 0.359
Kendine ait yenilikçi bir fikir geliştirme				
Geliştiren	0 (0)	1 (1.9)	0 (0)	$\chi^2=2.050$
Geliştirmeyen	55 (100)	53 (98.1)	55 (100)	p: 0.359
Yenilikçi uygulamaların hemşirelik mesleği için gerekliliği				
Gerekli	43 (78.2)	49 (90.7)	49 (89.1)	
Kısmen gerekli	6 (10.9)	4 (7.4)	2 (3.6)	$\chi^2=6.250$
Gereksiz	2 (3.6)	0 (0)	1 (1.8)	p: 0.396
Bilmiyorum	4 (7.3)	1 (1.9)	3 (5.5)	

χ^2 : Fisher exact test istatistiği

Çalışmaya katılan deney grubunun %76.4'ü, kontrol I grubunun %79.6'sı, kontrol II grubunun %72.7'si mesleği isteyerek tercih etmiş, deney grubunun %67.3'ü, kontrol I grubunun %68.5'i ve kontrol II grubunun %61.8'i fakülte başarısını iyi olarak değerlendirmiştir. Deney grubunun %80.0'i, kontrol I grubunun %74.1'i, kontrol II grubunun %60.0'ı sosyal etkinliklere katılmaktadır. Deney grubunun %83.6'sı, kontrol I grubunun %70.4'ü, kontrol II grubunun %58.2'si sağlıkla ilgili araştırma projesinde yer almıştır. Deney grubunun %80.0'i, kontrol I grubunun %72.2'si, kontrol II grubunun %90.9'u sağlıkla ilgili yenilikçi uygulamaları takip etmektedir. Deney grubunun %78.2'sinin, kontrol I grubunun %77.8'inin, kontrol II grubunun %89.1'inin ailesinde bir buluş/yenilikçi fikir sahibi olan yoktur. Ailede buluş/yenilikçi fikir sahibi en çok kardeşler olup, deney grubunda %41.7, kontrol I grubunda %66.7 ve kontrol II grubunda %50.0'dır. Deney grubunun tamamı, kontrol I grubunun %98.1, kontrol II grubunun tamamı yenilikçi fikir oluşturmaya yönelik eğitim almamış ve kendine ait yenilikçi bir fikir geliştirmemiştir. Deney grubunun %78.2'si, kontrol I grubunun %90.7'si, kontrol II grubunun %89.1'i yenilikçi uygulamaların hemşirelik mesleği için gerekli olduğunu düşünmektedir. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin sağlıkla ilgili araştırma projesinde yer alma ve sağlıkla ilgili yenilikçi uygulamaları takip etme durumlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p<0.05) (Tablo 4.3).

Tablo 4.4. Deney Grubu Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının Ön Test-Son Test Değerlerinin Karşılaştırılması

		Ön Test	Son Test	Test istatistiği	p
Bireysel Yenilikçilik Ölçeği	Fikir önderliği	26 (16 - 35)	29 (12 - 35)	Z=-3.621	<0.001
	Değişime direnç	27 (12 - 33)	27 (16 - 34)	Z=-0.941	0.347
	Risk alma	18 (10 - 20)	18 (6 - 20)	Z=-1.297	0.195
	Toplam	70 (47 - 86)	75 (43 - 88)	Z=-2.744	0.006

Z: Wilcoxon test istatistiği

Deney grubunda eğitim sonrası bireysel yenilikçilik ölçeği fikir önderliği alt boyutu puanlarının eğitim öncesine göre arttığı ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Deney grubunda eğitim sonrası bireysel yenilikçilik ölçeği ortanca puanlarının eğitim öncesine göre arttığı ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Deney grubu eğitim öncesi sorgulayıcılar kategorisinde yer alırken eğitim sonrası öncüler kategorisinde yer almıştır.

Bireysel yenilikçilik ölçeği değişime direnç ve risk alma alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.4).

Tablo 4.5. Deney Grubu Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarının Ön Test-Son Test Değerlerinin Karşılaştırılması

		Ön Test	Son Test	Test istatistiği	p
Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği	Akıl yürütme	26 (17 - 30)	27 (17 - 30)	Z=-2.213	0.027
	Yargıya ulaşma	25 (17 - 30)	25 (15 - 30)	Z=-0.464	0.643
	Kanıt arama	17 (12 - 20)	18 (12 - 20)	Z=-1.003	0.316
	Gerçeği arama	16 (12 - 20)	17 (12 - 20)	Z=-0.586	0.558
	Açık fikirlilik	17 (12 - 20)	18 (12 - 20)	Z=-2.463	0.014
	Sistematiklik	17 (11 - 20)	18 (11 - 20)	Z=-0.974	0.330
	Toplam	118 (90 - 139)	125 (85 - 140)	Z=-1.348	0.178

Z: Wilcoxon test istatistiği

Deney grubunda eğitim sonrası marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği akıl yürütme alt boyutu ortanca puanlarının eğitim öncesine göre arttığı ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Deney grubunda eğitim sonrası marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği açık fikirlilik alt boyutu ortanca puanlarının eğitim öncesine göre arttığı ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği yargıya ulaşma, kanıt arama, gerçeği arama, sistematiklik alt boyut puanları ve ölçek toplam puan ortalamalarında eğitim sonrasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Eğitim sonrasında marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği toplam puan ortalamasında istatistiksel olarak bir anlamlılık bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.5).

Tablo 4.6. Deney Grubu Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği Puanlarının Ön Test- Son Test Değerlerinin Karşılaştırılması

Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği	Ön Test		Son Test		Test istatistiği	p
	Davranışa başlama	32 (19 - 40)	32 (14 - 40)		Z= -0.018	0.985
	Davranışı sürdürme	28 (15 - 35)	28 (13 - 35)		Z=-0.402	0.688
	Davranışı tamamlama	21 (11 - 25)	21 (15 - 25)		Z=-2.436	0.015
	Engellerle mücadele	10 (6 - 15)	10 (5 - 15)		Z=-1.729	0.084
	Toplam	90 (62 - 108)	91 (63 - 110)		Z=-1.365	0.172

Z: Wilcoxon test istatistiği

Deney grubunda eğitim sonrası öz etkililik yeterlilik ölçeği davranışı tamamlama alt boyutu ortanca puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Öz etkililik yeterlilik ölçeği davranışa başlama, davranışı sürdürme, engellerle mücadele alt boyut puanları ve ölçek toplam puan ortalamalarında eğitim sonrasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Eğitim sonrasında öz etkililik yeterlilik ölçeği toplam puan ortalamasında istatistiksel olarak bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.6).

Tablo 4.7. Deney ve Kontrol Grupları Arasında Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

		Deney	Kontrol I	Kontrol II	Test İst.	p
Bireysel Yenilikçilik Ölçeği		Ortanca (min-max)	Ortanca (min-max)	Ortanca (min-max)		
Fikir önderliği	Ön test	26 (16 - 35) ^c	16,5 (7 - 25) ^a	21 (9 - 34) ^b	$\chi^2=58.505$	<0.001
	Son test	29 (12 - 35)	27 (12 - 35)	27 (14 - 35)	$\chi^2=6.678$	0.050
Değişime direnç	Ön test	27 (12 - 33) ^c	17 (9 - 25) ^a	20 (10 - 34) ^b	$\chi^2=70.438$	<0.001
	Son test	27 (16 - 34)	27 (10 - 35)	26 (13 - 35)	$\chi^2=5.103$	0.078
Risk alma	Ön test	18 (10 - 20) ^c	7 (4 - 12) ^a	10 (4 - 20) ^b	$\chi^2=78.763$	<0.001
	Son test	18 (6 - 20)	18 (6 - 20)	17 (5 - 20)	$\chi^2=2.240$	0.326
Toplam	Ön test	70 (47 - 86) ^c	41 (25 - 58) ^a	50 (23 - 84) ^b	$\chi^2=78.702$	<0.001
	Son test	75 (43 - 88) ^b	71 (32 - 87) ^{ab}	70 (37 - 88) ^a	$\chi^2=6.487$	0.039

χ^2 : Kruskal Wallis test istatistiği, ^{a-c}: her bir satırda aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Bireysel yenilikçilik ölçeği fikir önderliği ön test ortanca puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.001$). Tüm gruplar arasında istatistiksel olarak fark vardır ve en yüksek ortanca değer deney grubunda elde edilmiştir.

Bireysel yenilikçilik ölçeği değişime direnç ön test ortanca puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.001$). Tüm gruplar arasında istatistiksel olarak fark vardır ve en yüksek ortanca değer deney grubunda elde edilmiştir.

Bireysel yenilikçilik ölçeği risk alma ön test ortalama puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.001$). Tüm gruplar arasında istatistiksel olarak fark vardır ve en yüksek ortalama değer deney grubunda elde edilmiştir.

Bireysel yenilikçilik ölçek toplam puanı ön test ortalama puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.001$). Tüm gruplar arasında istatistiksel olarak fark vardır ve en yüksek ortalama değer deney grubunda elde edilmiştir.

Bireysel yenilikçilik ölçeği toplam puanı son test ortalama puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.001$). Deney grubu ile kontrol II grubu arasında fark vardır. Kontrol I grubu ile diğer gruplar arasında ise fark yoktur (Tablo 4.7).

Tablo 4.8. Deney ve Kontrol Grupları Arasında Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

		Deney	Kontrol I	Kontrol II		
Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği		Ortanca (min-max)	Ortanca (min-max)	Ortanca (min-max)	Test İst.	p
Akıl yürütme	Ön test	26 (17 - 30) ^b	24 (15 - 30) ^a	24 (18 - 30) ^{ab}	$\chi^2=7.152$	0.028
	Son test	27 (17 - 30) ^b	26 (15 - 30) ^{ab}	24 (18 - 30) ^a	$\chi^2=6.048$	0.049
Yargıya ulaşma	Ön test	25 (17 - 30)	24 (17 - 30)	24 (18 - 30)	$\chi^2=0.439$	0.803
	Son test	25 (15 - 30)	25 (16 - 30)	25 (17 - 30)	$\chi^2=1.173$	0.556
Kanıt arama	Ön test	17 (12 - 20)	16 (11 - 20)	18 (11 - 20)	$\chi^2=5.544$	0.063
	Son test	18 (12 - 20)	18 (13 - 20)	17 (11 - 20)	$\chi^2=1.423$	0.491
Gerçeği arama	Ön test	16 (12 - 20)	16 (11 - 20)	17 (12 - 20)	$\chi^2=5.400$	0.067
	Son test	17 (12 - 20)	17,5 (9 - 20)	16 (9 - 20)	$\chi^2=1.786$	0.410
Açık fikirlilik	Ön test	17 (12 - 20)	17 (13 - 20)	18 (13 - 20)	$\chi^2=1.841$	0.398
	Son test	18 (12 - 20)	18 (12 - 20)	17 (12 - 20)	$\chi^2=5.141$	0.076
Sistematiklik	Ön test	17 (11 - 20)	16,5 (11 - 20)	17 (12 - 20)	$\chi^2=3.887$	0.143
	Son test	18 (11 - 20)	18 (12 - 20)	17 (12 - 20)	$\chi^2=1.078$	0.583
Toplam	Ön test	118 (90 -139)	111 (87 -137)	115 (89 -140)	$\chi^2=4.407$	0.110
	Son test	125 (85 -140)	121 (83 -140)	118 (90 -140)	$\chi^2=2.394$	0.302

χ^2 : Kruskal Wallis test istatistiği, ^{a-b}: her bir satırda aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği akıl yürütme ön test ortalama puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Kontrol I grubu ile deney grubu arasında fark vardır ve deney grubu ortalama değeri daha yüksek elde edilmiştir. Kontrol II grubu ortalama değeri ise diğerlerinden farklılık göstermemektedir.

Marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği akıl yürütme son test ortalama puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Kontrol II grubu ile deney grubu arasında fark vardır ve deney grubu ortalama değeri daha yüksek elde edilmiştir. Kontrol I grubu ortalama değeri ise diğerlerinden farklılık göstermemektedir

Marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği ön test son test puanlarına göre, yargıya ulaşma, kanıt arama, gerçeği arama, açık fikirlilik, sistematiklik alt boyutları

ve ölçek toplam puanına göre gruplar arası farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.8).

Tablo 4.9. Deney ve Kontrol Grupları Arasında Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

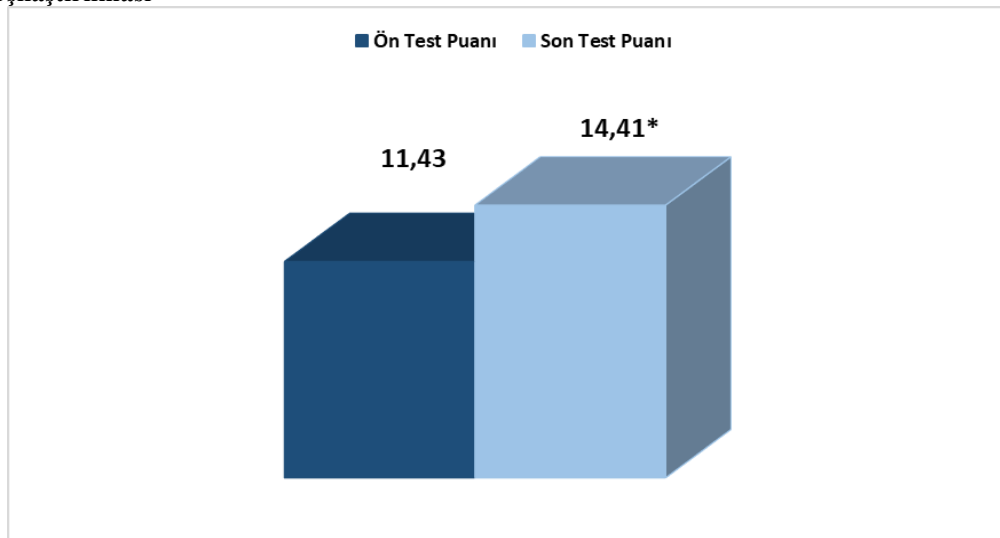
		Deney	Kontrol I	Kontrol II	Test İst.	p
Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği		Ortanca (min-max)	Ortanca (min-max)	Ortanca (min-max)		
Davranışa başlama	Ön test	31 (19 - 40)	33 (24 - 40)	32 (21 - 40)	$\chi^2=2.538$	0.281
	Son test	32 (14 - 40)	32 (15 - 40)	31 (20 - 38)	$\chi^2=2.335$	0.311
Davranışı sürdürme	Ön test	28 (15 - 35)	28 (18 - 35)	29 (17 - 35)	$\chi^2=0.918$	0.632
	Son test	28 (13 - 35)	28 (11 - 34)	28 (18 - 35)	$\chi^2=0.763$	0.683
Davranışı tamamlama	Ön test	21 (11 - 25)	19 (11 - 25)	20 (12 - 25)	$\chi^2=4.832$	0.089
	Son test	21 (15 - 25)	21 (14 - 25)	20 (14 - 25)	$\chi^2=1.202$	0.548
Engellerle mücadele	Ön test	10 (6 - 15) ^{ab}	9 (5 - 14) ^a	10 (6 - 15) ^b	$\chi^2=1.756$	0.003
	Son test	10 (5 - 15)	10 (5 - 14)	11 (5 - 40)	$\chi^2=5.129$	0.077
Toplam	Ön test	90 (62 - 108)	90 (65 - 109)	91 (68 - 111)	$\chi^2=1.722$	0.423
	Son test	91 (63 - 110)	89 (63 - 112)	89 (67 - 112)	$\chi^2=0.261$	0.878

χ^2 : Kruskal Wallis test istatistiği, ^{a-b}: her bir satırda aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Öz etkililik yeterlilik ölçeği engellerle mücadele ön test ortanca puanları gruplara göre farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Kontrol I ile kontrol II grubu arasında fark vardır. Deney grubu, hem kontrol I hem de kontrol II grubu ile benzerlik göstermektedir.

Öz etkililik yeterlilik ölçeği ön test son test puanlarına göre davranışa başlama, davranışı sürdürme ve davranışı tamamlama alt boyutları ve ölçek toplam puanına göre gruplar arası farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.9).

Grafik 4.1. Deney Grubu Başarı Testi Puanlarının Ön Test-Son Test Değerlerinin Karşılaştırılması

*Bağımlı örneklem t test istatistiği

Deney grubunda yer alan öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrasındaki durumlarına göre, başarı testi puanlarında artış yaşanmış olup aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t: -7.147, df:54, p<0.05$). Başarı testi son test puan ortalaması ön test puan ortalamasından daha yüksektir (Grafik 4.1).

5. TARTIŞMA

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı'nın hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları üzerine etkisini inceleyen bu çalışmanın bulguları bu bölümde tartışılmıştır.

Çalışmada, deney grubunun %80.0'i, kontrol I grubunun %72.2'si, kontrol II grubunun %90.9'u sağlıkla ilgili yenilikçi uygulamaları takip ettiği bulunmuştur. Çalışmadaki deney grubunun %78.2'sinin, kontrol I grubunun %77.8'inin, kontrol II grubunun %89.1'inin ailesinde bir buluş/yenilikçi fikir sahibi olmadığı bulunmuştur (Tablo 4.3). Benzer şekilde Bodur'un (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin %30.3'ü sağlık bakım sistemindeki yenilikçi uygulamaları takip ettiğini, %12.9'u kendine ait inovatif ürün geliştirme fikri olduğunu ifade etmiştir (Bodur, 2018). Ekin ve Güngörmüş (2019) çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin %74.5'inin hemşirelik alanında meydana gelen yenilikleri takip ettiğini, %69.9'unun sağlıkla ilgili yeni şeyler düşünmeye başladığını ve %62.8'inin alternatif fikirler üretebildikleri ifade etmiştir (Ekin ve Güngörmüş, 2019). Bu çalışmadaki öğrenci grubunun yenilikçi uygulamaları takip ettiği söylenebilir.

Çalışmada, deney ve kontrol gruplarının yenilikçi fikir oluşturmaya yönelik eğitim almadıkları ve kendine ait yenilikçi bir fikir geliştirmedikleri görülmektedir (Tablo 4.3). Bodur'un (2018) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada, benzer şekilde öğrencilerin büyük çoğunluğunun yenilikçilik konusunda herhangi bir eğitime katılmadığı, Eminoğlu ve Güngörmüş'ün (2019) hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada %89.3'ünün girişimcilik konusunda eğitim almadığı, Özen ve arkadaşları'nın (2020) yaptığı çalışmada ise yenilikçi bir fikir geliştirmedikleri ifade edilmiştir (Bodur, 2018; Eminoğlu ve Güngörmüş, 2019; Özen, Özkaptan, Akyar, Terzioğlu, 2020). Öğrencilerin yenilikçilik ya da girişimcilik gibi eğitimlere katılmamış olmaları yenilikçi fikir oluşturmaya yönelik ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Çalışmada, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin büyük çoğunluğu yenilikçi uygulamaların hemşirelik mesleği için gerekli olduğunu düşünmektedir (Tablo 4.3). Uğur ve arkadaşları'nın (2020) hemşirelerle yaptığı bir çalışmada, hemşirelerin %91.0'i yenilikçi uygulama ve inovasyonun meslek için gerekli olduğunu ifade etmiştir (Uğur, Aksu, Hakyemez, 2020). Ekin ve Güngörmüş'ün (2019) çalışmalarında ise öğrencilerin %71.1'inin hemşirelikte yeni bir şey olmadığına katılmadıkları ifade edilmiştir (Ekin ve Güngörmüş, 2019). Bu çalışmanın sonucu literatürle büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Çalışmadaki deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sağlıkla ilgili araştırma projesinde yer alma ve sağlıkla ilgili yenilikçi uygulamaları takip etme durumlarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Tablo 4.3). Çalışmaya katılan grupların benzer özelliklere sahip olmasına rağmen oluşan bu farklılık, öğrencilerin bireysel özellikleri ile ilişkili olabileceği gibi geçmiş bilgi birikimleri ve deneyimleri ile ilişkili olabilir.

Bireysel yenilikçilik ölçeği alt boyutlarından fikir önderliği ortanca puanları eğitim sonrasında farklılık göstermektedir ($p<0.001$) (Tablo 4.4). Ölçek alt boyutlarından en yüksek puan fikir önderliği boyutundan alınmıştır. Çelik ve arkadaşları (2020) ile Baksi ve arkadaşları'nın (2020) hemşirelerle yaptığı çalışmalarda hemşirelerin en yüksek puanı fikir önderliği boyutundan aldığı ifade edilmiştir (Çelik, Bayrakçeken, Kılınç, 2020; Baksi, Sürücü, Kurt, 2020). Literatür çalışmadan elde edilen bu bulguyu desteklemektedir. Hemşirelikte inovasyonu teşvik etmek için ortam yaratılması ve fikir önderliği yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Thomas, Seifert, Joyner, 2016). Buna göre öğrencilerin IDGEP'in etkisi ile önemli düzeyde fikir önderliği kazandığı böylece meslek yaşamlarında yenilikçi yaklaşımların kullanımı ve teşvikinde rol alabilecekleri söylenebilir. Deney grubuna yönelik önerilen H1a hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Deney grubunda bireysel yenilikçilik ölçeği toplam puanları eğitim öncesine göre artmıştır ($p<0.001$) (Tablo 4.4). Buna göre deney grubu, yenilikçilik kategorisinde eğitim öncesinde sorgulayıcılar arasında yer almaktayken eğitim sonrası öncüler grubunda yer almaktadır. Eğitim sonrasında oluşan bu durum IDGEP'le birlikte öğrencilerde inovatif düşünmeyle ilgili önemli bir değişim yaşandığını göstermektedir. Bodur'un (2018) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada, ölçek toplam puanı bu çalışmaya yakın olup öğrencilerin yenilikçilik

kategorisinde sorgulayıcı oldukları ifade edilmiştir (Bodur, 2018). Utli ve Doğru'nun (2018) hemşire ve ebe öğrencilerle yaptığı çalışmada, ölçek toplam puanı daha düşük olup öğrencilerin yenilikçilik kategorisinde gelenekselci oldukları ifade edilmiştir (Utli ve Doğru, 2018). Çelik ve arkadaşlarının (2020) hemşirelerle yaptığı çalışmada, ölçek toplam puanı düşük olup öğrencilerin yenilikçilik kategorisinde kuşkucu oldukları ifade edilmiştir (Çelik, Bayrakçeken, Kılınç, 2020). Literatürde yenilikçilik açısından hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin farklı puanlar aldıkları ve farklı kategorilerde olduğu görülmektedir. Hemşirelik mesleğinin geliştirilmesi, bakım kalitesinin artırılması ve kanıt temelli uygulamaların yaygınlaşmasının hemşirelerin yenilikçi kategoride daha fazla yer alması ile mümkün olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmadaki değişim öğrencilerin eğitim alması ile yenilikçi yaklaşımlarının olumlu yönde değiştirilebileceğini gösterir. Deney grubuna yönelik önerilen H1a hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Hemşirelik öğrencileri ve hemşirelerde eleştirel düşünme ile ilgili yapılan çalışmalarda çok geniş kapsamda ve farklı özellikte ölçüm araçları kullanılmaktadır. Temelde eleştirel düşünme düzeyi ve eğilimlerini ölçen bu araçlar birbirlerine benzemektedir (Yue, Zhang, Zhang, Jin, 2017). Literatürde bu çalışmada kullanılan eleştirel düşünme ölçeği ile yapılan çalışmalar sınırlı sayıda olmasına karşılık benzer özellikteki ölçeklerin kullanıldığı çalışmalarla tartışma yapılmıştır. Deney grubunda marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği alt boyutlarından akıl yürütme ortanca puanları eğitim sonrasında farklılık göstermektedir ($p<0.05$) (Tablo 4.5). Ölçek alt boyutlarından en yüksek puan akıl yürütme boyutundan alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünmenin önemli basamaklarından biri olan akıl yürütme sürecini etkin olarak kullandıkları söylenebilir. Eleştirel düşünmenin bir konuda uzmanlaşma kapasitesine bağlı olduğu ve bir akıl yürütme süreci olduğu kabul edilmektedir. Hemşirelikte eleştirel düşünme ihtiyacı, hızla değişen sağlık ortamı ve çok boyutlu hasta bakım beklentisi ile eş zamanlı olarak artmıştır (Carvalho ve ark., 2017). Bu çalışmadaki öğrencilerin eğitim programı sonrasında meslek hayatlarında eleştirel düşünme, akıl yürütme açısından başarılı olmaları beklenmektedir. Deney grubuna yönelik önerilen H1b hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Deney grubunda marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği alt boyutlarından açık fikirlilik ortanca puanları eğitim sonrasında farklılık göstermektedir ($p<0.05$) (Tablo 4.5). Kanbay ve Okanlı (2017) hemşirelik öğrencilerine verdikleri eğitimden

sonra ölçek tüm alt boyutları puanlarında değişim olduğunu ifade etmiştir (Kanbay ve Okanlı, 2017). Kaya ve arkadaşları (2018) ise yaptıkları çalışmada ölçek alt boyutlarından açık fikirlilik puanlarının öğretim yılı başında ve sonunda olmak üzere değişiklik göstermediğini ifade etmiştir (Kaya, Şenyuva, Bodur, 2018). Literatürde farklı sonuçlar olmasına karşılık bu çalışmada verilen eğitimle birlikte, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin gelişmesi için gerekli olan açık fikirlilik becerisinin arttığı görülmüştür. Deney grubuna yönelik önerilen H1b hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Deney grubunda marmara eleştirel düşünme eğilimleri ortanca puanları eğitimle birlikte değişmemiş olmasına rağmen öğrencilerin eğitimden sonra aldıkları puanda artış olduğu bulunmuştur (Tablo 4.5). Elde edilen ölçek puanına göre öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri yüksektir. Turkut (2020), yöneticilerle yaptığı çalışmasında katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerini benzer şekilde yüksek olarak ifade etmiştir (Turkut, 2020). Uyar ve Güven (2020) ise hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerini düşük olarak ifade etmiştir (Uyar ve Güven, 2020). Literatürde farklı gruplardan elde edilen sonuçlar değişiklik göstermektedir. Bu çalışma ile öğrencilerin eleştirel düşünme eğiliminin artırıldığı fakat tutum geliştirme açısından desteklenmeleri gerektiği söylenebilir. Deney grubuna yönelik önerilen H1b hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Deney grubunda öz etkililik yeterlilik ölçeği alt boyutlarından davranış tamamlama ortanca puanları eğitim sonrasında farklılık göstermektedir ($p<0.05$) (Tablo 4.6). Planlı bir eğitim sonrasında kişilerin davranış değişikliği kazanması, bu davranış sürdürmesi ve tamamlaması beklenen bir durumdur (Hsieh ve Hsu, 2013). Korhan ve arkadaşları'nın (2019) hemşirelik öğrencilerine verdikleri eğitimin benzer şekilde işe başlama ve tamamlama durumlarında farklılık oluşturduğu ifade edilmiştir (Korhan ve ark., 2019). Tuğrul ve Denat'ın (2019) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı proje tabanlı çalışmada, davranış sürdürme ve tamamlama durumlarında farklılık görülmediği ifade edilmiştir (Tuğrul ve Denat, 2019). Öğrenciler için geliştirilen programların öğrenmeyi kolaylaştırıcı olması ve öz etkililik yeterliliği olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir (Rambod, Sharif, Khademian, 2018). Bu çalışmada verilen eğitimin öğrencilerin davranışlarını tamamlama durumlarını

olumlu yönde desteklediği görülmektedir. Deney grubuna yönelik önerilen H1c hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Deney grubunun bireysel yenilikçilik ölçeği toplam puanı son test ortanca puanları kontrol gruplarına göre daha yüksektir ($p<0.05$) (Tablo 4.7). Literatürde konuyla ilgili yapılan tanımlayıcı çalışmalar çoğunluktadır (Ertuğ ve Kaya, 2017; Bodur, 2018; Çelik, Bayrakçeken, Kılınç, 2020). Hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik durumlarının değerlendirildiği az sayıdaki deneysel çalışmada, yapılan girişimlerin benzer olarak öğrencilerin düşünme becerilerinde, yenilikçilik yaklaşımlarında ve eğitim kurumlarının yenilikçi yaklaşımlarında değişiklik oluşturduğu ifade edilmiştir (Cusson, Meehan, Bourgault, Kelley, 2020; Haverkamp ve ark., 2020; Liu, Chang, Wang, Chao, 2020). Bu çalışmada kullanılan IDGEP'in hedeflerinden biri olan öğrencilerin yenilikçi yaklaşımlarının geliştirilmesi konusunda oldukça etkin olduğu ve hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçiliklerini artırmak amacıyla yaygın olarak kullanılabileceği düşünülmektedir. Deney grubuna yönelik önerilen H1a hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Deney grubunun marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği alt boyutlarından akıl yürütme boyutu son test ortanca puanı kontrol gruplarına göre daha yüksektir ($p<0.05$) (Tablo 4.8). Deney grubuna verilen eğitim sonrasında eleştirel düşünme becerisi boyutlarında anlamlı bir artış olması beklenen bir durumdur. Zhang ve arkadaşları'nın (2017) hemşirelik öğrencilerine verdikleri bir eğitim sonrasında deney grubundaki öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin tüm alt boyutlarda anlamlı derecede yüksek olduğu ifade edilmiştir (Zhang ve ark., 2017). Hemşirelik uygulamalarında en temel yetkinliklerin başında eleştirel düşünme ve buna bağlı olarak akıl yürütme becerisi geldiği ifade edilmektedir (de Oliveira, Araújo Püschel, Díaz, 2015). Verilen eğitimden sonra deney grubundaki öğrencilerin bir konu, fikir ya da olayla ilgili akıl yürütmede diğer öğrencilerden daha başarılı olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, gruplar arasındaki farkın nedeni IDGEP olabileceği gibi deney ve kontrol gruplarının benzer müfredat dersleri almasına karşılık farklı akademisyenlerden ders almaları ile geçmişten gelen becerilerinin farklılaşmasıyla ilişkili olabilir. Deney grubuna yönelik önerilen H1b hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrasındaki durumlarına göre, başarı testi ön test ve son test toplam puanları arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Başarı testi son test puan ortalaması daha yüksektir (Grafik 4.1). İnovatif düşünme başarı testi hemşirelik öğrencilerinin IDGEP kapsamında edindikleri bilgileri ölçme ve programın etkinliğini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Hemşirelik eğitiminde bilgi ve uygulama sürecindeki değişimlerle birlikte ortaya çıkan yenilikler, öğrencilerin de bu yönde yetiştirilmesi gerektiğini göstermektedir. İnovatif düşünmenin müfredata entegre edilmesi, geleneksel eğitim uygulamalarında kullanımının yaygınlaştırılması ve etkinliğinin uygun araçlarla ölçülmesi gerekmektedir (Phillips ve ark., 2013). Buna göre, öğrencilerin inovatif düşünme başarısını ölçmek amacıyla oluşturulan başarı testinden elde edilen sonuçlara göre, IDGEP'in hemşirelik öğrencilerinin inovatif düşünmeye dair bilgi düzeylerini artırdığı, becerilerini olumlu anlamda geliştirdiği dolayısıyla öğrencilerde etkin olarak davranış değişikliği geliştirdiği söylenebilir. Deney grubuna yönelik önerilen H1d hipotezi kabul edilmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı'nın hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın sonucunda;

- Deney grubunun bireysel yenilikçilik ölçeği fikir önderliği alt boyut puanında eğitim sonrası artış bulunmuştur ($p<0.001$).
- Deney grubunun bireysel yenilikçilik ölçeği toplam puanında eğitim sonrası artış bulunmuştur ($p<0.05$).
- Bireysel yenilikçilik ölçeği puanlamasına göre oluşturulan yenilikçilik kategorisinde, deney grubu eğitim öncesinde sorgulayıcılar arasında yer alırken eğitim sonrasında öncüler arasında yer almıştır.
- Deney grubunun marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği akıl yürütme ve açık fikirlilik alt boyutları puanlarında eğitim sonrası artış bulunmuştur ($p<0.05$).
- Deney grubunun öz etkililik yeterlilik ölçeği davranış tamamlama alt boyutu puanında eğitim sonrası artış bulunmuştur ($p<0.05$).
- Deney ve kontrol grupları arasında bireysel yenilikçilik ölçeği ön test son test puanlarına göre, fikir önderliği, değişime direnç, risk alma ve ölçek toplam

puanı ön test ortanca değerleri gruplara göre farklılık göstermekte olup en yüksek ortanca değer deney grubunda bulunmuştur ($p<0.001$).

- Bireysel yenilikçilik ölçeği toplam puanı son test ortanca değerlerinde deney ve kontrol grupları arasında farklılık olup deney grubu ortanca değeri daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).
- Deney ve kontrol grupları arasında marmara eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği ön test son test puanlarına göre, akıl yürütme alt boyutu puanı gruplara göre farklılık göstermekte olup deney grubu ortanca değeri daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).
- Deney ve kontrol grupları arasında öz etkililik yeterlilik ölçeği ön test son test puanlarına göre, engellerle mücadele alt boyutu ön test ortanca değerlerinde farklılık olup deney grubu ortanca değerinin kontrol grupları ile benzerlik gösterdiği, kontrol II grubu ortanca değerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).
- Deney grubunda yer alan öğrencilerin eğitim sonrasında başarı testi toplam puanında artış bulunmuştur ($p<0.05$).

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı doğrultusunda araştırma sonucuna yönelik öneriler;

- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin inovatif düşünmeyi geliştirme açısından desteklenmesi,
- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve yenilikçiliğe yönelik yeterlilik düzeylerini artırmak için bu özellikleri destekleyecek eğitim programlarının müfredatlarda yer bulması,
- Öğrencilerin eğitim ortamlarında olduğu gibi uygulama ortamlarında da inovatif düşünme açısından teşvik edilmesi,
- Yenilikçi bakış açısı kazanma ve bunu davranışa dönüştürme yolunda hemşirelik öğrencileri başta olmak üzere sağlık alanındaki öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesi, etkileşimlerinin artırılması ve benzer özellikteki çalışmaların artırılması önerilebilir.
- Üniversite müfredatlarında yer bulacak olan yenilikçilik, girişimcilik, yaratıcılık odaklı programlar sadece bireyi değil aynı zamanda sistemi, toplumu ve ülkeyi büyüme, gelişme ve ekonomik kalkınma konusunda

destekleyecektir. Bu sebeple benzer özellikte ve etkinliği kanıtlanmış eğitim programlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı doğrultusunda araştırmacılara yönelik öneriler;

- Araştırmacıların geliştirileceği benzer özellikteki eğitim programlarına hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme ve inovatif düşünme yeterliliklerini artıracak aktivitelerin eklenmesi,
- Yüz yüze ve online eğitime uygun hazırlanan bu eğitim programı pandemi sürecinin belirsizliği nedeniyle öğrencilere online olarak verilmiştir. Zengin eğitim içeriğine karşılık öğrencilerde beklenen bazı tutum değişiklikleri istenen düzeyde yaşanmamıştır. Bu nedenle planlanan benzer çalışmalar için araştırmacılara, yüz yüze ve online eğitimin iç içe geçtiği hibrit eğitim modeli kullanılması,
- Araştırmacıların online olarak yapacağı eğitimlerde ise farklı aktiviteleri programlarına eklemeleri, öğrencileri etkinliklere aktif katılım sağlamaları konusunda desteklemeleri, grup çalışmaları yapmaları ve ödüllendirici yaklaşımları artırmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Abbott, M. B., Shaw, P. (2016). Virtual nursing avatars: Nurse roles and evolving concepts of care. *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing*, 21(3):7.
- Abdullah, K. L., Chong, M. C., McKenna, L. (2020). The effect of peer learning on professional competence development among Indonesian undergraduate nursing students: A quasi-experimental study. *Journal of Professional Nursing*. doi:10.1016/j.profnurs.2020.03.008
- Aboshaiqah, A., Qasim, A. (2018). Nursing interns' perception of clinical competence upon completion of preceptorship experience in Saudi Arabia. *Nurse Education Today*, 68: 53-60.
- Aebbersold, M. (2018). Simulation-based learning: No longer a novelty in undergraduate education. *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing*, 23(2): 1-13.
- Afşar, F., Özkan, A., Arslanoğlu, A. (2018). Hemşirelerinin eleştirel düşünme eğilimleri: Bir eğitim ve araştırma hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 5(1):71-75.
- Akalın, A., Şahin, S. (2018). Simülasyona dayalı hemşirelik eğitiminde kuramlar. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1): 136-143.
- Akça, N. K., Taşçı, S. (2009). Hemşirelik eğitimi ve eleştirel düşünme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2): 187-196.
- Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Bölümü Ders Müfredatı, 2020. <http://hemsirelik.akdeniz.edu.tr/mezuniyet-onesi-egitim/dersler-katalogu/> E.T: 21.11.2020
- Akhmetshin, E. M., Vasilev, V. L., Mironov, D. S., Yumashev, A. V., Puryaev, A. S., & Lvov, V. V. (2018). Innovation process and control function in management. *European Research Studies Journal*, 22(1): 663-674.
- Antczak, A., Sypniewska, B. A. (2017). The Notion of Competence. In *Cross-Cultural Personal Selling* (pp. 1-34). Palgrave Macmillan, Cham.
- Arslan, A. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri ve öz-yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1): 146-173.
- Avcı, E. Ö., Başer, M. (2019). Klinik karar verme sürecinde hemşirelerin liderlik özellikleri. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(2): 1-5.
- Bahar, A., Kocaçal Güler, E., Arslan, M., İnem, A. B., Çimen, Z. S. (2019). Hemşirelik öğrencilerinde girişimcilik düzeyi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3): 529-534.
- Baksi, A., Sürücü, H. A., Kurt, G. (2020). Hemşirelerin bireysel yenilikçilik davranışları ve bu davranışları etkileyen faktörlerin incelenmesi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2): 310-315.
- Barton, A. J. (2020). 2020: International year of the nurse and midwife. *Journal of Nursing Education*, 59(1): 3-4.
- Bhavnani, S. P., Parakh, K., Atreja, A., Druz, R., Graham, G. N., Hayek, S. S., ... & Shah, B. R. (2017). 2017 Roadmap for innovation—ACC health policy statement on healthcare transformation in the era of digital health, big data, and precision health: A report of the american college of cardiology task force on health policy statements and systems of care. *Journal of the American College of Cardiology*, 70(21): 2696-2718.
- Björkström, M. E., Athlin, E. E., Johansson, I. S. (2008). Nurses' development of professional self—from being a nursing student in a baccalaureate programme to an experienced nurse. *Journal of Clinical Nursing*, 17(10): 1380-1391.

- Bodur, G. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik (inovasyon) düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2): 139-148.
- Boso, C. M., van der Merwe, A. S., Gross, J. (2020). Critical thinking skills of nursing students: Observations of classroom instructional activities. *Nursing Open*, 7(2): 581-588.
- Buhl, A., Schmidt-Keilich, M., Muster, V., Blazejewski, S., Schrader, U., Harrach, C., ... & Süßbauer, E. (2019). Design thinking for sustainability: Why and how design thinking can foster sustainability-oriented innovation development. *Journal of Cleaner Production*, 231: 1248-1257.
- Bvumbwe, T., Mtshali, N. (2018). Nursing education challenges and solutions in Sub Saharan Africa: An integrative review. *BMC Nursing*, 17(1): 1-11.
- Can, H. A., Semerci, N. (2010). Altı şapkalı düşünme tekniğinin ilköğretim sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 32(145): 39-52.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4): 3112-3134.
- Carnegie Foundation, Evidence for Improvement, 2020. https://www.carnegiefoundation.org/wpcontent/uploads/2020/02/Carnegie_EFI_Report_2020.pdf E.T: 21.11.2020
- Carvalho, D. P., Azevedo, I. C., Cruz, G. K., Mafra, G. A., Rego, A. L., Vitor, A. F., ... & Júnior, M. A. F. (2017). Strategies used for the promotion of critical thinking in nursing undergraduate education: a systematic review. *Nurse Education Today*, 57: 103-107.
- Chen, H. C., Wamsley, M. A., Azzam, A., Julian, K., Irby, D. M., & O'Sullivan, P. S. (2017). The health professions education pathway: Preparing students, residents, and fellows to become future educators. *Teaching and Learning in Medicine*, 29(2): 216-227.
- Copelli, F. H. D. S., Erdmann, A. L., Santos, J. L. G. D. (2019). Entrepreneurship in Nursing: An integrative literature review. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 72: 289-298.
- Cummings, G. G., Tate, K., Lee, S., Wong, C. A., Paananen, T., Micaroni, S. P., & Chatterjee, G. E. (2018). Leadership styles and outcome patterns for the nursing workforce and work environment: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*, 85: 19-60.
- Cusson, R. M., Meehan, C., Bourgault, A., Kelley, T. (2020). Educating the next generation of nurses to be innovators and change agents. *Journal of Professional Nursing*, 36(2): 13-19.
- Çelik, A. S., Bayrakçeken, E., Kılınç, T. (2020). Hemşirelerin cinsiyet rollerine göre bireysel yenilikçilik özellikleri ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(3): 397-409.
- Çetin, B., Eroğlu, N. Hemşirelik bakımında yenilikçi teknolojiler. *Acta Medica Nicomedia*, 3(3):120-126.
- Çıtak, E. A., Uysal, G. (2012). Kavram analizi: Eleştirel düşünme. *Journal of Education and Research in Nursing*, 9(3): 3-10.
- Çimen, İ., Yücel, C. (2017). Yenilikçi davranış ölçeği (YDÖ): Türk kültürüne uyarlama çalışması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 6(3): 365-381.
- Darvish, A., Bahramnezhad, F., Keyhanian, S., Navidhamidi, M. (2014). The role of nursing informatics on promoting quality of health care and the need for appropriate education. *Global Journal Of Health Science*, 6(6): 11-18.
- de Oliveira, L. B., de Araújo Püschel, V. A., Díaz, L. J. R. (2015). The effectiveness of teaching strategies for the development of critical thinking in nursing undergraduate students: a systematic review protocol. *JBI Evidence Synthesis*, 13(2): 26-36.

- DeGrande, H., Liu, F., Greene, P., Stankus, J. A. (2018). Developing professional competence among critical care nurses: An integrative review of literature. *Intensive and Critical Care Nursing*, 49: 65-71.
- Demircioglu, M. A., Audretsch, D. B., & Slaper, T. F. (2019). Sources of innovation and innovation type: firm-level evidence from the United States. *Industrial and Corporate Change*, 28(6): 1365-1379.
- Deng, F. F. (2015). Comparison of nursing education among different countries. *Chinese Nursing Research*, 2(4): 96-98.
- Devadas, B. (2016). A critical review of qualitative research methods in evaluating nursing curriculum models: Implication for nursing education in the Arab world. *Journal of Education and Practice*, 7(7): 119-126.
- Di Sia, P. (2017). Nanotechnology among innovation, health and risks. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237: 1076-1080.
- Dikmen, Y. D., Usta, Y. Y. (2013). Hemşirelikte eleştirel düşünme. *SDU Journal of Health Science Institute*, 4(1): 31-38.
- Dikmen, Y., Denat, Y., Başaran, H., Filiz, N. Y. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin öz etkililik-yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3): 206-213.
- Dil, S., Çiçekoğlu, P., Yıldırım, T. (2019). İletişim becerisi eğitiminde yenilikçi yaklaşım: Standart hasta yöntemi uygulanan hemşirelik öğrencilerinin deneyimleri, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 21(1-2): 23-34.
- Dzallias, M., Blind, K. (2019). Innovation indicators throughout the innovation process: An extensive literature analysis. *Technovation*, 80: 3-29.
- Edwards-Schachter, M. (2018). The nature and variety of innovation. *International Journal of Innovation Studies*, 2(2): 65-79.
- Ekin, F., Gungormus, Z. (2019). Entrepreneurial feelings and potentials with opinions on innovation in nursing education of nursing students. *International Journal of Caring Sciences*, 12(1): 107.
- Eminoglu, A., Gungormus, Z. (2019). Entrepreneurial characteristics and inclinations of nursing students. *International Journal of Caring Sciences*, 12(2): 684.
- Ennis, R. H. (2018). Critical thinking across the curriculum: A vision. *Topoi*, 37: 165–184.
- Erpay, İ., Çakır, M. (2020). Eğitim ve Sosyal Yönleriyle Değişim Çağı: Yenilikçi ve Güncel Yaklaşımlar. Astana Yayınları, Ankara.
- Ertuğ, N., Kaya, H. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik profilleri ve yenilikçiliğin önündeki engellerin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14(3): 192-197.
- Fan, J. Y., Wang, Y. H., Chao, L. F., Jane, S. W., Hsu, L. L. (2015). Performance evaluation of nursing students following competency-based education. *Nurse Education Today*, 35(1): 97-103.
- Gad, R. (2018). The influence of nurse managers' leadership practices and organizational characteristics on staff nurses' innovation: a comparative study. *IOSR Journal of Nursing and Health Science*, 7(5): 73-86.
- Gazi Üniversitesi Hemşirelik Bölümü Ders Müfredatı, 2020. <http://sbf-hem.gazi.edu.tr/posts/view/title/lisans-egitim-programi-256556?siteUri=sbf-hem> E.T: 21.11.2020
- Gedük, E. A. (2018). Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2): 253-258.

Gholami, M., Moghadam, P. K., Mohammadipoor, F., Tarahi, M. J., Sak, M., Toulabi, T., & Pour, A. H. H. (2016). Comparing the effects of problem-based learning and the traditional lecture method on critical thinking skills and metacognitive awareness in nursing students in a critical care nursing course. *Nurse Education Today*, 45: 16-21.

Giordano, N. A., Compton, P., Joseph, P. V., Romano, C. A., Piano, M. R., Naylor, M. D. (2020). Opportunities and challenges presented by recent pedagogical innovations in doctoral nursing education. *Journal of Professional Nursing*. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2020.09.003>

Glasgow, M. E. S., Colbert, A., Viator, J., Cavanagh, S. (2018). The nurse-engineer: A new role to improve nurse technology interface and patient care device innovations. *Journal of Nursing Scholarship*, 50(6): 601-611.

Gözüm, S., Aksayan, S. (1999). Öz Etkililik Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2(1): 21-34.

Guo, J., Woulfin, S. (2016). Twenty-first century creativity: An investigation of how the partnership for 21st century instructional framework reflects the principles of creativity. *Roeper Review*, 38(3): 153-161.

Hacıfazlıoğlu, Ö. (2018). Eğitim Yönetiminde Liderlik, Ed. Güçlü N. Koşar S. 'Yaratıcılık, inovasyon ve okul liderliği'. II. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.

Halstead, J. A. (2020). Fostering innovation in nursing education: The role of accreditation. *Teaching and Learning in Nursing*, 15(1): A4-A5.

Hamidiye Hemşirelik Bölümü Ders Müfredatı, 2020. <https://hemsirelik.sbu.edu.tr/EgitimBilgileri/HemsirelikProgramiDersMufredati> E.T: 21.11.2020

Harvey, G., Gifford, W., Cummings, G., Kelly, J., Kislov, R., Kitson, A., ... & Ehrenberg, A. (2019). Mobilising evidence to improve nursing practice: A qualitative study of leadership roles and processes in four countries. *International Journal of Nursing Studies*, 90: 21-30.

Hasanpour, M., Bagheri, M., Heidari, F. G. (2018). The relationship between emotional intelligence and critical thinking skills in Iranian nursing students. *Medical Journal of the Islamic Republic of Iran*, 32: 40.

Haverkamp, J., Chovan, J. D., Justice, S., Ball, K., Ballard, K. C., Batross, D., ... & Zamaripa, C. (2020). Transforming nursing education through interprofessional collaborative innovation: A project story. *CIN: Computers, Informatics, Nursing*, 38(4): 176-182.

Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı, HUÇEP. (2014). <http://www.hemed.org.tr/images/stories/hucep-2014-pdf.pdf> E.T: 29.11.2020

Herdman, E. A., Korkmaz, Ö. (2011). 21. Yüzyılda hemşirelik eğitimi. *Journal of Education and Research in Nursing*, 8(2): 3-7.

Hsieh, S. I., Hsu, L. L. (2013). An outcome-based evaluation of nursing competency of baccalaureate senior nursing students in Taiwan. *Nurse Education Today*, 33(12): 1536-1545.

Hsu, L. L., Hsieh, S. I. (2013). Development and psychometric evaluation of the competency inventory for nursing students: A learning outcome perspective. *Nurse Education Today*, 33(5): 492-497.

Hurt, H. T., Joseph, K., Cook, C. D. (1977). Scales for the measurement of innovativeness. *Human Communication Research*, 4(1):58-65.

ICN, 2009. Delivering quality, serving communities: Nurses leading care innovations. <http://www.icn.ch/publications/2009-delivering-qualityserving-communities-nurses-leading-care-innovations/> E.T: 19.11.2019

ICN, 2012. Handbook on Entrepreneurial Practice, Switzerland. ISBN: 978-92-95094-83-3

ICN, 2019. Strategic Plan. <https://www.icn.ch/sites/default/files/inline-files/Strategic%20plan.pdf> E. T: 04.02.2020

İbrahimoğlu, Ö., Mersin, S., Kılıç, H. (2019). Hemşirelik eğitim müfredatı ve öğrenme çıktıları. *Journal of Higher Education & Science*, 9(1): 12-16.

İspir, Ö., Elibol, E., Sönmez, B. (2019). The relationship of personality traits and entrepreneurship tendencies with career adaptability of nursing students. *Nurse Education Today*, 79: 41-47.

Jiang, Q., Ma, J., Yang, C., Ma, X., Shen, J., Chaudhry, S. A. (2017). Efficient end-to-end authentication protocol for wearable health monitoring systems. *Computers & Electrical Engineering*, 63: 182-195.

Joseph, M. L. (2015). Organizational culture and climate for promoting innovativeness. *JONA: The Journal of Nursing Administration*, 45(3): 172-178.

Joseph, M. L., Bair, H., Williams, M., Huber, D. L., Moorhead, S., Hanrahan, K., ... & Chi, N. C. (2019). Health care innovations across practice and academia: A theoretical framework. *Nursing Outlook*, 67(5): 596-604.

Joseph, M. L., Huber, D. L. (2015). Clinical leadership development and education for nurses: Prospects and opportunities. *Journal of Healthcare Leadership*, 7: 55-64.

Kanbay, Y., Isık, E., Aslan, Ö., Tektas, P., Kılıç, N. (2017). Critical thinking skill and academic achievement development in nursing students: Four-year longitudinal study. *American Journal of Educational Research and Reviews*, 2(12): 1-10.

Kanbay, Y., Okanlı, A. (2017). The effect of critical thinking education on nursing students' problem-solving skills. *Contemporary Nurse*, 53(3): 313-321.

Kantek, F., Yıldırım, N. (2019). The effects of nursing education on critical thinking of students: A meta-analysis. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 27(1): 17-25.

Kara, D. (2016). Innovation in nursing practices. *New Trends and Issues Proceedings on Advances in Pure and Applied Sciences*, (7): 170-174.

Karaboğa, M. T. (2019). Bilgi toplumunda eleştirel düşünme eğitiminin önemi ve gerekliliğine ilişkin bir çalışma. *Journal of Research in Education and Teaching*, 8(3): 37-49.

Karadağ, M., Enginer, E. (2008). Hemşirelik eğitiminde altı düşünme şapkası etkinliğinin kullanılması. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, 10(3): 30-44.

Karahan, A., Kay, S. (2018). Hemşirelikte mesleki yetkinlik. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 5(2): 160-168.

Kartal, H., Kantek, F. (2018). Innovation examples in nursing. *Journal of Health and Nursing Management*, 5(1): 57-63.

Kaya, H., Şenyuva, E., Bodur, G. (2018). The relationship between critical thinking and emotional intelligence in nursing students: A longitudinal study. *Nurse Education Today*, 68: 26-32.

Kaya, N., Turan, N., Aydın, G. Ö. (2015). A concept analysis of innovation in nursing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195: 1674-1678.

Keleşoğlu, S. (2017). Öğretmen eğitiminde yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitim programının tasarımı, denenmesi ve değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

Kelley, T. (2019). Emergence of nursing innovation influenced by advances in informatics and health it. *Nurse Leader*, 17(6): 531-536.

- Keskin, A. Y., Özcan, Ç. B. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik, empatik ve sosyal öz yeterlilik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 10(2): 122-129.
- Korhan, E. A., Akbıyık, A., Kırşan, M., Namık, E., Yılmaz, D. U., Ceylan, B., & Tokem, Y. (2019). Senaryo-temelli simülasyon yönteminin öğrencilerin öz-etkinlik algı düzeyleri üzerindeki etkisi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1): 13-17.
- Kulikowski, C. A., Shortliffe, E. H., Currie, L. M., Elkin, P. L., Hunter, L. E., Johnson, T. R., ... & Smith, J. W. (2012). AMIA Board white paper: Definition of biomedical informatics and specification of core competencies for graduate education in the discipline. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 19(6): 931-938.
- Kurnaz, A. (2019). Eleştirel Düşünme Öğretimi Etkinlikleri Planlama Uygulama ve Değerlendirme. Eğitim Yayınevi, Konya.
- Külcü, Ö., Çakmak, T., Eroğlu, Ş. (2017). Kamusal Alan Olarak Bilgi Merkezleri ve Yenilikçi Yaklaşımlar. Hiper Yayın, İstanbul.
- Läänemets, U., Kalamees-Ruubel, K. (2013). The taba-tyler rationales. *Journal of the American Association for the Advancement of Curriculum Studies*, 9(2): 1-12.
- Labrague, L. J., McEnroe-Petitte, D., D'Souza, M. S., Cecily, H. S. J., Fronda, D. C., Edet, O. B., ... & Mirafuentes, E. C. (2019). A multicountry study on nursing students' self-perceived competence and barriers to evidence-based practice. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 16(3): 236-246.
- Laibhen-Parkes, N. (2014). Evidence-based practice competence: A concept analysis. *International Journal of Nursing Knowledge*, 25(3): 173-182.
- Laurencelle, F., Scanlan, J. (2018). Graduate students' experiences: Developing self-efficacy. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 15(1): 1-10.
- LeFlore, J. L., Thomas, P. E. (2016). Educational changes to support advanced practice nursing education. *The Journal of Perinatal & Neonatal Nursing*, 30(3): 187-190.
- Leonard, E., de Kock, I., & Bam, W. (2020). Barriers and Facilitators to implementing evidence-based health innovations in low-and middle-income countries: a systematic literature review. *Evaluation and Program Planning*, 101832.
- Lin, C. C., Wu, C. J. J., Hsiao, Y. C., Han, C. Y., Hung, C. C. (2017). An exploratory factor analysis for developing and validating a scale of Nursing Students Competence Instrument. *Nurse Education Today*, 50: 87-91.
- Liu, H. Y. (2020). Inter-professional nursing education and the roles of swift trust, interaction behaviors, and creativity: A cross-sectional questionnaire survey. *Nurse Education Today*, 95: 104598.
- Liu, H. Y., Chang, C. C., Wang, I. T., Chao, S. Y. (2020). The association between creativity, creative components of personality, and innovation among Taiwanese nursing students. *Thinking Skills and Creativity*, 35: 100629.
- Ma, X., Yang, Y., Wang, X., Zang, Y. (2018). An integrative review: Developing and measuring creativity in nursing. *Nurse Education Today*, 62: 1-8.
- Machon, M., Cundy, D., Case, H. (2019). Innovation in nursing leadership: A skill that can be learned. *Nursing Administration Quarterly*, 43(3): 267-273.
- Masood, M., Afsar, B. (2017). Transformational leadership and innovative work behavior among nursing staff. *Nursing Inquiry*, 24(4): e12188.
- Merih, Y. (2018). İnovatif Hemşirelerin Yol Haritası. Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul.

- Messick, A., Borum, C., Stephens, N., Brown, A., Kersey, S., Townsend, B. (2019). Creating a culture of continuous innovation. *Nurse Leader*, 17(4): 352-355.
- Nilsson, J., Engström, M., Florin, J., Gardulf, A., & Carlsson, M. (2018). A short version of the nurse professional competence scale for measuring nurses' self-reported competence. *Nurse Education Today*, 71: 233-239.
- Obiora, J. N., Okpu, T. (2015). Opportunity for innovation and organizational citizenship behaviour in the Nigerian hospitality industry. *European Journal of Hospitality and Tourism Research*, 3(1): 1-13.
- Oktay, A. A., Taş, F., Doğaner, A., Gülpak, M., Avnioğlu, S. (2019). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. *Cukurova Medical Journal*, 44(1): 33-43.
- Omachonu, V. K., Einspruch, N. G. (2010). Innovation in healthcare delivery systems: A conceptual framework. *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, 15(1): 1-20.
- Oturakçı, M. (2016). Rogers inovasyon modeline dayalı genişletilmiş inovasyon modelinin e-iş kullanan işletmelerde analizi ve karar destek sistemi yazılımı. Çukurova Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Adana.
- Özen, N., Ozkaptan, B. B., Akyar, I., Terzioğlu, F. (2020). Hemşirelik öğrencilerinde bilgi okuryazarlığı ile bireysel yenilikçilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(2): 120-128.
- Özbey, H., Başdaş, Ö. (2018). Hemşirelikte inovasyon. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(1-2): 1-7.
- Özgenel, M., Çetin, M. (2018). Development of the Marmara Critical Thinking Dispositions Scale: Validity and reliability analysis. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(32): 991-1015.
- Özkütük, N., Orgun, F., Akçakoca, B. (2018). Türkiye'de hemşirelik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarına ilişkin güncel durumun incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(2): 150-157.
- Özkütük, N., Orgun, F., Sezer, H. (2019). Nursing education method in the use of the six thinking hats: Comparison of two different techniques. *Kastamonu Education Journal*, 27(4): 1553-1562.
- Özpulat, F., Karakuzu, S. (2018). Yenilikçi davranışları etkileyen faktörler: Devlet hastanesi örneği. *Journal of Anatolian Cultural Research*, 2(3): 46-58.
- Özpulat, F., Özvarış, Ş. B. (2019). Akşehir sağlık yüksekokulu öğrencilerinin özyeterlilik düzeyleri ve toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(2): 98-107.
- Phillips, J. M., Resnick, J., Boni, M. S., Bradley, P., Grady, J. L., Ruland, J. P., & Stuever, N. L. (2013). Voices of innovation: Building a model for curriculum transformation. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 10(1): 91-97.
- Proksch, D., Busch-Casler, J., Haberstroh, M. M., Pinkwart, A. (2019). National health innovation systems: Clustering the OECD countries by innovative output in healthcare using a multi indicator approach. *Research Policy*, 48(1): 169-179.
- Rambod, M., Sharif, F., Khademian, Z. (2018). The impact of the preceptorship program on self-efficacy and learning outcomes in nursing students. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 23(6): 444- 449.
- Rashid, S., Qaisar, S. (2017). Development of attitude through critical thinking. *Pakistan Journal of Education*, 34(1): 35-53.

Reader, S. M., Morand-Ferron, J., Flynn, E. (2016). Animal and human innovation: Novel problems and novel solutions. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 371(1690): 20150182.

Rogers, E. M. (1995). Diffusion of Innovations: Modifications of a model for telecommunications. In *Die Diffusion Von Innovationen in Der Telekommunikation* (pp. 25-38). Springer, Berlin, Heidelberg.

Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations (5th ed.). New York: Free Press.

Rogers, M. E. (1992). Nursing science and the space age. *Nursing Science Quarterly*, 5(1): 27-34.

Sahin, I. (2006). Detailed review of Rogers' diffusion of innovations theory and educational technology-related studies based on Rogers' theory. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 5(2): 14-23.

Saleh, S. E. (2019). Critical thinking as a 21st century skill: conceptions, implementation and challenges in the EFL classroom. *European Journal of Foreign Language Teaching*. doi: 10.5281/zenodo.2542838

Sarioğlu Kemer, A., Altuntaş, S. (2017). Bireysel Yenilikçilik Ölçeği'nin hemşireliğe uyarlanması: Türkçe geçerlik-güvenirlilik çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14(1): 52-61.

Sezgin, E. E., Düşükcan, M. (2020). Hemşirelerin öz yeterlilik inanç düzeylerinin performansları üzerindeki etkisi: Elazığ ili örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3): 1689-1702.

Shao, Z. (2019). Innovation and entrepreneurship education reform for nursing undergraduates in double creation era. 9th International Conference on Education and Social Science, 55-59. DOI: 10.25236/ices.2019.013

Sherer, M., Adams, C. (1983). The Self-Efficacy Scale: A construct validity study. *Psychological Reports*, 53: 899-902.

Shirazi, F., Heidari, S. (2019). The relationship between critical thinking skills and learning styles and academic achievement of nursing students. *The Journal of Nursing Research*, 27(4): e38.

Spicer, N., Hamza, Y. A., Berhanu, D., Gautham, M., Schellenberg, J., Tadesse, F., ... & Wickremasinghe, D. (2018). 'The development sector is a graveyard of pilot projects!' Six critical actions for externally funded implementers to foster scale-up of maternal and newborn health innovations in low and middle-income countries. *Globalization and Health*, 14(1): 74.

Sullivan, C., Staib, A., Ayre, S., Daly, M., Collins, R., Draheim, M., & Ashby, R. (2016). Pioneering digital disruption: Australia's first integrated digital tertiary hospital. *Medical Journal of Australia*, 205(9): 386-389.

Süt, E., Çetin, A. K. (2018). İnovasyon göstergesi olarak inovasyon endeksleri. *Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 2(2): 299-309.

Şendir, M., Kabuk, A. (2020). Hemşireler ve teknoloji-durdurulamaz ve kaçınılamaz iki güç. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(1): 54-58.

Şengün, H. (2016). Sağlık hizmetleri sunumunda inovasyon. *Med Bull Haseki*, 54: 194-198.

Şenyıldız, N. (2020). Türk dili kitaplarındaki eleştiriyle ilgili çalışmaların programa bağlı olarak öğrencide eleştirel düşünme becerisini geliştirmedeki yeterlilikleri. *The Journal of Social Science*, 4(8): 720-733.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Dijital Hastane, 2020.
<https://dijitalhastane.saglik.gov.tr/TR,56261/emram-seviye-7.html> E.T.: 14.11.2020

- Thomas, T. W., Seifert, P. C., Joyner, J. C. (2016). Registered nurses leading innovative changes. *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing*, 21(3): 1-3.
- Tuğrul, E., Denat, Y. (2019). Proje tabanlı öğretimin öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve öz etkililik-öz yeterlik algısına etkisi. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri*, 11(3): 273-280.
- Turkut, B. (2020). Anaokulu yöneticilerinin eleştirel düşünme eğilimleri, Yüksek Lisans Tezi: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- TUSAP, Sağlık Hizmet Sunumunda İnovasyon (Sağlık Hizmet Sunumu Raporu), 2018. https://tusap.org/wp-content/uploads/2019/02/2018_8.TOPLANTI.pdf E.T.: 14.11.2020
- Türe, A., Akkoç, İ. (2019). Hemşirelerde öz-yeterliliğin girişimci davranışa etkisi ve demografik özellikler açısından incelenmesi. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11):86-107.
- Türk Dil Kurumu (TDK). Eleştiri. <https://sozluk.gov.tr/> E. T: 26.11.2020
- Türk Dil Kurumu (TDK). İnovasyon. <https://sozluk.gov.tr/> E. T: 01.12.2019
- Türk Dil Kurumu (TDK). Yaklaşım. <https://sozluk.gov.tr/> E. T: 01.12.2020
- Türk Dil Kurumu (TDK). Yenilikçi. <https://sozluk.gov.tr/> E. T: 01.12.2020
- Türk Dil Kurumu. Yeterlilik. <https://sozluk.gov.tr/> E.T:20.10.20
- Ubas-Sumagasyay, N. A., Oducado, R. M. (2020). Perceived competence and transition experience of new graduate Filipino nurses. *Jurnal Keperawatan Indonesia*, 23(1): 48-63.
- Uğur, H., Aksu, D., Hakyemez, A. (2020). Hemşirelerin inovasyona bakış açıları ile bireysel yenilikçilik durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2): 128-134.
- Uğurluoğlu, D., Erdem, R., Kıyıcı, H. (2019). Sağlık yönetimi öğrencilerinin eleştirel düşünme, benlik saygısı ve spiritüel iyi oluşlarına yönelik bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 20(44): 51-66.
- Unlu, Ş. (2018). Curriculum development study for teacher education supporting critical thinking. *Eurasian Journal of Educational Research*, 18(76), 165-186.
- Utli., H., Doğru, B. V. (2018). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3): 23-32.
- Uyar, M. G., Güven, Ş. D. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişki. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 7(3): 421-430.
- Williams, M., Avolio, A. E., Ott, K. M., Miltner, R. S. (2016). Promoting a strategic approach to clinical nurse leader practice integration. *Nursing Administration Quarterly*, 40(1): 24-32.
- Yıldırım, J. G., DüNDAR, B. N. (2017). Uluslararasılaşmanın yansımaları: Avrupa birliği değişim programlarının hemşirelik eğitimine etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1): 37-43.
- Yıldırım, Y. (2020). Yenilik Yönetiminde Multi Disipliner Yaklaşımlar. Nobel Bilimsel Eserler, Ankara.
- Yue, M., Zhang, M., Zhang, C., & Jin, C. (2017). The effectiveness of concept mapping on development of critical thinking in nursing education: A systematic review and meta-analysis. *Nurse Education Today*, 52: 87-94.

Zhang, C., Fan, H., Xia, J., Guo, H., Jiang, X., & Yan, Y. (2017). The effects of reflective training on the disposition of critical thinking for nursing students in China: A controlled trial. *Asian Nursing Research*, 11(3): 194-200.

Zuber, C., Weberg, D. (2020). Frameworks for leading frontline innovation in health care: Failure, microclimates, and leadership. *Nurse Leader*, 18(3): 290-295.

EKLER

Ek 1 - Anketler

İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programının Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçi Yaklaşımları, Eleştirel Düşünceleri Ve Yeterlilik Algıları Üzerine Etkisi

Anket No:

Tarih:

Bu sorular, 'İnovatif düşünmeyi geliştirme programının hemşirelik öğrencilerinin yenilikçi yaklaşımları, eleştirel düşünceleri ve yeterlilik algıları üzerine etkisi'ni belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Sizlerin vereceği doğru cevaplar araştırmanın güvenilirliğini artıracaktır. Araştırmaya katılımınız için teşekkür ederiz...

Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ()

Sorumlu Araştırmacı
Arş. Gör. Ayla HENDEKİ

Kişisel Bilgi Formu

- Yaş:
- Cinsiyet: 1. Kadın 2. Erkek
- Medeni Durum: 1. Evli 2. Bekar
- Mezun olunan lise: 1. Düz lise 2. Meslek lisesi 3. Anadolu lisesi 4. Fen lisesi 5. Diğer.....
- Anne eğitim düzeyi: 1. Okur yazar değil 2. Okur-yazar 3. İlkokul mezunu 4. Ortaokul mezunu 5. Lise mezunu 6. Üniversite
- Baba eğitim düzeyi: 1. Okur yazar değil 2. Okur-yazar 3. İlkokul mezunu 4. Ortaokul mezunu 5. Lise mezunu 6. Üniversite
- Yaşanılan aile tipi: 1. Çekirdek aile 2. Geniş aile 3. Parçalanmış aile
- Mesleği isteyerek tercih etme durumu: 1. Evet 2. Hayır
- Fakülte başarınız ne düzeyde: 1. Çok iyi 2. İyi 3. Orta 4. Kötü
- Sosyal etkinliklere katılma durumu: 1. Evet 2. Hayır
- Sağlıkla ilgili herhangi bir araştırma projesinde yer aldınız mı? 1. Evet 2. Hayır
- Sağlıkla ilgili yenilikçi uygulamaları takip eder misiniz? 1. Evet 2. Hayır
- Ailenizde herhangi bir buluş ya da yenilikçi fikir sahibi olan kişi var mı? 1. Evet 2. Hayır
- Cevabınız evetse bu kişi kim?.....
- Yenilikçi fikir oluşturmaya yönelik eğitim aldınız mı? 1. Evet 2. Hayır
- Cevabınız evetse eğitimi nereden aldınız?.....
- Şimdiye kadar kendinize ait yenilikçi bir fikir geliştirdiniz mi? 1. Evet 2. Hayır
- Cevabınız evetse bu fikir nedir?.....
- Yenilikçi bir fikir oluşturma yönünde kendinizi ne kadar yeterli hissediyorsunuz?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hiç yeterli değilim						Çok yeterliyim				
- Yenilikçi bir fikir oluşturma yönünde ne kadar isteklisiniz?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hiç istekli değilim						Çok istekliyim				
- Yenilikçi uygulamaların hemşirelik mesleği için gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?
 - Gerekli
 - Kısmen gerekli
 - Gereksiz
 - Bilmiyorum

Bireysel Yenilikçilik Ölçeği (BYÖ)	Kesinlikle Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Yenilikleri takip ettiğim için arkadaşlarım sık sık benden bilgi ve öneri alırlar.					
2. Yeni şeyleri denemekten hoşlanırım.					
3. Bir şey yaparken, yeni yollar olup olmadığını araştırırım.					
4. Problemleri çözmek için genellikle yeni yöntemler bulurum.					
5. Yeni bakış açıları ve yeni buluşlara şüphe ile bakarım					
6. Çevremdeki insanların kabul ettiğini görene kadar yeni fikirleri benimsemem.					
7. Yenilikçilik konusunda insanları kolay etkileyen bir kişi olduğumu düşünürüm.					
8. Düşünce ve davranışlarımın yaratıcı ve özgün olduğunu düşünürüm.					
9. Çevremdeki insanların arasında yeniliği kabul eden en son kişi olduğumu düşünürüm.					
10. Yaratıcı bir kişi olduğumu düşünüyorum.					
11. Yenilikler konusunda gruba liderlik etmekten hoşlanırım.					
12. Çevremdeki insanların işine yaradığını görünceye kadar yenilikleri kabul etmede isteksiz davranırım.					
13. Eski yaşam tarzının ve işleri eski yöntemlerle yapmanın en iyi yol olduğunu düşünürüm.					
14. Problemlere ve belirsizliklere karşı mücadele ederim					
15. Yenilikleri dikkate almadan önce diğer insanların o yeniliği kullandığını görmek isterim.					
16. Yeni fikirlere açık biriyim.					
17. Cevaplanmamış sorular beni çözüm bulmaya yöneltir.					
18. Yeni fikirlere karşı şüpheli davranırım.					

Marmara Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği	Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her Zaman
1. Olay, fikir veya sorunlar arasındaki ilişkileri analiz ederim.					
2. Sorun, durum veya olayları açıklamaya çalışırım.					
3. Bir sorun, durum veya olayı tüm yönleriyle değerlendiririm.					
4. Bir fikri, sorunu veya durumu değerlendirmeden önce yeterince bilgi toplarım.					
5. Karşılaştığım bir fikri, bilgiyi, sorunu, olayı veya durumu sorgularım.					
6. Olayların veya sorunların nedenini araştırırım.					
7. Bir olay, fikir veya sorunla ilgili bilgileri benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırırım.					
8. Öğrendiğim genel bilgilerden yeni bir sonuca ulaşırım.					

9.	Bir durum, sorun veya olayla ilgili belirlediğim riskleri değerlendiririm.					
10.	Karşılaştığım bir sorunu, fikri veya olayı anlamaya çalışırım.					
11.	Tek tek ele aldığım bir fikir, olay veya durumdan genel bir sonuç çıkarırım					
12.	Bir konu veya fikri anlamak için uygun sorular sorarım.					
13.	Düşüncelerimi güvenilir bilgi ve güçlü kanıtlarla desteklerim.					
14.	Güvenilir ve farklı kaynaklardan bilgi edinirim.					
15.	Karşılaştığım bir fikrin veya bilginin doğruluğunu kabul etmek için güçlü kanıt ararım.					
16.	Düşüncelerimin ve eylemlerimin yanlışlığını-doğruluğunu değerlendiririm.					
17.	Edindiğim bilgi veya fikirleri değerlendirirken acele etmem.					
18.	Bir fikir, olay, durum veya sorunun arkasında yatan nedenleri araştırırım.					
19.	Yeni bir şey yapmak veya öğrenmek için zihinsel ve duyuşsal becerilerimi kullanırım.					
20.	Sorun veya olayları gerçekçi bir şekilde ele alırım.					
21.	Sorunları çözerken veya karar verirken diğer insanların görüşlerini dikkate alırım.					
22.	Farklı fikirleri olan insanlara saygı duyarım.					
23.	Yaptığım bir hatanın veya davranışın nedenini açıklarım.					
24.	Durum, fikir veya olayları ele alırken farklı açılardan bakarım.					
25.	Yaşadığım olaylardan veya edindiğim bilgilerden sonuçlar çıkarırım.					
26.	Bir şeyi ne zaman ve nasıl yapacağımı planlarım.					
27.	Fikirleri veya olayları değerlendirirken kendi değerlerimi dikkate alırım.					
28.	Bir fikir, olay, sorun veya durumla ilgili çıkarımlarda bulunurum.					

Öz-Etkililik Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ)	Beni hiç tanımlamıyor	Beni biraz tanımlıyor	Karasızım	Beni iyi tanımlıyor	Beni çok iyi tanımlıyor
1.Yaptığım planları, gerçekleştireceğimden eminim.					
2.Yapmam gereken bir işe girişememe gibi bir problemim vardır.					
3.Bir işi bir seferde yapamıyorsam, yapıncaya kadar devam ederim.					
4.Kendim için önemli hedefler koyduğumda, nadiren başarırım.					
5.İşleri yapıp sonuçlandırmadan yapmaktan vazgeçerim.					
6.Zorluklarla karşılaşmaktan kaçınırım.					
7.Bazı işler çok karışık görünüyorsa yapmak için sıkıntıya girmem.					
8.Hoşlanmadığım ancak yapmam gereken işler varsa bitirinceye kadar devam ederim.					
9.Bir şeyi yapmaya karar verdiğimde onun üzerinde çalışmaya devam ederim.					
10.Yeni bir şeyler öğrenmeye çalıştığımda, başlangıçta başarılı olamazsam hemen vazgeçerim.					
11.Beklenmedik problemler çıktığında üzerinde fazla durmam.					
12.Benim için çok zor göründüklerinde, yeni şeyler öğrenmek için çaba göstermekten kaçınırım.					
13.Başarısızlık beni daha çok teşvik eder.					

14.Bir şeyleri yapabilme konusunda kendime fazla güvenmem.					
15.Ben kendime güvenen bir insanım.					
16.Kolaylıkla vazgeçerim.					
17.Hayatta ortaya çıkan problemlerin üstesinden gelme yeteneğini kendimde bulamam.					
18.Yeni arkadaş edinmek benim için zordur.					
19.Tanışmak istediğim birisini görürsem, onun bana gelmesini beklemek yerine ben giderim.					
20.Arkadaşlık kurulması güç, ilginç biriyle tanışırsam, o kişiyle arkadaş olmaktan hemen vazgeçerim.					
21.Bana ilgi göstermeyen birisiyle arkadaş olmaya çalıştığımda kolaylıkla vazgeçmem.					
22.Sosyal toplantılarda kendimi rahat hissetmem.					
23.Arkadaşlarımı, arkadaş edinmede kişisel yeteneklerimle kazanırım.					

Başarı Testi

1. Aşağıdakilerden hangisi iletişimin temel unsurlarından biri değildir?
a. Kaynak b. Alıcı c. Mesaj d. Olay örüntüsü
2. İletişimde kullanılan yöntemlerden biri de “sen ve ben dilidir”. Aşağıda verilenlerden hangisi ‘ben dili’ ne ait özelliklerdendir?
a. Kişiyi suçlayıcıdır b. Kişi için kırııcıdır
c. İletişimin sürmesini destekler d. Konuşma isteğini engelleyicidir
3. Aşağıdakilerden hangisi etkili dinleme özelliklerinden biri değildir?
a. Sessiz olmak b. Göz temasından kaçınmak
c. Ana temaya odaklanmak d. Çevresel etkenlerden kurtulmak
4. Aşağıda verilenlerden hangisi bir inovasyon örneği değildir?
a. Stomakit
b. Portlet
c. Aşı
d. Giyilebilir serum askısı
5. Aşağıda verilenlerden hangisi inovasyon çeşitlerinden biri değildir?
a. Ürün inovasyonu
b. Sunum inovasyonu
c. Süreç inovasyonu
d. Pazarlama inovasyonu
6. Aşağıda verilenlerden hangisi inovasyon ile ilgili doğru bilinen yanlışlardan biri olamaz?
a. İnovasyon bilim ve teknoloji ile sınırlıdır
b. Buluşla aynı şeydir
c. Kaynak ve finansmana ihtiyaç vardır
d. İnovasyonlar ar-ge ile sınırlıdır
7. İnovatif düşünme kısaca şeklinde tanımlanabilir. Boşluğa getirilebilecek en uygun ifade aşağıdakilerden hangisidir?
a. Yaratıcı düşünme
b. Yenilikçi düşünme
c. Çözüm odaklı düşünme
d. Problem odaklı düşünme
8. İnovatif düşünmenin sınırlılıklarından biri olabilir?
a. Kendini geliştirme imkanı verir
b. Maliyet olarak avantaj sağlar
c. Kavramsal olarak karmaşıktır
d. Sürekli olarak değişime açıktır
9. İnovasyon süreci inovatif düşüncelerin geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi ile sonlanır. Bu süreç için aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
a. Süreç fırsatların yakalanması ile başlar

- b.Süreç boyunca gereksinim ve istekler ikinci planda kalır
- c.Süreç için gerekli bilginin özümsemesi şart değildir
- d.Sürecin başarı ile tamamlanması önemlidir

10. İnovatif düşünme ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a.Zeka ve inovatif düşünme genettir
- b.İnovatif fikirle üretme sadece zihinsel bir süreçtir
- c.Her türlü yeni davranış ve düşünce öğrenilebilir
- d.Yaratıcı ve yenilikçi düşünceler öğrenilerek elde edilemeyen yeteneklerdir

11. Liderlik kavramını nasıl tanımlarsınız?

- a.Başkalarını bir hedefe yönlendirmek
- b.Ortak hedeflere ulaşmada birlikte hareket etmek
- c.Başkalarına örnek olmak
- d.Başkalarını her konuda yönetmek

12. Aşağıda lider ve yöneticiler hakkında verilenlerden hangisi doğrudur?

- a. Liderler vizyon oluşturur ve ilham verirler
- b.Yöneticiler yenilikçidir fakat liderler yenilikçi değildir
- c.Yöneticiler insan odaklı, liderler kurum odaklı çalışırlar
- d.Liderler yönetimi sürekli elinde tutmak isterler

13. Aşağıda girişimcilikle ilgili verilenlerden hangisi yanlıştır?

- a.Kısa ve uzun vadede hedefleri yönetebilmeyi sağlar
- b.İş yükü ve zaman dengesini verimli yönetebilmeyi sağlar
- c.Risk alarak ekonomik bir değer üretmeyi amaçlar
- d.Çoğu zaman kazanç elde etmeye odaklıdır

14. Girişimci kişilerin belli özellikleri vardır. Aşağıda verilen özelliklerden hangisi girişimci kişiler için doğrudur?

- a.Motivasyon ve özgüven sahibidirler
- b.Zaman yönetiminde sorun yaşarlar
- c.Planlamalarda detaycıdırlar
- d.Bireysel çalışmayı severler

15. Aşağıdakilerden hangisi yaratıcılık kavramını tanımlamaz?

- a.Yeni fikirler üretme
- b. Buluş yapma
- c.Analiz etme
- d.Fikirleri değerlendirme

16. Yaratıcılık ve yenilik arasında bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Bu ilişki ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisi doğru değildir?

- a.Yaratıcılık ve yenilik eş anlamlıdır
- b.Yenilik, yaratıcı fikirlerin somut hale dönüşmesini sağlar
- c.Yaratıcılık ve yenilik kavramları birbirini tamamlar
- d.Yaratıcılık yeni fikirler oluşturma farklı açılardan bakabilmeyi sağlar

17. Bireylerin başarılı ilişkiler kurabilmesi ve ilişkileri sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için kendini tanıması önemlidir. Aşağıda verilenlerden hangisi kendini tanıma ile ilişkili doğru bir ifade olamaz?

- a. Kendini tanıma içsel ve psikolojik bir süreçtir
- b. Bireyin duygularını düzenleyebilmesidir
- c. Bireyin kendini sınırlandırması durumudur
- d. Bireyin davranışlarında bir denge oluşturmastır

18. Yeterlilik kavramını nasıl tanımlarsınız?

- a. Bir işi en uygun şekliyle yapabilme
- b. Bir işle ilgili mevcut becerileri ve uygun yöntemleri kullanabilme
- c. Bir iş ile ilgili uygun beceriye sahip olma
- d. Bir işle ilgili psikomotor faaliyetleri sürdürebilme

19. Aşağıda verilenlerden hangisi eleştirel düşünmeyi daha iyi açıklamaktadır?

- a. Düşünceleri anlaması ve yorumlaması
- b. Doğru karar verebilme becerisi
- c. Bağımsız olarak yargılama süreci
- d. Kavramları analiz etme yeteneği

20. Aşağıdakilerden hangisi eleştirel düşünceye özgü yeterliliklerden biri değildir?

- a. Bir probleme yoğunlaşma
- b. Problemi formüle etme ve çözümleme
- c. Hipoteze ait hataları bulma
- d. Gözlem, inceleme ve değerlendirme

Ek 2 - Etik Kurul Onayı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
13.11.2019	10	2019/340

KARAR NO: 2019 – 340
Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Doktora öğrencisi Ayla HENDEKÇİ'nin Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI danışmanlığında "İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)'in Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçi Yaklaşımları, Eleştirel Düşünceleri ve Yeterlilik Alguları Üzerine Etkisi" isimli doktora tezine ilişkin anket çalışmasını içeren 41337 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Doktora öğrencisi Ayla HENDEKÇİ'nin Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI danışmanlığında "İnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programı (IDGEP)'in Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçi Yaklaşımları, Eleştirel Düşünceleri ve Yeterlilik Alguları Üzerine Etkisi" isimli doktora tezine ilişkin anket çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

Ek 3 - Ölçek İzinleri

Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Hakkında

2 ileti

ayla hendekci <ayla.hendekci@gmail.com>
Alıcı: aysegul.sarioglu@atauni.edu.tr

12 Kasım 2019 13:04

Saygıdeğer hocam merhaba,
Hemşirelik için geçerlilik güvenirlik çalışmasını yapmış olduğunuz 'Bireysel Yenilikçilik Ölçeği' ni sizin de izniniz dahilinde doktora tez çalışmamda kullanmayı istiyorum. Geri dönüşünüzü bekliyorum. İyi çalışmalar dilerim...

—
Ayla HENDEKÇİ
Giresun University
Health Science Fac.
Public Health Nursing Dept.

Ayşegül Sarıoğlu <aysegul.sarioglu@atauni.edu.tr>
Alıcı: ayla hendekci <ayla.hendekci@gmail.com>

18 Kasım 2019 12:57

Sayın Ayla Hendekçi,
Bireysel Yenilikçilik Ölçeğini kullanmanıza memnuniyetle izin vermekteyim. Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.
Saygılarımla.

Bu elektronik posta ve onunla iletilen bütün dosyalar sadece göndericisi tarafından alması amaçlanan yetkili gerçek ya da tüzel kişinin kullanımı içindir. Eğer söz konusu yetkili alıcı değilseniz bu elektronik postanın içeriğini açıklamamız, kopyalamamız, yönlendirmemiz ve kullanmanız kesinlikle yasaktır ve bu elektronik postayı derhal silmeniz gerekmektedir.

Eleştirel Düşünme Eğilimi (EDE) Ölçeği Kullanımı Hakkında

2 ileti

ayla hendekci <ayla.hendekci@gmail.com>
Alıcı: nsemerci@bartin.edu.tr

14 Kasım 2019 20:03

Saygıdeğer hocam merhaba,
Giresun Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışıyorum aynı zamanda Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde doktora yapıyorum. Doktora tezim için geliştirmiş olduğunuz 'Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği' ni bir grup öğrenci üzerinde; sizin de izniniz doğrultusunda kullanmayı istiyorum. Geri dönüşünüzü bekliyorum. İyi çalışmalar dilerim...

—
Ayla HENDEKÇİ
Giresun University
Health Science Fac.
Public Health Nursing Dept.

Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ <nsemerci@bartin.edu.tr>
Alıcı: ayla hendekci <ayla.hendekci@gmail.com>

18 Kasım 2019 15:49

Merhaba,

Ölçeği kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar.

Nuriye SEMERCİ

Ölçek Kullanım İzni Hakkında

2 ileti

ayla hendekci <ayla.hendekci@gmail.com>

30 Ocak 2020 22:19

Alıcı: sgozum@akdeniz.edu.tr, sgozum_25@hotmail.com

Saygıdeğer hocam merhaba,
Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim dalında asistan olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI danışmanlığında doktora öğrencisiyim. Doktora tez çalışmamız için sizlerin Türkçe formunu geliştirdiği 'Öz-Etkililik Yeterlik Ölçeği' ni izniniz doğrultusunda kullanmak istiyoruz. Geri dönüşünüz için şimdiden teşekkür eder, iyi çalışmalar dileriz...

—

Ayla HENDEKÇİ
Giresun University
Health Science Fac.
Public Health Nursing Dept.

Sebahat GOZUM <sgozum@akdeniz.edu.tr>

30 Ocak 2020 22:56

Alıcı: ayla hendekci <ayla.hendekci@gmail.com>

Sevgili Ayla
Öz-Etkililik Yeterlik Ölçeği' ni tez çalışmada kullanmanıza izin veriyorum. Yararlı olması dileğiyle

Prof.Dr.Sebahat Gözüm
Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dekanı
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Başkanı
Antalya

Ek 4 - Kurum İzinleri

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : 77158231-755.02.01
Konu : Araştırma İzni

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı)

İlgi : 20.12.2019 tarihli ve 70248 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Arş. Gör. Ayla HENDEKÇİ'nin "İnnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programının Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçi Yaklaşımları Eleştirel Düşünceleri ve Yeterlilik Algıları Üzerine Etkisi" isimli çalışmasını 2019/2020 Eğitim -Öğretim yılı Bahar Döneminde Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 4. Sınıf öğrencilerine uygulama talebi, yüz yüze gönüllülük esasına dayalı, katılımcıların gönüllü onam formunu imzalamaları ve ilgili etik kuruldan gerekli onayın alınması kaydıyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Tahsin TONKAZ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı
Hemşirelik Bölüm Başkanlığı

Sayı : 15021694-299-E.69845

18.12.2019

Konu : Araştırma Görevlisi Ayla Hendekçi'nin Doktora Tez
Çalışması için Araştırma İzni verilmesi

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Bölümümüz Araştırma Görevlisi Ayla Hendekçi'nin Doktora tez çalışması olarak yapmayı planladığı "İnnovatif Düşünmeyi Geliştirme Programının Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçi Yaklaşımları Eleştirel Düşünceleri ve Yeterlilik Algıları Üzerine Etkisi" konulu çalışmasını Fakültemizde ve Hemşirelik Bölümü 4. sınıf Öğrencilerine uygulaması Bölüm Başkanlığımızca uygun görülmüştür.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

 e-imzalıdır

Doç. Dr. Emine Ela KÜÇÜK
Bölüm Başkanı

Ek 5 - IDGEP Örnek Eğitim Haftası

Konu : Eleştiri, Eleştirel Düşünme ve Önemi, Eleştirel Düşünme Yolları

Süre : 60 dk

Öğretim Yöntem ve Teknikleri : Anlatım, gösteri, 6 şapkalı düşünme yöntemi

Araç-Gereç : Slayt, e-öğrenme platformu, web bağlantılı akıllı cihaz, renkli kalem, kağıt, altı farklı renkte şapka

Kazanımlar : K34-K35-K36

Eğitim Durumları :

I. Eleştiri ve Eleştirel Düşünme Yolları Oturumu:

Katılımcılara; Eleştiri nedir?

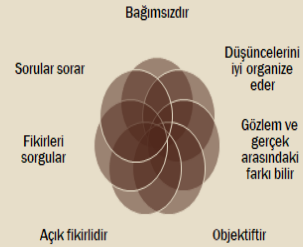
Eleştirel düşünme nedir?

Eleştirel düşünme yolları hakkında sunum yapılır. Oturum sonrasında iki etkinlik yapılır.

ELEŞTİRİ

- Eleştiriye yönelik genel kanı 'bir kimseyi, bir olayı ya da bir nesneyi kötü yönleriyle ele almak ve onu reddetmek' şeklindedir
- Türk Dil Kurumu'na göre eleştiri, özellikle bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, sınama, yargılama olarak tanımlanır

ELEŞTİREL DÜŞÜNEN KİŞİ

ELEŞTİREL DÜŞÜNME

- Düşünce, entelektüel sürece dayalı beceriler gerektiren bir süreçtir
- Eleştirel düşünme, bireyin ne yapacağına ve neye inanacağına karar vermesi için çözümleyici, değerlendirmeye yönelik bilinçli yargılarda bulunması ve bu yargıları ifade etmesi olarak tanımlanmaktadır

ELEŞTİREL DÜŞÜNMENİN ÖNEMİ

- Bilim ve teknolojinin hızla geliştiği bir çağda özellikle sağlık bakım profesyonellerinin hızlı, doğru ve akılcı kararlar alması gerekmektedir
- Hizmetin karmaşıklığı, kanıt temelli uygulamaların artması, teknolojinin yaygınlaşması ile çok boyutlu bakım ortaya çıkmış ve sağlık bakım profesyonellerini eleştirel düşünme becerilerine sahip olması gerektiği bir kez daha görülmüştür

ELEŞTİREL DÜŞÜNMENİN ÖNEMİ

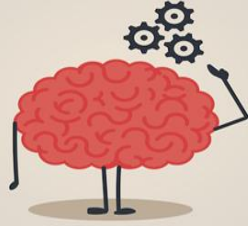
- Eleştirel düşünüp doğru karar verme bir bireyin sahip olması gereken bilişsel bir beceridir
- Eleştirel düşünme, bilgiyi etkili bir şekilde kazanma, değerlendirme ve kullanma yeteneklerine ve eğilimlerine dayanmaktadır
- Bireye fırsatlar sunar ve gelişimine katkı verir

- Eleştirel düşünme; problem çözme ve karar verme aşamaları dolayısıyla yaşamın her aşamasında kullanılmaktadır
- Hemşirelik için kişilerde bulunması gereken yeterliliklerden biridir
- Bireyin neyi bileceğinden ziyade, nasıl bileceğini ortaya koyması açısından önemlidir

ELEŞTİREL DÜŞÜNMEDE 5 TEMEL BOYUT

YETERLİLİK
TUTARLILIK
UYGULANABİLME
İLETİŞİM KURABİLME
BİRLEŞTİRME

ELEŞTİREL DÜŞÜNME YOLLARI

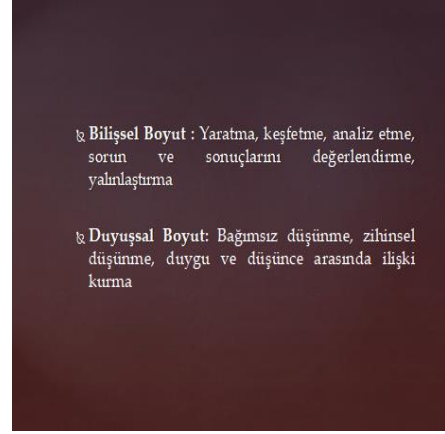
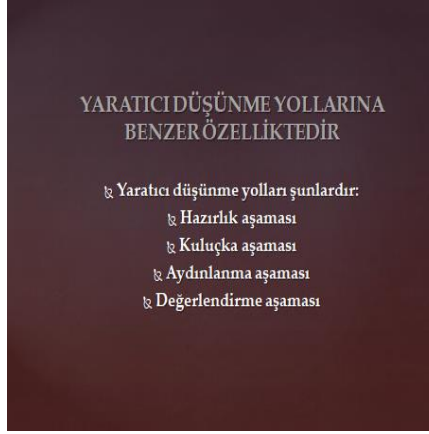

- ↳ Eleştirel düşünme hedefe odaklı, içinde yansıtıcı düşüncelerin yer aldığı bir düşünme şeklidir
- ↳ Eleştirel düşünme soyut düşünme gerektirir
- ↳ Tartışmalı ve sorgulamalı bir yol izler
- ↳ Öz değerlendirme becerisi gerektirir

ELEŞTİREL DÜŞÜNME

- ↳ Yorumlama
- ↳ Çözümleme
- ↳ Değerlendirme
- ↳ Çıkarım yapma ile sonuçlanan amaçlı ve organize olmuş bir dizi yoldan oluşur.

- ↳ Eleştirel düşünmenin iki ana boyutu vardır.
- ↳ Bunlardan birincisi: Bilişsel beceri boyutu
- ↳ İkincisi: Duyuşsal beceri boyutudur.

Kaynaklar:

- Akça, N. K.,& Taşçı, S. (2009). Hemşirelik eğitimi ve eleştirel düşünme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 187-196.
- Altın, M.,& Saracaloğlu, A. S. (2018). Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünme: benzerlikler-farklılıklar. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Çıtak, E. A.,& Uysal, G. (2012). Kavram analizi: Eleştirel düşünme. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(3), 3-9.
- Oktay, A. A., Taş, F., Doğaner, A., Gülpak, M., & Avnioğlu, S. (2019). Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. *Cukurova Medical Journal*, 44(1), 33-43.
- Öztürk, N.,& Ulusoy, H. (2008). Lisans ve yüksek lisans hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünmeyi etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 15-25.
- Şahinel, S. (2016). Eleştirel düşünme. *Pegem Atıf İndeksi*, 2016(5), 123-136.
- Seferoğlu, S. S.,& Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 193-200.
- Willingham, D. T. (2007). Critical thinking: Why it is so hard to teach?. *American federation of teachers summer*, p. 8-19.

I. Paralel Düşünme Etkinliği:

Tüm katılımcıların verilen görselleri eleştirel gözle yorumlaması istenir. Burada katılımcıların paralel düşünme yöntemini kullanması önemlidir.

GÖRSEL VERİLİR

YORUMLANIR

II. Renkli Düşünme Etkinliği:

Katılımcılar 9 kişilik gruplara ayrılır. Her grup için 6 şapkalı düşünme modeline uygun olarak şapka renkleri seçmesi istenir.

Beyaz şapka: Tarafsız ve objektiftir.

Kırmızı şapka: Duygusal bakış açısına sahiptir.

Siyah şapka: Eleştirel bakış açısına sahiptir.

Sarı şapka: Aydınlık ve olumlu şapkadır.

Yeşil şapka: Verimli ve bereketli şapka olarak bilinir.

Mavi şapka: Serinkanlılığı temsil eder.

Katılımcılara örnek durum ve belli bir süre verilir. Sonrasında grup olarak temsil ettikleri şapkalara uygun olacak şekilde yorumlamalarda bulunulması istenir.

Örnek Durum: Aşının bulunması tarihe damga vuran önemli bir bilimsel gelişmedir. Sizin düşünceniz nedir?

► Beyaz şapka:

► Kırmızı şapka:

► Siyah şapka:

► Sarı şapka:

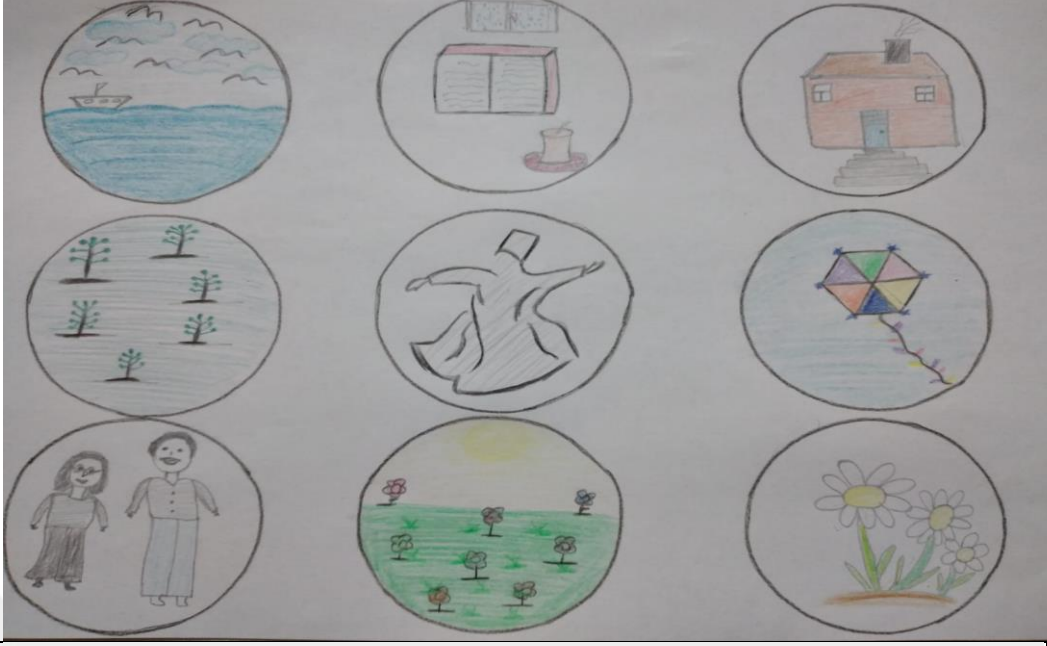
► Yeşil şapka:

► Mavi şapka:

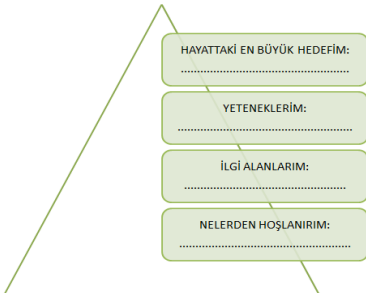
Değerlendirmeler:

Resimler yorumlanır. Paralel düşünmeye en uygun yorum seçilir. Ardından örnek durum değerlendirmesi yapılır. Değerlendirmeler kaydedilir. Katılımcıların yaptığı yorumların uygun eleştirel bakış açısına ait olup olmadığı tartışılır.

Ek 6 - Eğitim Etkinlerinden Örnekler

Örnek Etkinlik-I	
Örnek Etkinlik-II	

Örnek Etkinlik-III	Lider olarak güçlü bir iletişime sahibim. Çünkü Herkesle eşit şartlarla iletişim kurarak ve içimden geldiği gibi korkmadan konuşabiliyorum. Lider olarak rol model olurum. Çünkü Ben ne kadar başarılı olursam bu başarıyı benden rol alıp daha da başarılı olunmasını isterim. Lider olarak sorumluluk almaya açığım. Çünkü Başarabileceğime inanıyorum. Lider olarak motivasyonum yüksektir. Çünkü Benim motivasyonum ne kadar yüksek olursa karşımdaki kişilerin de o kadar başarısı artar. Lider olarak takım çalışmaları yapmaktan zevk alırım. Çünkü... Takım çalışması her zaman daha verimli ve bir çok kişinin önerileri doğrultusunda beynin fırtınası yapılarak daha verimli çalışmalar ortaya çıkar. Lider olarak potansiyeli kullanmayı severim. Çünkü Severim itibarım daha da artar. Lider olarak toleranslı davranırım. Çünkü Karşımdaki insanlara ne kadar toleranslı olursam hem sevilen bir insan olurum hem de iş gücüm artar. Lider olarak esnek özellikteyim. Çünkü Bu özelliği taşımam gerekivor ki karşımdaki insanlarda benimle birlikte olsunlar beraber yürüyelim. Lider olarak hedeflerim açıktır. Çünkü Hedeflerimi gizlemem gerekir. Hedeflerimi karşımdaki insanlara ne kadar çok belli edersem o kadar motivasyon olur. Lider olarak kendimi doğru tanırım. Çünkü Kendimi tanırsam başkalarını da daha iyi öğretebilirim.
Örnek Etkinlik-IV	Lider olarak güçlü bir iletişime sahibim. Çünkü konuşmayı insanlara yön göstermeyi severim. Lider olarak rol model olurum. Çünkü çoğu insanın şuan yaptığı hataları ben geçmişte yaptım. Lider olarak sorumluluk almaya açığım. Çünkü ortaya çıkacak olan düşünce yada herhangi bir şeyde pay sahibi olmayı severim. Lider olarak motivasyonum yüksektir. Çünkü sonuçlarını kestirirorsam hataları yada eksikleri bilerek neye daha çok yöneleceğimi bilirim. Lider olarak takım çalışmaları yapmaktan zevk alırım. Çünkü birlikten kuvvet doğar yeterki yanımda kafa yapımın uyduğu insanlar olsun. Lider olarak potansiyeli kullanmayı severim. Çünkü ortaya çıkacak olan eserin en iyisi olmasını isterim. Lider olarak toleranslı davranırım. Çünkü hepimiz insanız eksik vanımız illaki olacak o yüzden de toleranslı davranmak çok önemli ve ayrıca işler olavlar düşünceler kaybolabilir ama insanları kaybetmemek lazım (para biriktirmeyin insan biriktirin) . Lider olarak esnek özellikteyim. Çünkü genel olarak olaylara durumlara ve kaoslara uyum sağlayabilirim. Lider olarak hedeflerim açıktır. Çünkü her ne kadar uçuk hayallerim de olsa gerçekçi hedeflerim daima beynimin içindedir hiç çıkmaz. Lider olarak kendimi doğru tanırım. Çünkü hayallerimi bildiğim gibi nasıl hayal kurmam gerektiğini ve bu havallerin gerçek bir davanağı kaynak alırım.

Örnek Etkinlik - V	Kendini Tanıma Hedefim: Sağlıklı bir gelecek, uzun bir yaşam, zengin olmak Yeteneklerim: Hızlı okuma, yüzme, balık tutma İlgi alanlarım: Tarihi yerleri görmek, kitap okumak, araştırma yapmak Hoşlandıklarım: Bilişim aletleri ile oynamak, yeni ürünler denemek
Örnek Etkinlik - VI	Kendini Tanıma Hedefim: İyi bir hemşire olmak, eğitimci olmak Yeteneklerim: Müzik enstrümanı çalmak İlgi alanlarım: Şarkı söylemek, yüzmek Hoşlandıklarım: İnsanlarla sohbet etmek, araştırma yapmak

KONFORTİFYATAK

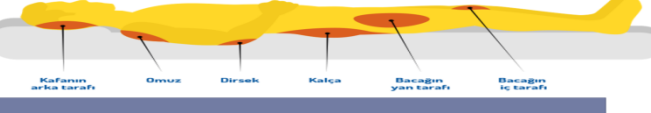
Cansu Ulukoş, Mehmet Şimşek

GİRİŞ

Kronik rahatsızlıklar nedeniyle ya da operasyon sonrası dönemde hareketsiz kalan her hasta, yüksek basınç ülseri oluşumu riski ile karşı karşıyadır. Özellikle immobil, duyu fonksiyonları zayıflamış bireyler için sekonder komplikasyon olan basınç yaraları bakım ve tedavisinin güç olması, uzun sürmesi ve yüksek maliyeti ile güncelliğini sürdürmektedir.

Bu durum nedeniyle hastanede hastaya pozisyon veren hasta yakınları ve hemşireler zorlanmaktadır. Bu uyarı sistemi sayesinde durum en aza indirgenecektir. Hareket kısıtlılığı olduğu için titreyim özelliğiyle ağrı engellenecektir. Bu ürünü yoğun bakım hastaları ve yatağa bağımlı evde bakım hastaları kullanabilecektir.

KULLANILMAKTA OLAN STANDART YATAK ÖZELLİKLERİ:

Ortopedik, vücut mekaniğine uygun, havalanabilir ve rahat olması bir hasta yatağında olan özelliklerdir.

İNÖVATİF ÜRÜNÜN FAYDALARI:

- *Hasta yataklarının hastalara sağladığı konfor dışında pek çok farklı özelliği de vardır ve bu nedenle sağlık bakım hizmetlerinde hasta yatakları oldukça önemlidir.
- *Yatağa bulunan titreşim özelliğiyle hastanın ağrıyan bölgesine masaj sağlanacak, böylelikle hastadaki ağrı ve stres en aza indirgenecek ve kan dolaşımı bölgede arttırılacak.
- *Yataktaki soğutma ve ısıtma özelliğiyle hastada gelişen ısı artışı nem artışı ve ısı kaybı durumlarını engelleyecek.
- *Yatağa yerleştirilen elektronik termometre sayesinde yatağın ısı ve nem derecesi belirlenecek.
- *Yatağa yerleştirilecek elektronik cihaz sayesinde hastaya pozisyon verme konusunda uyarı sağlanacak.

AMAÇ

- *Basınç yararı oluşma riskini engellemek
- *Hastanın hastanedeki iyileşme süresini hızlandırmak
- *Uzun süreli hastanede kalmaya bağlı içinde oluşabilecek ısı artışı ve ısı kaybı durumları stabil hale getirmek
- *Vücutta titreşim dalgaları yoluyla ağrı, stresi azaltmak ve kan dolaşımını arttırmak.

SONUÇ

Bu inovatif yatak konforu sayesinde hastanın iyileşme sürecini hızlandıracak hem hasta stresi azalacaktır. Hastanede uzun süre kalmayı engelleyerek, böylelikle maliyeti azalacaktır. Ürün, yetişkinlere yönelik tasarlanmıştır. İyi sonuçlar alınarak çocuk hastalara uygulanabilirliği planlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- * İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Doç.Dr.Bülent Saka İç Hastalıkları Anabilim Dalı
- * "Gunceltipdernegi.Org .Pdf "
- * "braun.com.tr"

JETİO

Rukiye Yüksel, Melisa Nur Akduman, Havvanur Yıldırım
Rüveyda İclal Durmuş

GİRİŞ:

Kliniklerde özellikle yoğun bakım ünitelerinde ilaç hazırlama konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bunlardan bazıları; ilaç seyreltilmesinde hangi mayı kullanılması gerektiği veya hangi yol ile verilmesi gerektiği, iğne batması, ilaç doz kaybı, tedavi saatinin gecikmesi gibi durumlarıdır. Aynı zamanda enjektör uçlarının ilaç çekildikten sonra değiştirilmesi, kalan ilaçların atılması malzeme ve ilaç israfını beraberinde getirmektedir. Bu gibi birçok sorunla daha karşılaşmaktadır. Bu durumları göz önünde bulundurarak bir inovatif ürün fikrini ortaya koyulmuştur.

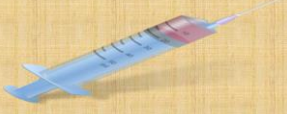
Literatür incelendiğinde ilaç dozlarının doğru hesaplanmasına yönelik daseflow ,infüzyon gibi mekanik araçlar bulunsada daha önce ilaç dozunun ayarlanmasına yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu ürün 8 doğru ilkesinin 5'ini (doğru yol, doğru hasta, doğru ilaç, doğru doz, doğru zaman)birleştirerek, tedavinin etkin ve doğru olmasını amaçlayan inovatif bir üründür. Ürün sayesinde yanlış ilaç dozu , yanlış uygulama yolu gibi istenmeyen sonuçların önüne geçerek hasta da herhangi bir komplikasyona yol açılmasını önlenmektedir.

Ürün ile hastane yoğun bakımlarında tedavi veren hemşirelerimizin kullanımına uygundur. Cihaz ekranından tedavi ilacını seçiyoruz, istenilen dozun hesaplamasını cihazımız yapıyor, ilaca uygun seyreltici mayı ile hesaplanan dozda enjektör içerisine ya da istenilen formatta hazırlıyor, hazırlanan ilaç formatın üstünde ilacın adı, doz miktarı, hangi yolla verileceğini hastanın adını, saat ve tarihi yazılı şekilde makinedan alabiliyoruz.

AMAÇ:

- 1.İğne batması, ampul kesikleri, ilaç doz kaybı, ilaç ve malzeme tasarrufu sağlamak.
2. İlaç uygulaması 8 doğru ilkesinin 5 ilkesini gerçekleştirmek.

SONUÇ:

- Cihazımızdaki hedefimiz ilaç uygulamanın 8 doğru ilkesini göz önünde bulundurarak 5 ilkesini doğru şekilde yerine getirilecektir.
- Cihazımızı geliştirebilirsek hastanenin tüm servislerinde ilaç otomatik olarak kullanılması hedeflenmektedir.

KAYNAKLAR

- 1-Periferik İntravenöz Kateter Uygulamalarında Güncel Kılavuz Betül KUŞI, Funda BÜYÜKYILMAZ
- 2-İnfüzyon Cihazlarının Kullanımı, Gelişmeleri ve Yenilikler- NEŞİDE GÜNAY
- 3-Hemşirelikte İnovatif Bir Çalışma: Medikal Ampul Açıcı- ARZU ERKOÇ HUT

Ek 7 - Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Ayla Hendekci, Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde lisans eğitimine 2010 yılında başladı ve 2014 yılında mezun oldu. Erzurum Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı'nda 2015 yılında yüksek lisansa başladı. Aynı kurumda Arş. Gör. olarak görev aldı. Yüksek lisansını 2017 yılında tamamlayarak aynı yıl Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Dalı'nda doktora eğitimine başladı. Bu süreçte Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı'nda Arş. Gör. olarak göreve başladı.

Halk Sağlığı Hemşireliği alanında çeşitli çalışmaları bulunan Hendekci, iyi/orta derecede İngilizce bilmektedir. Temel ilgi alanları trekking, kitap okuma, seyahat etme ve iç mekan tasarımlarıdır (12.04.2021).

Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar:

Hemşirelik Eğitimi Derneği (HEMED)

Yayınlanmış Çalışmalar:

1. Kadiroğlu, T., Hendekci, A., Tosun, Ö. (2018). Investigation of the relationship between peer victimization and quality of life in school-age adolescents. *Archives of Psychiatric Nursing*, 32(6), 850-854.
2. Bilgin, S., Baysal, H. Y., Hendekci, A. (2019). Hastanede çalışan sağlık personelinin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik görüşleri ile iş doyumlarının belirlenmesi. *Sağlık ve Toplum*, 29(2), 43-49.
3. Gök Uğur, H., Hendekci, A. (2019). Effect of planned training provided to care staff in nursing homes on their attitudes toward the elderly. *Turkish Journal of Geriatrics*, 22(3), 376-383.
4. Hendekci, A. (2019). Sosyodemografik açıdan farklı özellikteki adölesanların duygu düzenleme durumlarının belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(4), 259-266.

5. Hendekçi, A., Bilgin, S. (2020). Evaluation of the relationship between emotional and behavioral problems and quality of life of adolescents in school. *Journal of Child Health Care*, 24(4), 655-663.
6. Hendekci, A., Aydın Avcı, İ. (2020). The relationship between internet addiction and nutrition exercise behaviors in adolescents. *Ankara Medical Journal*, 20(2), 315-326.
7. Hendekci, A., Kadiroğlu, T. (2020). The perception of health and cyberbullying sensitivity in adolescents. *Middle Black Sea Journal of Health Science*, 6(1), 18-23.
8. Hendekci, A. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve ilişkili bazı değişkenler. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 36-41.
9. Hendekci, A., Gök Uğur, H. (2020). Bakım personellerinin yaşadığı sorunlar ve bakımdan etkilenme durumları. *Jaren*, 6(3), 538-544.
10. Kılıç, D., Ata, G., Hendekci, A. (2021). Yaşlılık döneminin önemli sağlık sorunlarından biri: düşme ve düşmeyi etkileyen faktörler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 517-523.